

SLOBODAN PRISTUP INFORMACIJAMA

Kad sam na nedavno održanom stručnom sastanku zaustila govoriti o slobodnom pristupu informacijama, prekinuo me odmah i odlučno jedan kolega rekavši: "Ali vi hoćete govoriti o cenzuri, a naši su problemi drugi". Ne znam jesam li kolegu tom prilikom uspjela uvjeriti da nisam kanila govoriti o cenzuri, ili barem ne *samo* o cenzuri, no shvatila sam da pojam slobodnog pristupa informacijama treba razjasniti.

Što uistinu znači slobodan pristup informacijama za knjižničare? U ovom broju *Novosti* naši će čitaoci naći prijevod IFLA-ine nedavno usvojene izjave o intelektualnoj slobodi i knjižnicama, kojoj je na ovogodišnjoj konferenciji IFLA-e održanoj u Bangkoku posvećena velika pažnja. Iz jasno sročenihi uvodnih rečenica izjave razvidno je IFLA-ino zauzimanje za promicanje prava pojedinaca na pristup svim vrstama intelektualnih djela. Svaki čovjek ima pravo *znati*, a to je pravo neodvojivo vezano uz jedno drugo pravo pojedinca - pravo na slobodu izražavanja. Da bi mogao govoriti, a osobito da bi mogao govoriti osnovano i upućeno, pojedinac mora poznavati temu o kojoj govori. O njoj pak saznaje iz djela drugih pojedinaca koji su se prije njega bavili tom temom. Ta mu već prije nastala djela moraju biti dostupna, pa u organiziranom društvu postoje ustanove koje su zadužene da pojedincima omogućе pristup svim djelima koja ih zanimaju. Te su ustanove knjižnice.

"Knjižnice", kaže se u IFLA-inoj izjavi, "omogućuju pristup informacijama, idejama i djelima mašte. Kroz knjižnice se pristupa znanju, mislima i kulturi". Svečani stil IFLA-ine izjave ne sakriva, međutim, realnost obveze koju takvo zauzimanje donosi knjižničarskoj profesiji. Žele li knjižničari doista osigurati pristup najširem rasponu intelektualnih djela na različitim medijima, za različite potrebe svojih raznovrsnih korisnika, moraju preuzeti ozbiljnu društvenu odgovornost i obvezu. Osigurati slobodan pristup

informacijama ne znači samo omogućiti korisnicima pristup do one građe koju knjižnica posjeduje. To su, naime, knjižničari radili oduvijek. Prihvatiti odgovornost za količinu, vrsnoću i raznovrsnost građe koju knjižnica posjeduje, zapravo znači prihvatiti ulogu aktivnog posrednika između osnivača knjižnice i njezinihi korisnika. Ta uloga zahtijeva od knjižničara i stjecanje novih znanja i vještina, koje dosad nije uvijek morao imati. Uz izvrsno i neprestano osuvremenjivano stručno znanje, sada knjižničar mora naučiti i kako pismeno i usmeno iskazati potrebe knjižnice i kako ih najbolje argumentirati. Javna glasila mogu mnogo pomoći u stvaranju povoljne slike o knjižnicama, pa knjižničar mora naučiti i komunicirati s medijima. To nije uvijek lako, jer novinarima često treba učiniti temu privlačnom, a knjižnice to uvijek nisu. Zato treba govoriti o pravu pojedinca u suvremenom društvu da sazna ono što želi saznati i da uživa u umjetničkim djelima.

I dosad su knjižničari, barem u narodnim knjižnicama, komunicirali izravno sa svojim financijerima, ali je ta komunikacija često bila jednosmjerna. Indikativan je i žalostan primjer potcjenjivanja stručnjaka u nas tzv. otkup knjiga, po kojem knjige u knjižnice stižu automatizmom u zatvorenim paketima, koje onda knjižničari otvaraju, provjeravaju jesu li svi primjerci na broju, a dio knjiga moraju još i prepakirati i poslati dalje u svoje ogranke odnosno u manje knjižnice. Zašto li se onda na studiju bibliotekarstva uči o načelima nabave i kriterijima za procjenu i vrednovanje naslova, kad to znanje nije potrebno u praksi? I kako će knjižničar moći nabaviti one naslove za koje zna da su potrebni knjižničnim korisnicima, kad mu je, u većoj ili manjoj mjeri, oduzeto pravo izbora naslova? Može li se uopće u našim prilikama govoriti o slobodnom pristupu informacijama?

Našim bi knjižničarima bilo lakše, kad bi znali da imaju podršku svojih korisnika. Ta bi im podrška bila i velik

oslonac u razgovorima s financijerima. Konačno, knjižničari su samo posrednici između korisnika i osnivača knjižnice. Pitati se može i je li to pravo, tako dragocjeno za pojedinca, zanimljivo našim korisnicima. Muk kojim je javnost popratila privremeno, ali dugotrajno zatvaranje zagrebačke Gradske knjižnice u vrijeme njezina preseljenja iz Novinarskog doma indikativan je. Šutnja kojom korisnici prihvaćaju činjenicu da ne mogu posuditi knjigu koju žele pročitati, jasno pokazuje da se o slobodnom pristupu ne razmišlja kao o pravu. Sporadične i ne uvijek odgovarajuće reakcije na novinarske napise o načinu na koji su se pojedine knjižnice riješile knjiga,

U ovom broju:

Slobodan pristup informacijama

Razgovarali smo: Tefko Saračević

Iz rada Društva

Iz regionalnih društava

Vijesti iz EBLIDA-e

Iz drugih društava

Hrvatsko knjižnično vijeće

Knjižnice i intelektualna sloboda

Iz knjižnica

Mjesec hrvatske knjige '99

Međunarodna zbivanja: IFLA

Anketa NSK '94

UNESCOv Manifest za školske knjižnice

Skupovi, stipendije, predavanja

Novi naslovi

koje su im bile nepotrebne, jednako su dobar pokazatelj ravnodušnosti građana, među kojima su mnogi, vje-

rujem, i knjižnični korisnici. Knjižničari moraju, dakle, i otkriti načine kako zainteresirati korisnike za prob-

leme knjižnica i kako ih uvjeriti da su sposobni dobro zastupati njihove interese pred osnivačima knjižnice.

A. Horvat

RAZGOVARALI SMO

Profesor Tefko Saračević, predavač na Fakultetu za komunikacijske, informacijske i knjižničarske studije Sveučilišta Rutgers u New Brunswicku u SAD-u, boravio je ove godine u Hrvatskoj kao Fulbrightov stipendist. Prof. Saračević spremno se odazvao našoj molbi da odgovori na nekoliko pitanja. Elektroničkom poštom poslao je vrlo opširne odgovore, koje zbog zanimljivosti objavljujemo u cijelosti. Napominjemo da je prof. Saračević odgovorio na engleskom jeziku, pa smo odgovore morali prevesti. Uz odgovor na prvo pitanje prof. Saračević je dodao izvratke iz Ankete NSK '94 (na hrvatskom jeziku), u kojoj izlaže rezultate istraživanja korisnika izvedenog 1994. godine u NSK. Zbog njihove duljine, ali i zanimljivosti, izvratke objavljujemo na drugom mjestu u ovom broju.

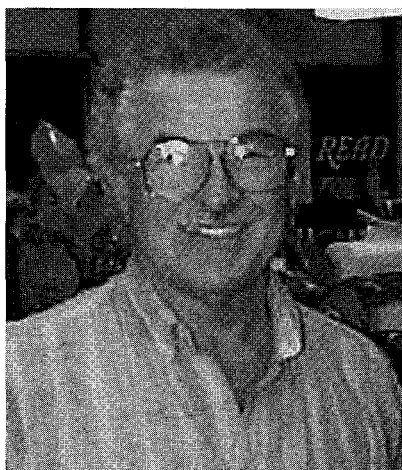
1. *Možete li nam reći koji su ciljevi istraživačkog projekta što ste ga inicirali i izveli s kolegama iz NSK i što očekujete od njega?*

Bio sam Fulbrightov stipendist u Hrvatskoj 1994. i ponovno 1999. godine. Svrha je Fulbrightovog programa razmjena znanstvenika i studenata iz SAD-a i drugih zemalja. Program je utemeljen 1946. i tijekom godina više od 220.000 "Fulbrajtova" sudjelovalo je u razmjeni - oko 82.000 iz SAD-a i 138.000 iz drugih zemalja. Od 1992. godine Republika Hrvatska izravno sudjeluje u razmjeni. Obje stipendije iskoristio sam za vođenje korisničkih istraživanja u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici, držanje predavanja na različitim ustanovama i razgovore s kolegama.

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu vodeća je i najveća knjižnica u Hrvatskoj, koja služi velikom broju korisnika za mnoge svrhe. Mislio sam da bi se mogli prikupiti podaci o korisnicima i njihovoj uporabi Knjižnice, koji bi bili ne samo ilustrativni, već i korisni. U skladu s tom zamisli, početkom 1999., osnovali smo Radnu grupu za istraživanje potreba korisnika, sastavljenju od knjižničara iz NSK i studenata Odsjeka za informacijske znanosti i oblikovali svrhu i ciljeve istraživanja na sljedeći način: "Svrha istraživanja korisnika i korištenja Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu jest prikupljanje informacija od korisnika i potencijalnih korisnika o stvarnom i željenom korištenju različitih knjižničnih službi, s ciljem da se službe vrednuju s korisničkog stajališta i izrade smjernice za moguće promjene i poboljšanja.

Ciljevi jesu:

1. Odrediti *narav korištenja* odabranih službi NSK prema različitim vrstama ili skupinama korisnika.

2. Procijeniti vrijednost odabranih službi s korisničkog stajališta.

3. Utvrditi značajnija pitanja i probleme s kojima su sučeljene različite skupine korisnika, vezano uz 1) razloge korištenja, 2) odnos s knjižnicom i knjižničarima i 3) dobivene rezultate, te utvrditi njihov odnos prema različitim izvorima u NSK, a možda i izvan NSK.

4. Istražiti *prijedloge* korisnika i mogućih korisnika za uvođenje različitih, dodatnih ili poboljšanih službi.

5. Izraditi model, pomagala i metode na poopćen i normiran način, tako da ih mogu koristiti i druge knjižnice, a rezultati budu usporedivi."

U skladu s tim ciljevima izradili smo model istraživanja i razradili upitnik. Knjižničari i studenti intervjuirali su više od 480 korisnika. Sada (rujan 1999.) završavamo kvantitativnu (statističku) i kvalitativnu analizu korisničkih odgovora i prijedloga. Čak i iz preliminarne analize moguće je zaključiti da su korisnici relativno visoko ocijenili zadovoljstvo nizom

službi, ali da su istodobno imali i mnogo prijedloga za poboljšanja.

Godine 1994. bila je osnovana slična Radna grupa koja je provela istraživanje u staroj zgradi NSK. To je istraživanje nazvano, *NSK Anketa '94*, obuhvatilo više od 560 korisnika. Jokić & Stančin-Rošić izvijestili su o dijelu rezultata dobivenih tim istraživanjem u članku iz 1996. Na nesreću, opsežniji statistički rezultati nisu bili dovršeni do mog drugog posjeta 1999. godine i zbog toga je cjeloviti izvještaj s opsežnom analizom objavljen 1999. Tako smo dobili jedinstvenu priliku da usporedimo rezultate dva istraživanja, jednoga vođenoga u staroj zgradi NSK i drugoga u novoj.

2. *Zašto su po Vašem mišljenju važna istraživanja korisnika? Ne naglašavaju li ona samo jednu dimenziju knjižnice, onu uslužnu? Tradicionalno, knjižnice se u Hrvatskoj smatraju ustanovama koje čuvaju, njeguju i šire kulturu, osobito jezik i književnost. Mislite li da dosadašnja tradicionalna uloga knjižnice više nije dovoljna?*

O tim važnim pitanjima knjižničari i druge osobe koje zanimaju knjižnice raspravljaju u cijelom svijetu. Pokušaću odgovoriti uopćenom ocjenom knjižnica.

Knjižnice, kao i bilo koji sustav, mogu se ocjenjivati u odnosu na svoje ciljeve (ili zadaće). Kao i svi sustavi, knjižnice imaju mnogo ciljeva koji su međusobno povezani i mogu se rasporediti, obično kao višerazinska hijerarhija. Ciljevi se mogu izričito utvrditi ili se mogu podrazumijevati, ali ocjenjivanje ima smisla samo ako je vezano uz neki od ciljeva na nekoj razini. Na primjer, spomenuli ste ciljeve vezane uz kulturu, jezik i književnost

(Nastavak na str. 23)

IZ RADA DRUŠTVA

Donosimo popis komisija i sekcija Društva s imenima sadašnjih predsjednica/predsjednika, kako bismo olakšali komunikaciju među članovima i pružili uvid u sadašnji ustroj Društva.

Komisije i sekcije Hrvatskog knjižničarskog društva i njihove predsjednice/predsjednici

Sekcija za općeznanstvene i visokoškolske knjižnice

Predsjednica: Irena Frigo-Haltrich

- Komisija za visokoškolske knjižnice: Edita Bačić

Sekcija za specijalne knjižnice

Predsjednica: Fila Bekavac-Lokmer

- Komisija za državne informacije i službene publikacije: Blaženka Peradenić-Kotur
- Komisija za glazbene knjižnice: Nada Bezić
- Komisija za medicinske knjižnice: Tanja Sušec
- Komisija za muzejsko-galerijske knjižnice: Snježana Radovanlija-Mileusnić
- Komisija za tehničke knjižnice: Andrea Janeković

Sekcija za narodne knjižnice

Predsjednica: Ljiljana Sabljak

- Komisija za narodne knjižnice: Ljiljana Sabljak
- Komisija za zavičajne zbirke: mjesto nepopunjeno

Sekcija za školske knjižnice

Predsjednica: Dinka Kovačević

- Komisija za osnovnoškolske knjižnice i Komisija za srednjoškolske knjižnice su u nastanku

Sekcija za bibliografsku kontrolu

Predsjednica: Dorica Blažević

- Komisija za katalogizaciju: Dorica Blažević
- Komisija za klasifikaciju i predmetno označavanje: Jelica Lešić

Sekcija za zbirke i službe

Predsjednica: Sonja Avalon

- Komisija za nabavu i izgradnju fondova: Sonja Avalon
- Komisija za međuknjižničnu posudbu: Vesna Golubović

Sekcija za upravljanje i tehnologiju

Predsjednica: Mirna Willer

- Komisija za automatizaciju: Mirna Willer
- Komisija za izgradnju i opremu knjižnica: Tatjana Aparac-Jelušić
- Komisija za statistiku: Marina Mihalić
- Komisija za upravljanje: mjesto nepopunjeno
- Komisija za zaštitu građe: Irena Medić

Sekcija za obrazovanje i istraživanje

Predsjednica: Dubravka Stančin-Rošić

- Komisija za obrazovanje i stalno stručno usavršavanje: Dubravka Stančin-Rošić
- Komisija za staru knjigu i povijest knjižnica: Juraj Lokmer
- Komisija za stručno nazivlje: Daniela Živković

- Komisija za teoriju i znanstveni rad: Mira Mikačić
- Komisija za slobodan pristup informacijama i slobodu izražavanja: Aleksandra Horvat

Održana 28. konferencija ABDOSA

ABDOS (Arbeitsgemeinschaft der Bibliotheken und Dokumentationsstellen der Ost-, Ostmittel- und Südosteuropaforschung), u Europi poznata i već tradicionalna institucija, nastala je 1971. godine, s ciljem unapređivanja suradnje bibliotekara tadašnjih socijalističkih zemalja s knjižnicama na Zapadu, osobito na području izgradnje bibliotečnih fondova. Iako nakon sloma socijalističkih društava nema formalnog razloga za postojanje ABDOSA, jer je protok informacija između tranzicijskih i tržišnih zemalja slobodan, ipak se pokazalo da su dugogodišnji stručni i

Obavijest članovima

Podsjećamo članove udruge na obvezu redovnog plaćanja godišnje članarine. Naime, sukladno čl. 39. i 41. Statuta HKD-a (*HBD Novosti*, br.11), **ukoliko jedno od 15 pojedinačnih knjižničarskih društava** (kao pravnih osoba u sastavu HKD-a) **tijekom tri godine uzastopce ne izvrši obvezu prikupljanja i plaćanja članarine, biti će isključeno iz članstva.**

Stoga upozoravamo regionalna knjižničarska društva na odluku Izvršnog odbora HKD-a od 2. rujna 1999., prema kojoj je visina članarine nepromjenjiva do određenog roka. Dakle, ukoliko se članarina prikupi od članova pojedinaca (fizičkih osoba) i proslijedi HKD-u tijekom prvih šest mjeseci tekuće godine ona neće biti uvećana. Ali **ukoliko pojedini članovi regionalnih društava ne uplate članarinu u prvoj polovici tekuće godine, pojedinačna regionalna društva trebaju članarinu prikupljenu u drugoj polovici godine (ili još kasnije) naplaćivati uvećanu do 20%.**

Što se tiče raspčavanja *HKD Novosti*, HKD će ih uputiti regionalnim društvima, a ova proslijediti svojim članovima, **samo ukoliko su podmirili članarinu za prethodnu godinu** (neovisno o uplati članarine za tekuću godinu). Na sva ostala izdanja Društva pojedinačni članovi regionalnih društava imaju popust od 50 %, samo u slučaju da su podmirili članarinu za prethodnu godinu.

Također obavještavamo članstvo da sve informacije o stručnim skupovima u organizaciji HKD-a mogu naći na mrežnoj stranici Društva na adresi <http://pubwww.srce.hr/hbd>. **Prednost kod prijave izlaganja na skupovima u organizaciji HKD-a te financijsku pomoć prilikom odlaska na skupove u Hrvatskoj i inozemstvu, imati će isključivo članovi HKD-a koji aktivno sudjeluju u radu njegovih tijela i koji su uplatili članarinu za tekuću godinu.**

D.-M. Gabriel

Hrvatsko knjižničarsko društvo obavještava svoje članove da će se krajem rujna 2000. godine u Rijeci-Opatiji održati 32. redovna skupština Društva. Suorganizator Skupštine je Knjižničarsko društvo Rijeka, a predložena tema je "Nova pomagala za novo tisućljeće". Sve svoje prijedloge i primjedbe možete slati na adresu Društva.

D.-M. Gabriel

znanstveni kontakti između kolega, kao i mogućnosti permanentnog obrazovanja koje ova konferencija već tradicionalno pruža i dalje prijeko potrebni za unapređivanje struke.

Još za vrijeme 26. konferencije ABDOSA u Pragu Hrvatska je predložena kao zemlja-domaćin 28. konferencije ABDOSA. Odlučeno je da se taj skup održi u Zagrebu, kako bi se sudionici upoznali s većim brojem različitih vrsta knjižnica i ostalih kulturnih ustanova u Hrvatskoj.

28. konferencija održana je od 10. do 13. svibnja 1999. godine u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici kao prvi veći međunarodni skup održan u njezinom novom zdanju. Zajednički su ga pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture organizirali ABDOS, Südosteuropa-Gesellschaft (SOG), Nacionalna i sveučilišna knjižnica (NSK) i Hrvatsko knjižničarsko društvo (HKD). Tema ovogodišnje konferencije *Promjene u tranzicijskim zemljama Srednje i Južne Europe i njihov utjecaj na informacijske i dokumentacijske djelatnosti* svojim je interdisciplinarnim pristupom obuhvatila probleme bibliotekarstva, nakladništva, knjižarstva, kao i zakonodavstva u području knjige.

Konferencija je svečano započela 10. svibnja 1999. prije podne u Staroj gradskoj vijećnici u Zagrebu. Sudionike su pozdravili ministar kulture B. Biškupić, predsjednica SOG-a L. Dječković-Sachs, ravnatelj NSK-a J. Stipanov, a prigodnim govorom ju je otvorio predsjednik ABDOSA F. Görner. Nakon uvodnog predavanja *Kultura i tranzicija u Hrvatskoj: s margina u središte?* V. Katunarića, konferencija je nastavljena u prostorima NSK-a. Navečer prvog dana je u svečanom ambijentu aule Knjižnice otvorena izložba *Glagoljica i hrvatska ćirilica u Zbirci rijetkosti Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu* (autor izložbe Ivan Kosić), a u nastavku su Zagrebački solisti održali nadahnut koncert u čast ovog skupa.

Konferencija je okupila osamdesetak knjižničara i ostalih stručnjaka vezanih uz knjigu, od toga šezdeset iz inozemstva, tako da su bile zastupljene sljedeće zemlje: Austrija, Bjelorusija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Češka, Hrvatska, Mađarska, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Rusija, Slo-

vačka, Slovenija, Švicarska i Ukrajina. U tri dana održano je ukupno 46 pozvanih referata, koji su bili podijeljeni u podteme: *Promjene u Hrvatskoj i njihov odraz na područja knjižničarstva, informacija i dokumentacije, Kratka izvješća o trenutnom razvoju ustanova koje su zastupljene na konferenciji, Knjižničarstvo u zemljama istočne, srednje i južne Europe, Elektroničke publikacije: autorsko pravo i problemi njihove obrade, Knjižničar i njegov status, Knjižnični zakoni u doba političkih promjena i slobodne teme.*

U sklopu konferencije održan je 11. svibnja okrugli stol na temu *Skupni katalog serijskih publikacija i dostava dokumenata: model za Hrvatsku*. Vodili su ga Hartmut Walravens (Staatsbibliothek zu Berlin) i Dora Sečić (Knjižnica HAZU), a uz njih su referatima također sudjelovali predstavnici Ministarstva znanosti i tehnologije, Nacionalne i sveučilišne knjižnice i ostalih hrvatskih knjižnica s najvažnijim fondovima periodike te Jelka Gazvoda iz Slovenije. Stečen je širi uvid u problematiku izgradnje suvremenih baza podataka serijskih publikacija. Obzirom da je ustanovljeno da se u Hrvatskoj na više mjesta neovisno i nekoordinirano izgrađuju računalne baze serijskih publikacija, nakon opsežne rasprave preporučena je izrada koncepta sustava koji bi mogao integrirati sve dosadašnje aktivnosti na izgradnji računalnih kataloga periodike. Predloženo je konstituiranje radne skupine koja bi izradila dokument za potrebe pokretanja projekta u NSK.

Kako bi se gosti upoznali s najnovijim domaćim izdanjima Sonja Dubovečak i Sonja Martinović (NSK) priredile su izložbu *Hrvatska o(lov)kom domaćina*.

Na završnom zasjedanju ABDOSA govoreno je pripremama za sljedeću konferenciju koja će se održati u Berlinu 2000. godine. Nakon završne riječi predsjednika ABDOSA, F. Görner-

60. obljetnica osnivanja Hrvatskoga knjižničarskog društva biti će obilježena 14. ožujka 2000. godine u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

D. Živković

ra, domaćini i gosti su, uz prigodne riječi zahvale i želje za skorim videnjem na sljedećim konferencijama, razmijenili darove i na taj način zatvorili službeni dio konferencije. Poslije službenog zatvaranja konferencije, učesnici su otišli na izložbu *Zagreb od pradavnih vremena do 20. stoljeća* u Muzeju grada Zagreba, a posljednji je dan organiziran jednodnevni izlet u Nacionalni park Plitvice. Referati Konferencije će, kao što je već godinama uobičajeno, biti objavljeni u nizu Veröffentlichungen der Osteuropa-Abteilungen, Staatsbibliothek zu Berlin-Preußischer Kulturbesitz, ISSN 0175-5528.

Konferencija je kao i dosadašnjih godina omogućila protok mnoštva informacija, predstavljeno je kulturno i gospodarsko okruženje hrvatske knjige, prvenstveno knjižničarstva ali i srodnih struka.

Nakon konferencije ostaje dojam da je najveći problem knjižničarske struke u Hrvatskoj, osim nedostatka novca i nedostatak usklađenosti pojedinih postojećih vrlo dobrih i zanimljivih projekata, tj. ostaje dojam da bi se i u ovakvim uvjetima uz bolju organizaciju i konzultaciju sa stručnjacima iz zemalja koje su već prošle ovaj stadij razvoja mogli postići neusporedivo bolji rezultati.

D. Živković i K. Pintarić

Skupština Društva mađarskih knjižničara

Ovogodišnja trideset i prva po redu skupština Društva mađarskih knjižničara održana je od 5. do 7. kolovoza 1999. godine na temu: Autor, izdavač, knjižar i knjižnica – tradicionalno i moderno. Skupština je održana u Papi, malom, lijepom baroknom mjestancu na sjeverozapadu Mađarske.

Skupštini je prisustvovalo šest stotina knjižničara iz cijele Mađarske i dvadesetak gostiju iz susjednih zemalja – predstavnici društava knjižničara iz Slovenije, Austrije, Njemačke, Slovačke, Češke, Poljske, Ukrajine, Rumunjske, Bugarske, Jugoslavije, Makedonije i Hrvatske.

Prva dva dana, kako je već uobičajeno, bila su radna, a treći je bio predviđen za izlet (postojala je mogućnost izbora u okviru tri varijante) vezan uz posjet jednoj poznatijoj knjižnici.

Uz plenarni dio Skupštine održani su i sastanci nekoliko komisija Društva, prezentirana dva softwarea za rad u knjižnici, te održana rasprava u vezi donošenja novog mađarskog zakona o autorskom pravu.

Pored opsežnog radnog programa Skupštine, bio je predviđen bogati kulturni i društveni program. Večer uoči Skupštine inozemni gosti bili su sa članovima Izvršnog odbora Društva mađarskih knjižničara na zajedničkoj večeri u okolici Pape, navečer prvog dana Skupštine bio je prijem kod gradonačelnika, a sljedeće

večeri bilo je zajedničko drugarsko večer. U okviru kulturnog programa bio je ponuđen jedan koncert ozbiljne glazbe, program poznatog folklornog ansambla i izložba umjetničke fotografije.

Kao predstavnik Hrvatskog knjižničarskog društva Skupštini je prisustvovala predsjednica Dubravka

Stančin-Rošić, koja je tom prilikom imala mogućnost upoznati se kako s novim predsjednikom Društva mađarskih knjižničara dr. Ambrusom Zoltanom i predsjednikom Mađarskog čitateljskog društva dr. Nagyem Attilom, tako i sa novim direktorom Nacionalne knjižnice Széchény dr. Monokom Istvanom.

D. Stančin-Rošić

IZ REGIONALNIH DRUŠTAVA

DK Bilogore, Podravine i Kalničkog Prigorja

Sedamnaesta redovna godišnja skupština Društva knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog Prigorja održana je u Grubišnom Polju 7. svibnja 1999. godine. U radnom dijelu čuli smo izvješća o radu Društva i usvojen je program rada za naredno razdoblje.

U stručnom dijelu Skupštine prisutni su imali zadovoljstvo čuti izlaganje Aleksandre Horvat o *Preporukama Vijeća Europe za knjižnice*. Knjižnice nužno moraju pratiti promjene u društvu. Naglasak je na tome da knjižnice moraju postati centri demokratizacije društva, informacije moraju biti svima dostupne, a knjižnice moraju pomoći u slobodi izražavanja svojih građana. Važna je uloga knjižnice kao centra cjeloživotnog obrazovanja, a posebna briga se mora voditi o korisnicima s posebnim potrebama. Briga o kulturnom nasljeđu, nacionalnim manjinama također mora biti dio knjižničnih djelatnosti. Drago nam je da je dosta toga prisutno u svakidašnjem radu naših knjižnica. Naše knjižnice su spremne za Europu! Za one koje još nisu čuli ovo predavanje, topla preporuka!

Na ovoj Skupštini predstavili smo i naše glasilo *Svezak*. Osamdesetih godina Društvo je pokrenulo stručni časopis *Svezak*, koji smo nakon nekoliko godina stanke obnovili, jer je stalno postojala težnja mnogobrojnih članova za tiskanjem vlastitog glasila. Časopis je mjesto predstavljanja, upoznavanja knjižnične, ali i šire zajednice s aktivnostima, problemima, novim spoznajama i aktualnostima vezanim uz knjižničarstvo. Nadam se da ćete naše glasilo bar prelistati i prosuditi sami!

Z. Renić

DK Slavonije i Baranje

Nakon seminara o vođenju knjižnica koji je održan u Zagrebu 16. i 17. rujna (vidi prikaz u rubrici *Skupovi, stipendije, predavanja*), u Bizovcu je od 19. do 24. rujna 1999. održan sličan seminar o menadžmentu i marketingu u knjižnicama. Seminar su organizirali: Odjel za međunarodne veze Deutsches Bibliotheksinstututa u Berlinu, Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, Hrvatsko knjižničarsko društvo, Sveučilišna knjižnica Stuttgart i Forschungszentrum Julich GmbH – Zentralbibliothek iz Julicha.

Programski koncept seminara temeljio se na razradi nekoliko osnovnih cjelina:

- Centralni katalog – centralna obrada kooperativna izgradnja fonda kooperativna klasifikacija
- Dostava dokumenata i posudba informacije s Interneta
- Posebne informacijske usluge u knjižnici iskustva njemačkih kolega formiranje informacijskih usluga u vlastitim knjižnicama kontroling i izračunavanje troškova
- Kvaliteta i marketing što je marketing? obilježja kvalitete informacijskih usluga u knjižnici
- Management i stručna znanja što je manager? "outsourcing – insourcing"

Seminar je vodila *Elisabeth Simon (Berlin)*, a predavači su bili *Rafael Ball (Julich)*, *Irini Courzakis (Berlin)* i *Uwe Laich (Stuttgart)*.

Više od tridesetak polaznika, hrvatskih knjižničara iz različitih tipova knjižnica, imalo je priliku upoznati se s novim pravcima u modernom marketingu i upravljačkim vještinama, nezabilaznim u modernom knjižničarstvu. Služeći se metodama rada u malim grupama predavači su motivirali sudionike na aktivno sudjelovanje, te im vrlo uspješno prenijeli svoje bogato profesionalno iskustvo i znanje.

E. Bačić

■ Izvanredna skupština Društva knjižničara Slavonije i Baranje održana je 7. travnja 1999. godine, u prostorima Srednje škole Izidora Kršnjavoga u Našicama. Na Skupštini je bilo nazočno 60 članova Društva iz sve četiri županije Slavonije i Baranje. Tema Skupštine bila je *Knjižnice nacionalnih manjina u RH s posebnim osvrtom na Slavoniju i Baranju*. Skupština je imala dva dijela: prvi dio je bio izvještajnog karaktera za period od redovne godišnje skupštine održane u lipnju 1998. do danas, a u drugom dijelu slijedila su četiri izlaganja:

1. LJUBICA RADOVIĆ, koordinatori- ca knjižnica manjina u RH pri NSK Zagreb: *Središnje knjižnice nacionalnih manjina u RH i njihovi programi očuvanja kulturnog nasljeđa*,

ODLIKOVANJA

Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman odlikovao je 27. svibnja 1999. godine *Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića* za osobite zasluge u kulturi kolegice i kolege: Boženu Agnoli, Mariju Bajt, Jasenku Bešlić, Narcisu Brezinsčak, Ljiljanu Ernečić, Grgu Krajinu, Jurja Lokmera, Tanju Mušnjak, Ivana Pehara, mr. Ljubicu Radman, dr. Doru Sečić, mr. Nelu Schmidchen, mr. Dubravku Stančin Rošić, dr. Josipa Stipanova i Mirjanu Urban. Čestitamo.

2. BERNARDICA PLAŠČAK, Austrijska čitaonica GISKO: *Austrijska čitaonica u smislu zadovoljavanja knjižničnih potreba austrijske i njemačke manjine*,
3. ERNA VARGA, Središnja knjižnica Mađara u RH, Beli Manastir: *Položaj knjižnica za mađarsku narodnost u RH*,
4. RUŽICA VINČAK, Središnja knjižnica Slovaka u RH, Našice: *Osnivanje Središnje knjižnice Slovaka u RH i program rada*.

Lj. Radović je dala prikaz stanja osam središnjih knjižnica nacionalnih manjina koje uglavnom djeluju pri narodnim knjižnicama i zapošljavaju djelatnike pripadnike jezičnih i kulturnih manjina, kako bi se potrebe manjina što bolje i kvalitetnije zadovoljavale. Hrvatsko knjižničarsko društvo, koje je član IFLA-e, prihvatilo je Smjernice za knjižnične usluge u multikulturalnim zajednicama (iz 1987.) i započelo s osnivanjem središnjih knjižnica nacionalnih manjina čiji se programi financiraju preko Vladinog Ureda za nacionalne manjine. Značaj tih knjižnica je velik, nastoji se izgraditi mreža ovih knjižnica koje igraju izuzetnu ulogu u očuvanju tradicije, kulture i baštine naroda koji živi u RH odvojen od svoje matice zemlje. Bilo je govora i o programima tih knjižnica.

Ostali izlagači govorili su o knjižnicama nacionalnih manjina u kojima rade, programima rada s kojima se susreću, suradnji s matičnom zemljom te planovima za budućnost.

Po završetku Skupštine sudionici su posjetili Franjevački samostan Sv. Ante i njegovu bogatu knjižnicu, Zavičajni muzej grada Našice i Hrvatsku narodnu knjižnicu i čitaonicu Našice.

Tijekom rada Skupštine, priključili su nam se gradonačelnik Našica i predstavnici Poglavarstva. Nakon radnog dijela Skupštine za sve sudionike organiziran je zajednički ručak u hotelu Park.

S. Pavlinić

KD Krapinsko-zagorske županije

U organizaciji Knjižničarskog društva Krapinsko-zagorske županije i Zagrebačkog knjižničarskog društva, 29. travnja 1999. grupa knjižničara posjetila je Narodnu in univerzitetnu knjižnicu i Gradsku knjižnicu u Ljubljani.

Narodna in univerzitetna knjižnica (NUK) datira od 1774. godine. Danas je sučeljena s nizom problema: stara zgrada je prostorno nedovoljna, a nov prostor nije kupljen (na preuređenom gradilištu nađene su arheološke iskopine), pa još nije počela gradnja nove zgrade. Današnja Knjižnica broji 2,5 milijuna jedinica, tj. 2 milijuna knjiga i 500.000 jedinica sitnog tiska koji su smješteni na četiri lokacije. U Knjižnici je zaposleno 130 djelatnika. Dobro je razvijena međudržavna knjižnična posudba, naravno, takva posudba se plaća (3.500 – 4.000 STL, tj. u prosjeku oko 100 kn).

Inače, NUK čuva prvenstveno slovensku produkciju, tj. sve što se tiska na slovenskom jeziku, djela čiji su autori Slovenci i knjige slovenskih nakladnika.

Knjižna građa se radi zaštite od 1990. ne fotokopira (skenira se prema potrebi), a za članove je moguća besplatna upotreba Interneta.

U NUK-u smo uz stručno vodstvo razgledali Kartografski odjel čija zbirka broji 20.000 bibliografskih jedinica s većim brojem vrijednih atlasa iz 16.

st. te zbirku od 15.000 razglednica. U rukopisnoj zbirci posebno se ističe najstariji kodeks iz 9. st. kao i kodeks iz 12. st. (iz samostana Stična). Nažalost, veliki broj kodeksa odnesen je u Beč. Danas se posebna pozornost poklanja restauraciji preostalih inkunabula.

Knjižničari iz Hrvatske posjetili su prilikom obilaska NUK-a i prigodnu izložbu "Kultura u ratu" (Tisak o NOB-u).

Kasnije je bio predviđen posjet Gradskoj knjižnici Oton Župančič. Od tri postojeće lokacije, razgledali smo novouređenu knjižnicu s čitaonicom u središtu Ljubljane. Zanimljivo je organiziran informacijski centar s naglaskom na mladež i nezaposlene. Centar djeluje već godinu i pol, a nudi iscrpne informacije za nezaposlene (dva informatora razgovaraju sa zainteresiranim korisnicima). Zatim je tu i burza znanja (posrednik za sve koji traže ili nude npr. učenje gitare, ili izmjena adresa u bazi podataka za učenje četrnaest jezika). Osim toga se mogu dobiti informacije o svim medijima (kazališta, kina, televizija i radio program). Naravno, u Knjižnici je organizirana međuknjižnična posudba i besplatna uporaba Interneta.

Na kraju stručnog putovanja, iz Ljubljane smo otišli do 25 km udaljenog Stičkog samostana. Samostan u Stični osnovan je samo tridesetak godina nakon cistercijskog reda (1098.) i najstariji je samostan u Sloveniji. Posebno se ističe barokna samostanska blagovaonica, a iznad nje je smještena i samostanska knjižnica. Sa svojim bogatim muzejom i zbirkama, kroz dugogodišnju povijest samostan u Stični bio je vjersko i kulturno središte dolenskog dijela Slovenije, pa je u svakom pogledu bio koristan cilja našeg putovanja.

N. Potežica

VIJESTI IZ EBLIDA-e

CECUP

CECUP povećava svijest o autorskim pravima – izvještava Tuula Haavisto, voditeljica CECUP projekta

Autorsko pravo je vruće pitanje u državama Srednje i Istočne Europe. Čimbenici koji prisiljavaju te države da s drugima usklade svoje zakone o autorskim pravima jesu: tehnički raz-

voj i problemi vezani uz elektroničke publikacije. Osim ovog općeg razvoja, deset država koje pristupaju Europskoj zajednici moraju svoje zakone prilagoditi postojećim smjernicama Europske zajednice. Gusarstvo je također poseban problem u tim državama.

Povećanje svijesti o autorskim pravima unutar različitih profesija u drža-

vama koje pristupaju Europskoj zajednici je stoga u interesu Europske komisije. Platforma za korisnike autorskih i srodnih prava u Srednjoj i Istočnoj Europi, (The Central and Eastern European Copyright User Platform, CECUP), koju je kao složnu akciju predložila EBLIDA, da bi se proširila ECUP+ akcija, dobro se uklopila u ovu politiku. CECUP u potpunosti fi-

nancira Europska komisija, a koordinira ga EBLIDA.

Model preuzet od ECUP-a

CECUP je napravljen prema uspješnom modelu ECUP i ECUP+ akcija. Osnovan je upravni odbor i uspostavljeni su dobri kontakti s knjižničarskim društvima. Upravni odbor čine članovi iz svih zemalja te iz svih vrsta knjižnica i područja knjižničarskog obrazovanja. Predstavnik iz Republike Češke je odvjetnik. Upravni odbor je vrlo aktivan u raspravi i održava redovite kontakte putem elektroničke pošte. Kontakti sa zastupnicima autorskih prava biti će uspostavljeni u posljednjem polugodištu akcije.

U svakoj državi koja sudjeluje u CECUP-u organizira se jednodnevna radionica. Prva je organizirana u prosincu 1998. u Litvi, a druga u siječnju 1999. u Sloveniji. U Vilniusu je bilo 60 sudionika, a u Ljubljani preko 100. Na obje radionice rasprave su pokazale da su problemi s autorskim pravima u knjižnicama u državama koje sudjeluju u CECUP-u vrlo slični onima u Europskoj zajednici. Gdje su granice legalnog umnožavanja? Kakav način upotrebe je dopušten kada su u pitanju elektronički dokumenti? Tko je vlasnik autorskih prava na baze podataka koje je stvorila knjižnica?

Bilo kako bilo, postoje neke razlike. Kopiranje u knjižnicama ne obavljaju sami korisnici na strojevima za kopiranje, već osoblje knjižnice kopira na njihov zahtjev. Ovo se mora uzeti u obzir kada se pišu zakoni o autorskim pravima: to izgleda kao kopira-

nje za knjižnicu, ali je u stvari kopiranje za osobnu upotrebu.

Zakoni o autorskom pravu iz različitih razdoblja

Jedan od zadataka projekta je načiniti najsuvremenije izvješće o autorskom pravu i knjižnicama u tim zemljama. Ono će biti objavljeno i na Internetu i u tiskanom obliku (<http://www.eblida.org/cecup/>).

Jasno se može vidjeti promjena u politici od 1960-ih do 1990-ih. Raniji su zakoni bili prilično naklonjeni korisnicima i knjižnicama. Što je zakon noviji, to više štiti autorska prava. Dobar je primjer slovački zakon o autorskom pravu iz 1997: prema njemu, čak se i za raspačavanje tiskane građe mora dobiti licenca. To je u suprotnosti s uobičajenim modelom prema kojem je pravo raspačavanja nositelja autorskog prava iscrpljeno prvom prodajom ili drugim načinom prijenosa.

Proces revizije zakona o autorskom pravu je u tijeku u šest od deset država koje sudjeluju u CECUP-u. Temeljni poticaj je borba protiv gusarstva, ali također i usklađivanje sa smjernicama Europske zajednice. Postoji jedan zanimljiv primjer: latvijski zakon iz 1993. napisan je prema modelima koji su naklonjeniji korisniku i knjižnici, ali predloženi novi zakon biti će naklonjeniji vlasnicima autorskih prava. Rečeno je da to čine da bi se uskladili sa smjernicama Europske zajednice. Ali možemo se zapitati je li uistinu potrebno, primjerice, odbaciti izuzeće za slijepe i druge osobe s poteškoćama pri čitanju?

Knjižnice su bile izostavljene iz zakonodavstva – ali to će se promijeniti!

Uz jednu ili dvije iznimke, knjižnice u državama koje sudjeluju u CECUP-u nisu bile uključene u revizije zakona o autorskim pravima u ranim 90-ima, kada je zakonodavni proces bio u tijeku. Ni donositelji odluka ni knjižničarski stručnjaci nisu shvatili koliko su zakoni o autorskim pravima važni za knjižnice.

U drugoj polovici ovog desetljeća knjižnice su toga postale svjesnije, uglavnom zahvaljujući međunarodnim kontaktima. To je dobra osnova za CECUP projekt. U dvije radionice koje su do sada organizirane, knjižničari su pokazali veliko zanimanje. Također je jasno da visok stupanj knjižničarskog obrazovanja u tim zemljama pomaže u razumijevanju složenih pitanja vezanih uz autorska prava unutar zajednice korisnika i knjižničnih djelatnika.

I u Litvi i u Sloveniji odlučeno je da se osnuje sekcija za autorska prava unutar knjižničarskog društva. Ona će skupljati informacije o problemima vezanim uz autorska prava, te kontaktirati donositelje odluka i vlasnike prava u vezi s daljnjim raspravama. U Litvi je u tijeku revizija zakona, a Litvansko knjižničarsko društvo će u to biti uključeno. Ovdje je ostvaren jedan cilj CECUP-a: potaknuti knjižničare u svakoj zemlji da se uključe u rješavanje pitanja vezanih uz autorska prava.

Više se obavijesti može dobiti na adresi: <http://www.eblida.org/cecup/>

ZEMLJA U ŽARIŠTU: VELIKA BRITANIJA

"Zanimljiva vremena" – izvještava Jill Martin, međunarodni koordinator u Knjižničarskom društvu

"Zanimljiva vremena"

Pravo je značenje riječi "zanimljiv" u ovom kineskom izrazu nešto manje pozitivno nego što je to njezino općeprihvaćeno značenje kod nas, ali trenutno knjižnice i informacijsko područje u Britaniji zasigurno proživljavaju najzanimljivije trenutke. Od svibnja 1997., kada je sastavljena vlada koja je više ljevičarska (prva promjena vlade u 18 godina), struka osjeća da se joj se otvaraju nove mogućnosti.

Na početku 1998. naš tadašnji predsjednik Joe Hendry je napisao:

"Nikad u mom radnom vijeku knjižnice, upravljanje informacijama, doživotno učenje i potraga za znanjem nisu bili tako česte teme u političkom govoru... kao ni izvješća i preporuke na nacionalnoj razini, koji veličaju temeljnu važnost knjižnica i rastućeg informacijskog područja za lokalne zajednice i nacionalnu ekonomiju."

Sljedećih mjeseci tempo vladinih inicijativa nije usporio, te je uslijedila gomila dodatnih dokumenata u svim informacijskim područjima. Izvješća o drugim područjima, primjerice, o diskriminaciji osoba s posebnim pot-

rebama, financiranju zdravstva, o lutrijskom fondu za očuvanje baštine, o centrima za pomoć u kući, također utječu na nas. Ali ono što je od veće važnosti za nas jest to da se razvijaju nove strategije za Nacionalnu informacijsku politiku, sustav za poboljšavanje učinkovitosti i utjecaja knjižničnih i informacijskih usluga, kretanje prema zakonodavstvu o slobodi informacija, izvješća o iskorištavanju državnih arhiva, izvješća o obveznom primjerku i još mnogo toga.

1998/1999. je proglašena "godinom čitanja". To je projekt koji podupire Ministarstvo obrazovanja i za posluživanja da bi se potaklo čitanje među svim članovima zajednice, dje-

com, roditeljima, funkcionalno nepismenima, etničkim manjinama, studentima, zaposlenicima, itd. Projekt bi trebao podići standarde pismenosti promicanjem čitanja, bilo da je riječ o zadovoljavanju informacijskih potreba ili osobnom uzdizanju. To će donijeti i ekonomske i društvene koristi, te predstavlja ključno stajalište u promicanju doživotnog učenja.

Knjižničarsko društvo je potpuno uključeno u cijeli proces, od prvih konzultacija do izvođenja mnogih takvih inicijativa. Unutar same struke također se spremaju promjene da bi se bolje zadovoljile potrebe informacijskog društva dvadeset i prvog stoljeća. Dalje je istaknuto tek nekoliko od najznačajnijih pravaca koji trenutno uzbuđuju i zaokupljaju britanske knjižničarske i informacijske djelatnike i stručnjake.

Opsežan pregled rashoda: novo ulaganje u kulturu

1998. vlada je napravila pregled cjelokupnih javnih rashoda. Ministarstvo kulture, medija i sporta je bilo među ministarstvima koja su morala napraviti smjernice za javne rashode u onim područjima koja su u njihovoj nadležnosti. Među prijedlozima tog ministarstva koji su se najviše ticali knjižnica bili su oni koji su se odnosili na regionalizam i ulogu Komisije za knjižnice i informacijsko područje. Predložena je potpuno nova regionalna struktura s dalekosežnim posljedicama za osnivače narodnih knjižnica.

Predloženo je da nova Komisija za muzeje, knjižnice i arhive nastane udruživanjem postojećih tijela koja se bave tim područjima. Ta vrsta konvergencije, iako postoji u drugim državama Europe, u Velikoj Britaniji nije poznata. Ranije ove godine osnovana je Radna skupina, čiji je zadatak savjetovati o nadležnosti i funkcijama novog tijela. Članovi odbora su iskusni djelatnici iz sve tri discipline; među njima je i Ross Shimmon, predsjednik Knjižničarskog društva.

Nova knjižnica: narodna mreža

Prethodna vlada je u rujnu 1995. osnovala Komisiju za knjižnice i informacijsko područje. Njezina uloga je savjetovati vladu o pitanjima vezanim uz to područje, osobito onim koja se odnose na stratešku politiku. Ta se komisija prvi put istaknula u listopadu 1997. objavljivanjem svog prvog važnog izvješća *Nova knjižnica: narodna mreža*. Izvješće je pozivalo na umrežavanje knjižnica unutar zemlje,

da bi se omogućio zajednički pristup novim informacijskim i komunikacijskim tehnologijama, te da bi se olakšalo doživotno učenje. Osnovne teme dokumenta, "sadržaj, sposobnosti i povezanost" naišle su na odobravanje unutar zajednice knjižničarskih i informacijskih stručnjaka, kao i u vladi.

U travnju 1998. objavljen je odgovor Ministarstva kulture, medija i sporta *Izgradnja knjižnične mreže*. Odgovor je sadržavao i ohrabrujuću objavu da će 50 milijuna funti biti dodijeljeno stvaranju digitaliziranog sadržaja koji će poduprijeti Nacionalnu mrežu za učenje. Taj će se sadržaj uglavnom sastojati od postojećih knjižničnih zbirki. Dodatnih 20 milijuna funti je određeno za izobrazbu osoblja javnih knjižnica u informacijskoj tehnologiji. Proces određivanja organizatora te obuke je započeo, a među onima koji su dozvolu već dobili je i Knjižničarsko društvo.

Doživotno učenje

Na području obrazovanja posebno je zapanjujuća zbrka u vladinim inicijativama. Unatoč tome, vlada se obvezuje da će poboljšati cijeli niz obrazovnih standarda. Ključni dokumenti su "Doba učenja: preporod za novu Britaniju", "Visoko obrazovanje za 21. stoljeće", "Daljnje obrazovanje za novo tisućljeće", "Povezivanje društva koje uči: nacionalna mreža za učenje", te "Sveučilište za industriju, istraživački proboji". Oni daju viziju društva koje uči, u kojem su mogućnosti za samorazvitak dostupne svima tijekom života. Opća tema je doživotno učenje, potreba pojedinaca da budu odgovorni za vlastito obrazovanje. Pružanje potpore i sredstava tom projektu ima snažne implikacije za sve knjižnice, bile one školske ili sveučilišne, dio javne mreže, ili u industrijskom ili trgovinskom okruženju.

Britanska knjižnica

U studenom 1997. za javnost su otvorene prve čitaonice u novoj zgradi Britanske knjižnice u St. Pancrasu, u Londonu, koja je stajala 520 milijuna funti. Zgradu je službeno otvorila Kraljica u lipnju 1998. Iako su problemi i odgode kočili preseljenje zbirke iz slavne Okrugle čitaonice u Bloomsburyu (i raznih drugih razasutih odjela), otvaranje zgrade je naišlo na odobravanje javnosti, te vrlo pozitivnu reakciju, kako osoblja tako i korisnika. Ta zgrada predstavlja do sada najveći javni građevinski poduhvat u Europi, a sadrži zbirku koju mnogi

smatraju najkvalitetnijom na svijetu. Svaki se dan zbirci, koja pokriva tri tisućljeća, dodaje još 8.000 jedinica, a omogućen je i najširi mogući pristup knjigama i drugim izvorima.

Knjižničarsko društvo

Knjižničarsko društvo, društvo za knjižničare i informacijske stručnjake, je najstarije i najveće strukovno društvo koje pokriva knjižničarsku i informacijsku struku u Velikoj Britaniji. Društvo, koje je osnovano 1877, prošle je godine proslavilo stogodišnjicu kraljevske povelje koja omogućuje dodjelu potpunog stručnog statusa članovima koji zadovoljavaju potrebne kriterije. Jedan dio proslave obilježavanja te stogodišnjice sastojao se u dodjeljivanju komemorativnih medalja stotini članova koji predstavljaju sva područja i razine te struke.

Ukupan broj članova prelazi 25.000, od kojih gotovo 16.000 ima status koji daje kraljevska povelja. Cilj društva je omogućiti članovima da dosegnu najviše stručne standarde, te da među korisnicima promiču visokokvalitetne usluge. Vrlo bitno sredstvo za postizanje toga je sposobnost članova da govore u ime svoje struke, kada pokušavaju utjecati na vladu i ostale donositelje odluka.

Članovi pokrivaju cijeli spektar knjižničnih i informacijskih djelatnosti, a posljednjih se godina pažnja pokušava usmjeriti na one koji rade u drugim sektorima osim javnog i obrazovnog, a često se nalaze u stručnoj izolaciji. Najvažnija tekuća kampanja je "Knjižnice kao radno mjesto '99: ostvarivanje i oslobađanje snage informacija". Njezin je cilj istaknuti važnost preko 10.000 informacijskih stručnjaka koji pružaju informacijske usluge trgovini, industriji i vladi.

Društvo je oduvijek bilo usmjereno na djelatnosti na međunarodnoj, a u posljednje vrijeme na europskoj razini. Sada, kada se naša vlada ponovno uključila u rad UNESCO-a, najvažniji interesi su vezani uz zakonodavstvo o autorskim pravima unutar Europske zajednice, te povećanje zanimanja za knjižnične i informacijske usluge unutar UNESCO-a. S pravom smo ponosni što je novi glavni tajnik IFLA-e iz naših redova, a to je naš, uskoro bivši, predsjednik Ross Shimmon.

"Zanimljiva vremena" također utječu i na struku. Upravo se primate kraju rasprave o dokumentu pod naslovom *Budućnost naše struke: prijedlog za novu organizaciju knjižničarske i informacijske struke*. Taj dokument ispituje moguće udruživanje

Knjižničarskog društva i Instituta informacijskih znanstvenika, organizacije s više od 2.000 članova, koja je osnovana u kasnim 1950-ima, da bi posebno zastupala interese onih koji rade sa znanstvenim i tehničkim informacijama. Tvrdi se da napredak u informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji čini tradicionalne razlike između knjižničara i informacijskih znanstvenika zastarjelima. Jedna ujedinjena organizacija, koja se zasniva na postignućima oba svoja prethodnika, postavila bi nas bliže nego ikada središnjem stadiju u informacijskoj revoluciji.

Među društvima koja su članovi EBLIDA-e nalazi se i Stalna konferen-

cija nacionalnih i sveučilišnih knjižnica (SCONUL), koja ima za cilj promicanje knjižničarstva kao znanstvene discipline i praktične djelatnosti, te poboljšavanje standarda knjižnica članica, kao i Arhivističko društvo Velike Britanije, koje je osnovano 1983. kao forum za one koji se bave svim vrstama arhivističkih poslova.

Sve zanimljivije

Slabi su izgledi da će promjene usporiti svoj tempo. Dok je ovaj članak još u pripremi, još se jednom pojavila riječ "prvi". Prvi put do sada vlada je pokazala izravno zanimanje za kakvoću usluge koju pružaju javne knjižni-

ce. Ministarstvo kulture, medija i sporta načinilo je izvješće o godišnjim planovima knjižnica koje su napravili osnivači narodnih knjižnica. U malom broju slučajeva kad su predložena neprihvatljiva smanjenja usluga, Ministarstvo je zahtijevalo da 15 osnivača nastave raditi na svojim planovima, a šest će dobiti pismene opomene. To je još jedan vladin doprinos visokokvalitetnim uslugama. Na ovom, kao i na svim drugim područjima, očekujemo sredstva pomoću kojih ćemo u potpunosti financirati sve niti koje se trebaju isplesti da bi se stvorilo informacijsko društvo kojim se Britanija može ponositi.

Preveo K. Pintarić

IZ DRUGIH DRUŠTAVA

Sastanak Europskog komiteta za razvoj Međunarodnoga čitateljskog društva i 11. Europska konferencija o čitanju održani su u Stavangeru u Norveškoj od 1. do 4. kolovoza 1999. godine. Organizatori su bili Europski komitet za razvoj Međunarodnoga čitateljskog društva (International Reading Association - IRA), Norveško čitateljsko društvo i Centar za istraživanje čitanja pri Sveučilištu u Stavangeru.

Zadovoljstvo je bilo vidjeti i susresti veliki broj ljudi sa zajedničkim zanimanjem za razvijanje čitanosti i pismenosti u teoretskom i praktičnom smislu, koji su došli na konferenciju iz različitih dijelova svijeta da razmijene nova saznanja (270 sudionika iz 39 zemalja). Tema konferencije bila je *Pismenost – izazov za novi milenij*. Tijekom konferencije bila je organizirana izložba gdje su nakladnici predstavili svoja izdanja knjiga, softwareske opreme i mnoštvo zanimljivog i korisnog propagandnog materijala, a neke teme su bile predstavljene i na posterima.

S obzirom na veliki broj izlagača, na konferenciji se odvijalo devet paralelnih predavanja i/ili radionica, održan je 141 referat, predstavljeni su novi projekti ili praktična iskustva iz rada, obilježeni jakom interaktivnosti. Najzanimljivija su bila pitanja i diskusije nakon održanih predavanja i/ili radionica u kojima su sudionici izmjenjivali, suprotstavljajući ili dijeleći uzajamna mišljenja i iskustva iz svojih sredina.

Navest ćemo nekoliko tema koje su bile najzastupljenije na konferenciji da bi se uočile smjernice koje u ve-

ćini zemalja zaokupljaju stručnjake različitih profila: psihologe, defektologe, učitelje na svim razinama školovanja, odgajatelje, knjižničare, znanstvene djelatnike različitih profila, logopede, pa čak i studente.

Teme su se kretale od dvojbi i poricanja propasti (smrti!) knjizi od Gutenberga do Gatesa, istražujući razloge za oba mišljenja, pozitivna i negativna o budućnosti klasične knjige, o poučavanju početnog čitanja, o kritičkom čitanju i mišljenju, o funkcionalnoj pismenosti, o ulozi literarnog teksta u razvijanju vježbanja čitanja i stranog jezika, o govoru i komunikacijama, o razvijanju razumijevanja čitanja/pročitano i kako znati kada ih treba razvijati, o poučavanju sricanja, čime se najviše bave govornici s engleskoga govornog područja, o važnosti pričanja priča, o razvijanju pismenosti pomoću crteža, pozivom na povećano bavljenje manjinama i njihovim pravima, npr. Romima itd. Mnogo se stručnjaka na konferenciji bavilo i disleksijom, poremećajem kod kojeg je oštećeno razumijevanje pročitano i tekst u čitanju, kao i višejezičnošću i multikulturalnošću. Vrlo su razvijeni projekti alternativnog modela za obiteljsku pismenost, to jest rad s cijelim obiteljima, djecom i njihovim roditeljima koji i sami imaju poteškoća s pisanjem.

Predstavljena je nova strategija u poboljšanju razumijevanja čitanja, koja kombinira tradicionalnu slikovnicu i CD-ROM. Uz pomoć moderne tehnologije, skenirana je jedna slikovnica i prenesena u nov, digitalan zapis. Diskusija, koja se razvila nakon prezentacije, nije baš pozitivno ocije-

nila taj način promicanja čitanja s dvojbom zašto djetetu nuditi virtualni svijet kad već postoji klasična knjiga.

Iz Hrvatske su sudjelovale dvije predstavnice, koje su održale predavanje i radionicu, kojima su prisustvovali brojni slušači i svojim konstruktivnim raspravama pridonijeli sadržajnosti izlaganja. Ljiljana Sabljak govorela je o vođenom čitanju, biblioterapiji i programima poticanja čitanja u hrvatskim narodnim knjižnicama. Lorenka Bučević-Sanvincenti je iznijela rezultate ankete provedene među djecom i mladeži na dječjim odjelima u nekoliko narodnih knjižnica s ciljem ispitivanja čitateljskih interesa i potreba i da li su knjiga i računalo suparnici ili oni jedno drugo nadopunjuju. Kvantitativnom i kvalitativnom analizom je zaključeno da su elektronički mediji kao i knjige podjednako prisutni u kognitivnom, emocionalnom i edukacijskom odgoju djece i mladeži. Uloga knjižničara u promicanju čitanja treba biti posrednička između knjige, informacije, znanja, obrazovanja, igre i multimedija.

Na kraju, može li se govoriti o zajedničkom djelovanju i kulturnoj politici u Međunarodnom čitateljskom društvu? Mišljenja smo da može, premda svatko čuva svoj nacionalni identitet, bez obzira na globalizaciju ideja i strategija.

L. Bučević-Sanvincenti

■ Hrvatsko čitateljsko društvo i ove je godine obilježilo 8. rujna, Međunarodni dan pismenosti, potičući brojne pojedince i ustanove da u svojim sredinama pridonose borbi protiv ne-

pismenosti i promicanju čitanja i pismenosti. Da podsjetimo, Hrvatsko čitateljsko društvo punopravni je član Međunarodne čitateljske udruge od 1997. godine, ali je već 1991. godine započelo s organiziranim djelovanjem u nas. Godine 1956. osnovana je Međunarodna čitateljska udruga u Newarku, Delaware u SAD-u, koja danas ima brojne podružnice u 99 zemalja svijeta s preko 93.000 individualnih članova; od te se godine obilježava Međunarodni dan pismenosti pod pokroviteljstvom UNESCOa. Hrvatsko čitateljsko društvo uputilo je obavijest brojnim uglednicima kulturnog i javnog života, potaknulo narodne i školske knjižnice da prigodnim izložbama i programima upozore sadašnje i potencijalne korisnike na obilježavanje tog značajnog dana. U središtu ovogodišnjega svjetskoga dana su mladi čitatelji koje treba podsjetiti na važnost pismenosti kao temeljne uljudbene stečevine.

Glavni događaj Međunarodnog dana pismenosti bio je predstavljanje zbornika *Mladi i čitanje u multimedijalnom okruženju* u Knjižnici "Medveščak" u Zagrebu. Zbornik je skupio brojne radove s Međunarodnog savjetovanja održanog u Koprivnici u veljači 1998. godine. Hrvatsko čitateljsko društvo okupilo je domaće i strane predavače koji su predstavili rezultate najnovijih istraživanja, prog-

rama i projekata u području poticanja čitanja djece i mladeži.

Caroline McLachlan iz Velike Britanije je govorila o grupi za opismenjavanje odraslih i cijelih obitelji (*New Leaf*) koja svoje temelje ima u zajednici i ima status dobrotvorne ustanove. Dobrovoljci iz lokalne zajednice podupiru odrasle učenike, a studenti koji se pripremaju za poziv učitelja rade s djecom. Attila Nagy iz Mađarske je govorio o zajedničkoj sudbini Srednje Europe u diskontinuitetu društvenog razvoja. Uvođenjem slobodnog tržišta znatan je utjecaj komercijalizacije i amerikanizacije na kulturni život koji se ogleda i na knjižnice i čitanost u cjelini. Da li će taj aspekt povećati funkcionalnu nepismenost ili se pogodnim metodama i novim idejama može stanje poboljšati? Autor izlaganja je pozitivno orijentiran da će se protumjerama na razini obitelji i odgojno-obrazovnih sustava, pa tako i knjižnica, modernizacijom i globalizacijom prevladati ova negativna iskušnja.

Anna Adamik-Jaszo, također iz Mađarske, izložila je program učenja čitanja u prvom razredu koji se primjenjuje u Mađarskoj. Silva Novljan iz Slovenije je izložila značenje obrazovanja knjižničara kao segmenta informacijske pismenosti. Autorica je istraživala čimbenike u školskoj knjižnici koji su povezani s boljim uspjesima u

čitanju. Došla je do saznanja da su oni usko povezani s kognitivnim aspektima djelovanja knjižničara jer će oni svojim odabirom i korištenjem knjižne građe bolje motivirati i senzibilizirati korisnike.

Mira Čudina-Obradović iz Hrvatske govorila je o važnosti predškolskih utjecaja za poticanje i razvijanje sposobnosti čitanja i naglasila utjecaj okoline na djetetov napredak. Pored najvažnijeg utjecaja koji ima obitelj, ne treba zanemariti ni činjenicu da organiziranim djelovanjem vrtića i igraonica na dječjim odjelima narodnih knjižnicama dijete se razvija u integriranu ličnost spremnu da odoli izazovima novog tisućljeća. Dubravka Težak, također iz Hrvatske, usmjerila je svoja istraživanja na utjecaje suvremenih medija na tematske i strukturne promjene u literaturi za mlade bazirajući se na računalnoj tehnici. Zaključila je da računalo, barem za sada, znatno utječe na književnost u dva aspekta. Jezik postaje bremenit izrazima računalne tehnologije, posebno zato jer hrvatski jezik svoje izraze prilagođava engleskom jeziku. S druge strane, postoje i književna djela u kojima je radnja vezana uz računalo.

Članstvo Hrvatskoga čitateljskog društva nastoji svojim djelovanjem što više senzibilizirati javno mnijenje, a ovakve aktivnosti još su jedan poticaj za bolju sutrašnjicu.

L. Bučević-Savincenti

HRVATSKO KNJIŽNIČNO VIJEĆE

Prenosimo zaključke Hrvatskog knjižničnog vijeća s 9. sjednice održane 1. veljače i 10. sjednice održane 18. svibnja 1999. Predviđeno je da će se sljedeća sjednica održati 19. listopada 1999.

Zaključci 9. sjednice:

Prihvaćen je izvještaj Povjerenstva za predlaganje i dodjeljivanja zvanja višeg knjižničara i knjižničarskog savjetnika. Za zvanje knjižničarskog savjetnika predložene su: dr. sc. Maja Jokić, dr. sc. Jelka Petrak, dr. sc. Vesna Turčin i mr. sc. Daniela Živković.

Za zvanje višeg knjižničara predložene se: Edita Branka Budin, mr. sc. Višnja Čanjevac, Bruno Dobrić, Ivanka Kuić, mr. sc. Marina Mihalić, Marija Petener-Lorenzin i Marija Urban. Prijedlog se upućuje ministru kulture na donošenje.

Utvrđen je prijedlog *Standarda za školske knjižnice* i upućen na us-

vajanje ministru prosvjete i športa s posebnom preporukom o potrebi namjenskog financiranja školskih knjižnica. Preporučeno je da se u projektu informatizacije škola, prioritet dađe informatizaciji školskih knjižnica

Vijeće je odustalo od alternativnog prijedloga proslave *Tjedna hrvatske knjige i knjižnica*, koji bi zamijenio sadašnju koncepciju *Mjeseca hrvatske knjige*, jer nije predložen prikladan program.

Ministarstvo kulture zatražit će od Nacionalne i sveučilišne knjižnice ispis naslova knjiga objavljenih u 1998. godini (evidencija ISBN i CIP agencija) radi uvida u podatke i izrade analiza o stanju nakladništva, objavljivanju i plasmanu knjiga, mogućnostima distribucije u uvjetima nepostojanja uobičajene i razvijene distributivne mreže i nepostojanja cjelovitog kataloga, informacija o novoizalim knjigama te

radi organiziranijeg otkupa knjiga za knjižnice.

Zaključci 10. sjednice:

Utvrđen je prijedlog *Pravilnika o matičnoj djelatnosti* i upućen ministru kulture na usvajanje.

Utvrđen je i prijedlog *Standarda za specijalne knjižnice* koji je također upućen ministru kulture uz prijedlog da se dokument prosljedi i Ministarstvu znanosti i tehnologije, Ministarstvu uprave, Ministarstvu zdravstva te Ministarstvu gospodarstva, budući da te standarde donosi ministar nadležan za područje u kojemu djeluje knjižnica.

Vijeće je, pod točkom razno, razmotrilo traženje NSK da se produži ugovor za CROLIST, naglasivši ponovo potrebu hitne rasprave o NISKA-i. Članovi Vijeća iznijeli su i informacije o nedavno održanim stručnim skupovima u Hrvatskoj.

Knjižnice i intelektualna sloboda

Izjavu je priredila IFLA/FAIFE, a odobrio je Izvršni odbor IFLA-e 25. ožujka 1999.

IFLA (Međunarodni savez knjižničarskih društava i ustanova) podržava, brani i promiče intelektualnu slobodu kao što određuje Opća deklaracija Ujedinjenih naroda o ljudskim pravima.

IFLA izjavljuje da ljudska bića imaju temeljno pravo pristupa svim oblicima znanja, stvaralačkog mišljenja i intelektualne aktivnosti, kao i javnog izražavanja svojih pogleda.

IFLA vjeruje da su pravo na znanje i sloboda izražavanja dva oblika istog načela. Pravo na znanje zahtijeva slobodu mišljenja i savjesti; sloboda mišljenja i sloboda izražavanja preduvjet su za slobodan pristup informacijama.

IFLA utvrđuje da je zauzimanje za intelektualnu slobodu osnovna odgovornost knjižničarske i informacijske struke.

IFLA stoga poziva knjižnice i knjižnično osoblje da se drže načela intelektualne slobode, neometanog pristupa informacijama i slobode izražavanja i da poštuju privatnost korisnika knjižnice.

IFLA nalaže svojim članicama da promiču prihvaćanje i provođenje tih načela. Time IFLA potvrđuje da:

- Knjižnice omogućuju pristup informacijama, idejama i umjetničkim djelima. One otvaraju put k znanju, misli i kulturi.
- Knjižnice pružaju osnovnu potporu doživotnom obrazovanju, nezavisnom donošenju odluka i kulturnom razvoju kako pojedinaca, tako i skupina.
- Knjižnice pridonose razvoju i očuvanju intelektualne slobode i pomažu štititi osnovne demokratske vrijednosti i opća građanska prava.
- Knjižnice moraju jamčiti i olakšati pristup oblicima znanja i intelektualne aktivnosti. U tom će cilju knjižnice priskrbiti, čuvati i učiniti dostupnom najrazličitiju građu koja odražava raznovrsnost i raznolikost društva.
- Knjižnice će se pobrinuti da odabir i dostupnost knjižnične građe i usluga budu predmetom profesionalne prosudbe, a ne političkih, moralnih i vjerskih gledišta.
- Knjižnice će slobodno prikupljati, organizirati i širiti informacije i suprotstavljati se bilo kojem obliku cenzure.
- Knjižnice će omogućiti da građa, pogodnosti i usluge budu jednako dostupne svim korisnicima. Neće biti diskriminacije prema rasi, vjeri, spolu, dobi ili bilo kojem drugom kriteriju.
- Korisnici knjižnica će imati pravo na privatnost i anonimnost. Knjižničari i ostalo osoblje knjižnice neće otkriti trećoj osobi identitet korisnika ili građe koju oni koriste.
- Knjižnice otvorene građanstvu i financirane iz javnih izvora podupirat će načela intelektualne slobode.
- Knjižničari i ostali zaposlenici tih knjižnica dužni su se pridržavati ovih načela.
- Knjižničari i ostalo profesionalno knjižničarsko osoblje ispunjavati će svoje obaveze prema poslodavcu i prema korisnicima. U slučaju sukoba tih obaveza dužnost prema korisniku ima prednost.

Prevela A. Barbarić

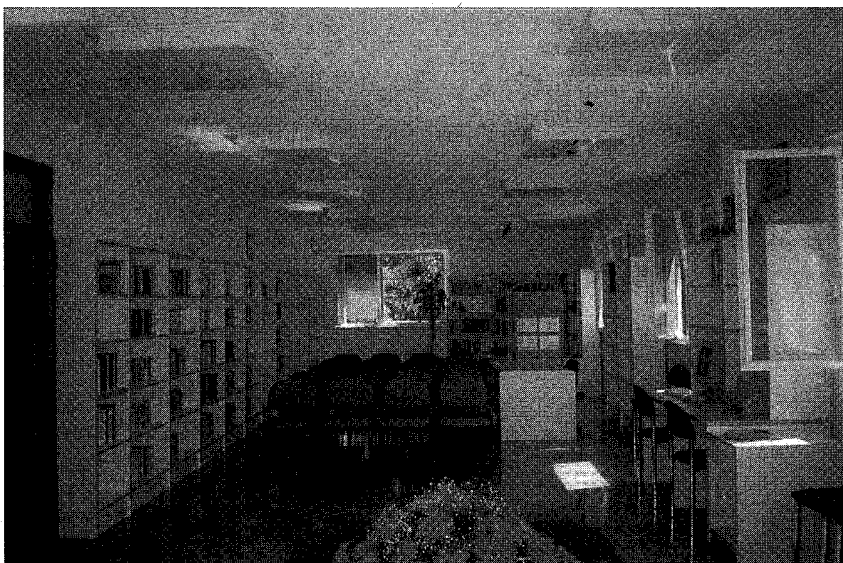
■ U prigodi Dana državnosti i obilježavanja 100. obljetnice osnutka pučke knjižnice "Seljačka sloga" u Gradcu, Općina Gradac otvorila je narodnu knjižnicu koja je tijekom svoje stoljetne tradicije više puta bila zatvorena. Knjižnica je uređena i opremljena novim namještajem i opremom, a sredstva su osigurali Ministarstvo kulture RH i Općina Gradac. Kao posebnu zanimljivost treba istaknuti da su Gradačani koji žive u Zagrebu prikupili velik broj knjiga i osobno se angažirali oko nabave opreme pa je na taj način prikupljeno 3.350 sv. knjiga, umjetničkih slika i zavičajne građe. Splitsko-dalmatinska županija kupila je i darovala Knjižnici knjige u vrijednosti 70.000 kuna. Knjižnica je ustrojena kao samostalna ustanova, a privremeni joj je v.d. ravnatelj Miroslav Ujdurović.

■ U srpnju 1999. u općinskom mjestu Runovići ministar kulture Božo Biškupić, na prigodnoj je svečanosti otvorio Općinsku narodnu knjižnicu Runovići koja je od velikog značaja za ovu udaljenu općinu, koja se nalazi na samoj granici Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Knjižnica je smještena u obnovljenom Domu kulture. Uređena je i opremljena sredstvima Ministarstva kulture, Općine Runovići, a Županijski ured za društvene djelatnosti kupio je i poklonio veći broj knjiga u vrijednosti 70.000 kn. Knjižnica će se ustrojiti kao samostalna ustanova. Ovo je 24-ta narodna knjižnica u Splitsko-dalmatinskoj županiji.

V. Mibanović

■ Dječji odjeli Gradske knjižnice Marka Marulića u Splitu od 1996. godine uključeni su u projekt *Odgoj za razvoj, toleranciju i suradnju u školskim i dječjim knjižnicama*, koji je odobrilo Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske, a financira ga UNICEFov Ured za Hrvatsku. Nositelji projekta su Dubravka Maleš (Pedagogijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu) i Ivanka Stričević (Knjižnica Medveščak iz Zagreba).

Cilj je projekta razvijati dječju knjižnicu kao sredinu u kojoj se različitim aktivnostima pridonosi razvoju tolerancije, suradnje i nenasilja među djecom. Jedna je od takvih aktivnosti

Nova narodna knjižnica u Gradcu

rad u radionicama na dječjim odjelima Gradske knjižnice Marka Marulića koji je započeo 1997. godine, a nositelji su mu diplomirani knjižničari Vesna Jukić-Oštrek i Grozdana Ribičić. Rad je organiziran u ciklusima od pet do sedam radionica koje se održavaju svaki drugi utorak s grupama djece podjednakog uzrasta. Svaka radionica traje sat i pol vremena, a obrađuje raznovrsne teme.

Radionice su model iskustvenog učenja. Sudionici i voditelji smješteni su u krug i svatko svoje iskustvo dijeli sa ostalima. Ova metoda učenja koristi sve psihofizičke funkcije djeteta: glavu, srce i ruke. Tom doživljajnom metodom učenja brže se i lakše uči, doživljaj je snažniji i naučeno se duže pamti. Bitno je da se rad i razgovor u radionici odvijaju u obliku igre, kojoj je polazište i cilj - knjiga. Tako knjižnica više nije mjesto na kojemu se samo posuđuju knjige već mjesto gdje se doživotno uči, kreira, druži i igra. Knjiga nenametljivo postaje prijatelj i saveznik u odrastanju.

Taj oblik rada i druženja s djecom pobudio je velik interes ne samo kod naših članova nego i kod pedagoga i knjižničara mnogih splitskih osnovnih škola pa će ove jeseni započeti novi, sedmi ciklus radionica.

G. Ribičić

■ Obnovljeni i preuređeni prostori odjela za djecu i odrasle Knjižnice i čitaonice "Fran Galović" u Koprivnici

otvoreni su za korisnike 8. ožujka 1999. godine. Time je okončana druga faza adaptacije i rekonstrukcije koprivničke knjižnice. Naime, zbog visine troškova preuređenja cijele zgrade (koje obuhvaća i do sada neiskorišteni podrumski i tavanaški prostor), predviđeno je etapno odvijanje radova, zavisno od osiguranih sredstava u gradskom, županijskom i republičkom proračunu. Prije godinu dana završeni su građevinsko-obrtnički radovi u podrumskom prostoru, u kojemu se sada nalazi suvremeno spremište knjiga i manja dvorana za književne susrete, predavanja, projekcije i sl.

Adaptacijom i rekonstrukcijom podrumskog dijela zgrade i odjela za djecu i odrasle dobio se moderno opremljen i funkcionalno iskorišten prostor za smještaj knjiga i ostale knjižnične građe s mogućnošću realizacije niza novih usluga i sadržaja. Potrebno je naglasiti da se u svega tri mjeseca, paralelno s odvijanjem građevinsko-obrtničkih radova, koprivnička knjižnica kompjutorski umrežila i automatizirala cirkulaciju knjiga koristeći program METELwin. Ovisno o dotoku financijskih sredstava predstoji nastavak radova na proširenju Studijskog odjela sa zbirnkama, Internetom i PC multimeditom, te uređenje za interne stručne službe tavanaškog prostora neoklasicističke zgrade koprivničke knjižnice, koja se nalazi na središnjem gradskom trgu.

D. Sabolović-Krajina

Ex libris: oznaka tradicije i pripadnosti europskoj kulturi - međunarodni jezik sporazumijevanja i suradnje: (prikaz prve dvije međunarodne izložbe ex librisa u Rijeci)

Ex libris, (lat. iz knjiga), primarno označava vlasništvo odnosno pripadanje knjige nekoj knjižnici odnosno osobi-vlasniku. U širem smislu riječi to je oznaka vlasnika koja se pojavljuje u knjizi u raznim oblicima od autograma ili upisanoga imena do likovne oznake: grba, pečata, simbola, alegorije ili zaštinoga znaka vlasnika. Pojavljuje se u Europi krajem 15. stoljeća da bi u tebnikom drvorezu, a posebno pronalaskom tiskarskoga umijeća dosegla vrhunac razvoja i postala omiljeni i vrlo rašireni način označavanja knjige. Prvi *ex librisi* se pojavljuju u Njemačkoj oko 1460. godine, a u Hrvatskoj se pojavljuju već u istom stoljeću u Dalmaciji (*ex libris* Đure Đurkovića). Tako je jedan od najstarijih i najkvalitetnijih *ex librisa* u Hrvatskoj onaj Jakova Baničevića Korčulanina odnosno Kotoranina (1466.-1532.) što ga je za ovoga diplomata u službi cara Maksimilijana 1520. godine izradio Albrecht Dürer. U 17. stoljeću članovi obitelji Zrinski daju izraditi svoje *ex librise* kod E. Wiedemanna u Augsburgu, a u 18. stoljeću se pojavljuju uz *ex librise* i obiteljski grbovi, alegorijski prikazi i pobožni motivi. *Ex librise* koriste pripadnici plemstva, svećenstva kao i bogatiji i ugledniji građani, a izrađuju ih ugledni grafičari, slikari i znanstvenici (M. Kolunić-Rota, A. Medulić-Schiavone, P. Ritter-Vitezović). Krajem 19. i početkom 20. stoljeća produkcija *ex librisa* se u Hrvatskoj povećava i tom sada već skoro samostalnom umjetničkom formom bave se najznačajnija imena hrvatske likovne umjetnosti: M.K. Crnčić, I. Tišov, N. Rojc, T. Krizman, M. Rački, Lj. Babić, M.D. Gjurić, V. Bojničić i mnogi drugi. Gjurić je izradio u Pragu 1922. godine mapu Dvanaest *ex-librisa* i potakao razvoj *ekslibristike* u Hrvatskoj što se odrazilo pretređivanjem Prve izložbe slavenskih *ex librisa* u Zagrebu 1929. godine. Time su Hrvatska i Zagreb postali jedno od europskih središta *ex librisa*, gdje postoje značajne zbirke poput one u Grafičkoj zbirci Nacionalne i sveučilišne knjižnice

koje sadrže dijelove zbirke E. Laszowskoga, Kulmera, Brlića ali ne i na žalost onu Bojničeviću. Godine 1993. osnovano je i društvo *ex librisa* u Zagrebu. *Ex librisom* ne više kao formom vezanom isključivo za knjigu već sasvim samostalnom likovnom formom bave se i danas mnogi hrvatski umjetnici što je i bio poticaj da se ta tradicija internacionalizira.

U Rijeci gdje na Sveučilištu djeluje studij likovne umjetnosti koji nalazi poseban izričaj u grafici, rodila se je ideja koju je prof. J. Butković osmislio u prijedlogu da se povodom 500. obljetnice rođenja velikoga Hrvata i svjetskoga glasa renesansnoga minijaturiste Julija Klovića, rođenoga u Grižanama nedaleko Rijeke, a prigodom proslave 370. obljetnice osnutka i neprekidnoga djelovanja Sveučilišne knjižnice Rijeka u čijem starome fondu se nalaze brojne knjige s *ex librisima* od kojih su mnogi umjetničke, povijesne i heraldičke posebnosti, priredio međunarodna izložba *ex librisa*.

Tako su Sveučilišna knjižnica Rijeka i Hrvatsko društvo likovnih umjetnika Rijeka od 19. studenoga do 14. prosinca 1997. godine u Rijeci priredili 1. međunarodnu izložbu *ex librisa* posvećenu ovim dvjema obljetnicama. Na izložbi je sudjelovao 191 autor iz 37 zemalja cijeloga svijeta s 449 radova - *ex librisa*. Međunarodni Ocjenjivački sud je dodijelio prvu nagradu radu autora Vladimira Zueva iz Rusije. Uz izložbu je tiskan i dvojezični (hrvatski i engleski) katalog koji donosi reprodukcije u boji i naravnoj veličini svih radova kao i tekstove i slikovni materijal o Juliju Kloviću, Sveučilišnoj knjižnici Rijeka, *ex librisu* općenito, tradiciji *ex librisa* u Hrvatskoj, zatim originalni rad o *ex librisima* u Sveučilišnoj knjižnici Rijeka, te prikaz same izložbe.

Izbor građe s izložbe prikazan je u Londonu u organizaciji Veleposlanstva Republike Hrvatske i Matrix Croatica UK, od 14. do 30. prosinca 1998. godine, prigodom obilježavanja obljetnice Klovićeva rođenja. Riječku izložbu su u prosincu 1997. godine posjetili predstavnici Vijeća Europe i ostali zadivljeni ne samo brojem i kvalitetom recentnih radova *ex librisa* nego i izložbom povijesnoga *ex librisa* iz fonda Sveučilišne knjižnice Rijeka, čime je pokazana bogata europska tradicija i hrvatska ukorijenjenost u europske tokove u prošlosti i u da-

našnjem trenutku kulturnoga življenja. Prepoznata je forma *ex librisa* kao sredstvo moderne međunarodne komunikacije čime se zblizuju narodi, povijesti i kulture. Tu se je rodila ideja da se sljedeća izložba upriliči u čast 50. obljetnice Vijeća Europe. Rezultat toga je 2. međunarodna izložba *ex librisa* posvećena 50. obljetnici osnivanja i djelovanja Vijeće Europe, koju su priredili Sveučilišna knjižnica Rijeka i Komitet za proslavu 50. obljetnice Vijeća Europe iz Strasbourga. Nakon Rijeke, gdje je postavljena od 22. travnja do 15. svibnja 1999. godine, izložba je prenijeta u Strasbourg gdje je u palači Vijeća Europe postavljena od 14. do 23. lipnja. Na prigodnoj svečanosti, 21. lipnja 1999. godine Vijeću Europe je predan prvonaagrađeni rad sa svim autorskim pravima uporabe kao *ex librisa* ili suhoga pečata kao hrvatska čestitka prigodom ovoga jubileja. Na ovoj izložbi je sudjelovalo 268 autora iz 44 zemlje sa 614 radova. Prvu nagradu je međunarodni Ocjenjivački sud dodijelio radu autora Trygve Goa iz Norveške. Katalog izložbe, trojezično izdanje (hrvatski, engleski i francuski) donosi reprodukcije svih radova-*ex librisa*, teksteve i slikovni materijal o Vijeću Europe, Sveučilišnoj knjižnici Rijeka, te originalni rad o *ex librisima* u knjigama knjižnice Franjevačkoga samostana na Trsatu u Rijeci, te esej o gradu Rijeci.

Ta je izložba pobudila posebno zanimanje i očekuje se njezino gostovanje u nekim europskim metropolama, te u Osijeku i Splitu tijekom jeseni i zime 1999. godine.

Obje su izložbe ostvarene pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Republike Hrvatske, suradnjom i financijskom pomoći Ministarstva kulture, Grada Rijeke i Primorsko-goranske županije te sponzorstvom gospodarstva s riječkoga područja.

Ovim dvjema izložbama Sveučilišna knjižnica Rijeka je nastojala u prvome redu valorizirati vlastitu knjižničnu i kulturnu baštinu, živjeti sveučilišno zajedništvo, doprinijeti vrednovanju riječkoga gradskoga i regionalnoga identiteta, predstaviti europsku tradiciju Hrvatske i europski karakter današnjega hrvatskoga trenutka. Istovremeno je koristeći ovaj način međunarodnoga komuniciranja obilježila jubilej Vijeća Europe, čija je i Republika Hrvatska od nedavno

punopravna članica. Time je Sveučilišna knjižnica Rijeka stekla vrijednu građu, obogatila svoju grafičku zbirku, dala svoj doprinos ne samo hrvatskoj čestitici prigodom jubileja Vijeća Europe već i pokazala europsko 13. stoljetno lice i dušu hrvatskoga nacionalnoga bića u prošlosti i u današnjim trenucima hrvatskoga povratka europskoj obitelji

J. Lokmer

■ U sklopu redovne djelatnosti Razvojne matične službe Gradske i sveučilišne knjižnice u Osijeku, održan je 12. i 13. travnja 1999. godine u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici stručni

seminar pod nazivom *Revizija, otpis i zaštita građe u knjižnicama*. Nakon obilaska terena i posjeta narodnim knjižnicama, te nakon prikupljanja podataka iz anketnih upitnika o stanju školskih knjižnica, ukazala se potreba za održavanjem ovog seminara. Gost predavač bila je Maja Lalić, koordinatorica službe zaštite KGZ-a, i ujedno i član Povjerenstva za izradu novog Pravilnika o reviziji i otpisu, a sudionici seminara bili su knjižničari djelatnici narodnih knjižnica i školski knjižničari osnovnih i srednjih škola Osječko-baranjske županije.

Zbog velikog broja sudionika seminar je bio podijeljen na dva dana: 12.

travnja seminaru su bili nazočni knjižničari djelatnici narodnih knjižnica i knjižnica srednjih škola (28), a 13. travnja bili su nazočni knjižničari osnovnih škola (45). Sudionicima je preporučena knjiga *Upute za poslovanje narodnih knjižnica* u izdanju KGZ-a, 1996. godine, u kojoj se nalazi i poglavlje o reviziji, otpisu i zaštiti građe. Tijekom trajanja seminara, sudionici su upoznati s pojmom revizije i otpisa građe, njihovim planiranjem, te vrstama i metodama provođenja. Odgovoreno je na mnogobrojna pitanja. Na kraju seminara knjižničari su upoznati s osnovnim metodama zaštite građe u knjižnicama.

S. Paulinić

MJESEC HRVATSKE KNJIGE '99

Mjesec hrvatske knjige 1995. – 1999. godine

Knjižnice grada Zagreba preuzele su, na zamolbu Ministarstva kulture Republike Hrvatske, u svibnju 1995. godine organizaciju manifestacije Mjesec hrvatske knjige. Programski odbor, uz nešto manje izmjene, nastao je raditi u istom sastavu kao i do tada (predstavnici knjižnica, izdavača, medija, književnici i dr.), a formiran je novi organizacijski odbor od djelatnika Knjižnica grada Zagreba.

Sve ovo vrijeme trudili smo se tijekom tih mjesec dana što intenzivnije govoriti i na državnoj ali i na lokalnim razinama, o knjizi, bilo s gledišta onih koji se profesionalno bave knjigom, bilo onih koji koriste usluge knjižnica, knjižara i dr., dakle, okupljati na različitim programima sve one koje knjiga istinski zanima.

Manifestacija je organizirana na dvije razine: sa središnjim programima (program otvaranja, zatvaranja, okrugli stol, nacionalni kviz ili program od posebnog značenja - kao što je otvaranje nove knjižnice u nekoj od sredina) i na lokalnoj razini, gdje svaka od ustanova, najčešće knjižnica, organizira svoje programe. Treba istaknuti da takve programe knjižnice rade tijekom cijele godine, ali svakako ne u tom intenzitetu.

Od 1995. godine do danas, kada se održava peta manifestacija u organizaciji Knjižnica grada Zagreba, pokrovitelj Mjeseca hrvatske knjige je Ministarstvo kulture Republike Hrvatske.

Kada smo prvi put organizirali manifestaciju, svoje programe obilježavanja Mjeseca hrvatske knjige poslale su nam 102 knjižnice sa petstotinjak programa: tribina, predstavljanja novih izdanja, izložaba novih naslova, obilježavanja godišnjica značajnih ljudi, animacijskih i edukacijskih aktivnosti. Ove, 1999. godine, svoje je programe poslalo 160 knjižnica iz cijele Hrvatske – njih više od 1.200.

U pet godina, središnji programi Mjeseca hrvatske knjige – svečanosti otvaranja, književne tribine i predstavljanje novih naslova, stručni skupovi i svečanosti zatvaranja organizirani su u čak 11 županija, a u dvije županije neki od središnjih programa održao se dva puta: u Koprivničko-križevačkoj i Vukovarsko-srijemskoj županiji.

Od 1998. godine, u organizaciji Hrvatskog centra za dječju knjigu, koji djeluje pri Knjižnicama grada Zagreba, organizira se kao središnji program nacionalni kviz za poticanje čitanja. Prošle je godine u njemu sudjelovalo više od 4.000 djece iz svih krajeva Hrvatske. Proglašenje rezultata kviza obilježava se posebnom priredbom za

nagrađenu djecu, što je ujedno prošle, a tako će biti i ove godine, svečanost zatvaranja Mjeseca hrvatske knjige.

Podsjetimo se nekih ključnih događaja iz proteklih pet godina.

Godine 1995. svečanost otvaranja održana je u Čakovcu kojom je prilikom održan i susret s književnikom Jožom Horvatom, ali i okrugli stol na kojem smo govorili o korištenju slobodnog vremena djece i mladih u narodnim knjižnicama. Te smo godine organizirali i, kao jedan od središnjih programa, književni susret u Korčuli, gdje smo s gradskim vlastima razgovarali o položaju knjižničarstva u tom gradu. Svečanost zatvaranja te godine bila je u Požezi.

No, te smo godine posebno ponosni na izložbu novih knjiga i književni susret s Mladenom Kušecom u Kninu. Ne treba zaboraviti da se to dogodilo tri mjeseca nakon akcije "Oluja". Suorganizatori ovih programa te su godine bili Društvo hrvatskih književnika, Ministarstvo obrane, gradska poglavarstva Čakovca, Korčule i Požege i knjižnice domaćini.

Otvaranjem dijela novouređenih prostora u Knjižnici i čitaonici "Fran Galović" u Koprivnici i stručnim skupom o knjižnicama u 21. stoljeću u Đurđevcu, 15. i 16. listopada, otvorena je manifestacija Mjesec hrvatske

Sudionici svečanog otvaranja Mjeseca hrvatske knjige '99 u pulskoj Areni

knjige 1996. godine. Svečanost zatvaranja održana je u Splitu predstavljanjem nove knjige iz područja knjižničarstva dr. Mire Mikačić.

Suorganizatori te su godine bili Društvo hrvatskih književnika, poglavarstva gradova Koprivnice, đurđevca, Splita, te knjižnice domaćini.

Godine 1997., 15. listopada u Vukovaru je, koji je još uvijek bio pod upravom UNTAES-a, uz prisustvovanje oko tri stotine knjižničara, izdavača i novinara, otvoren Mjesec hrvatske knjige '97. Tom je prilikom vukovarskoj knjižnici predano na dar oko tri tisuće knjiga, dar hrvatskih izdavača, sve izdanja poslije 1990. godine.

Te se godine dogodio još jedan značajan događaj: u Okučanima je otvorena nova knjižnica. Organiziran je i književni susret u Hvaru, a u Osijeku je, uz zatvaranje manifestacije, organiziran stručni skup o umrežavanju narodnih knjižnica.

Suorganizatori te godine su Društvo hrvatskih književnika, poglavarstva gradova Vukovara, Okučana, Hvara i Osijeka, uz pomoć njihovih županija.

Prošle smo, 1998. godine, Mjesec hrvatske knjige započeli otvaranjem

novouređenih prostora Gradske knjižnice "Franjo Marković" u Križevcima uz posjet Ogranku Matice hrvatske u Križevcima.

U Vukovaru je prošle godine bio prigodan susret svih donatora knjiga vukovarskoj knjižnici, a započeli smo s organizacijom nacionalnog kviza za poticanje čitanja.

Suorganizatori su bili Društvo hrvatskih književnika, Matica hrvatska, poglavarstva Križevaca i Vukovara i županija.

Ove, 1999. godine, svečanost otvaranja Mjeseca hrvatske knjige održana je u Puli, gdje su se, uz prigodan program predstavili istarski književnici i nakladnici, a na okruglom stolu predstavnici nakladnika, književnika i knjižničara raspravljali su o društvenom položaju knjige u Hrvatskoj danas.

U suradnji s Maticom hrvatskom u Žminju je predstavljena knjiga Janeeke Carlsbeek "Čakavski dijalekt iz sela Orbanici kod Žminja".

Suorganizatori su ove godine također Društvo hrvatskih književnika, Matica hrvatska, poglavarstvo grada Pule kao i Gradska knjižnica i čitaonica Pula.

Ove godine Hrvatski centar za dječju knjigu organizira nacionalni kviz za poticanje čitanja "S knjigom oko svijeta". Pokrovitelj kviza je "Mozaik knjiga" a završna će se svečanost održati 12. studenoga u Kazalištu Trešnja u Zagrebu.

Sve ove godine manifestaciju su pratili i tiskani materijali – plakati, programske knjižice i bookmarkeri. U ovih pet godina materijale su oblikovali: Josip Kolar i Branko Vujanović, Jana Žiljak, Branko Radigović, Luka Gusić, a ove je godine materijale oblikovao Svetlan Junaković.

U programskim su knjižicama svake godine objavljeni i proslavi: pisali su ih Stjepan Čuić, Anđelko Novaković, Pavao Pavličić, Josip Bratulić i ove godine Slavko Mihalić.

U ovih pet godina pokušavali smo realizirati temeljne ciljeve manifestacije: promicati knjigu kao jednu od temeljnih društvenih vrijednosti, a uz to bolje se međusobno upoznati da bismo zajednički, a i svako u svojoj sredini, lakše rješavali probleme koje susrećemo u svakodnevnom radu.

Z. Sviben

MEĐUNARODNA ZBIVANJA: IFLA

Šezdeset i peto Vijeće i Opća konferencija IFLA-e, pod nazivom *Knjižnice - prilaz prosvijećenom svijetu*, održani su u Bangkoku od 20. do 28. kolovoza 1999. Prisustvovalo im je oko 2.000 sudionika. Uvodni je govor na otvorenju Skupštine održala njezina ovogodišnja pokroviteljica, princeza Maha Chakri Sirindhorn. Izabrani su novi članovi Izvršnoga odbora: Claudia Lux (Berlin, Njemačka), Ingrid Parent (Ottawa, Kanada), Børge Sørensen, drugi mandat (Kopenhagen, Danska) i Jeronimo Martinez Gonzalez (Granada, Španjolska). Među predloženim rezolucijama najviše je pažnje, pa i negodovanja, izazvao prijedlog o raspuštanju Odjela 8 za regionalne aktivnosti, koji Vijeće nije prihvatilo. Na sastanku Vijeća uoči prvoga radnog dana Skupštine uz glavnog tajnika Rossa Shimmona, koji je izložio godišnji izvještaj za razdoblje 1997-98., blagajnika Dereka Lawa koji je izvijestio o financijskom poslovanju i predsjednice Stručnog odbora Sissel Nilsen, koja je izvijestila o stručnom radu, o radu komisija kojima su na čelu izvijestili su i Alex Byrne, predsjednik Komisije za slobodu izražavanja i slobodan pristup informacijama te Marianne Scott, predsjednica Komisije za autorsko pravo i druga pravna pitanja. Dokaz je to po-

sebne pažnje koju IFLA posvećuje temama kojima se bave te dvije nedavno osnovane komisije.

Naši su nam kolege, koji su skupštini prisustvovali, dostavili izvještaje o radu tijela kojima su članovi te o predavanjima, skupovima i radionicama kojima su prisustvovali. Izvještaje donosimo u nastavku, zajedno s prikazom knjižnice Sveučilišta Burapha, koju smo imali prilike posjetiti i posebnim kulturno-povijesnim prilogom kolege J. Lokmera o Bangkoku i Tajlandu.

Sekcija za nacionalne knjižnice

U utorak, 24. kolovoza 1999. održana su predavanja na temu uloge nacionalnih knjižnica u pružanju potpore nacionalnim i školskim knjižnicama. Održana su predavanja V. Jakac-Bizjak i S. Novljan (Slovenija): *Nova uloga nacionalne knjižnice kao savjetodavne službe u Sloveniji* te R. Ramachandrana (Singapur): *"Nacionalna" funkcija Odbora za nacionalnu knjižnicu u Singapuru*.

U četvrtak, 26. kolovoza 1999. Sekcija za nacionalne knjižnice je zajedno sa Sekcijom za bibliografije organizirala radionicu na temu "elektronička građa u nacionalnim bibliografi-

jama". J. D. Byrum (SAD) je prikazao rezultate analize o uključivanju podataka o elektroničkoj građi u nacionalne bibliografije. Analiza je provedena u svibnju i lipnju 1998. na uzorku od 61 ustanove iz 59 zemalja. Navedeni rad i rasprava koja je slijedila upućuju na brojne probleme koje knjižnična zajednica susreće u obradi elektroničke građe, naročito novih vrsta građe koje se raspacavaju ili nastaju na mreži. Velik broj zemalja donosi zakone o pohranjivanju elektroničke građe. Iako ne postoji dvojba o tome da ove publikacije treba uključiti u nacionalne bibliografije problemi su brojni, ali i različiti u različitim zemljama, ovisno o stupnju razvoja zemlje općenito te posebno same struke, kao i o postojanju relevantnih nacionalnih zakona i propisa. Iako postoji dosta literature i smjernica koje donose upute za obradu elektroničke građe i ovdje je navedena potreba što je veće moguće normizacije na međunarodnoj razini.

Konferencija ravnatelja nacionalnih knjižnica

Konferencija ravnatelja nacionalnih knjižnica, iako nije u sklopu same IFLA-e uvijek se održava istodobno, pa je ovaj put domaćin konferencije bila Nacionalna knjižnica Tajlanda. Direktori nacionalnih knjižnica iz cijelog svijeta raspravljali su o sljedećim temama:

- normizacija knjižničnih simbola (relevantne norme ISO)
- obvezni primjerak i elektronička građa
- izvješća s regionalnih konferencija direktora nacionalnih knjižnica
- suradnja CDNL-a i IFLA-e (Sekcija za nacionalne knjižnice), pregled digitaliziranih zapisa u glavnim svjetskim kulturnim ustanovama, metapodaci (DOI i URN), definicija nacionalne knjižnice
- nacionalne knjižnice i nacionalne strategije pohrane
- Alexandrina - baza podataka o cenzuriranom materijalu
- UNESCO-ovi programi: *Memory of the World*, *MEDLIB*, *Bibliotheca Universalis* ...

Naši predstavnici na konferenciji, s lijeva na desno: Ivanka Stričević, Edita Bačić, Juraj Lokmer, Aleksandra Horvat i Fila Bekavac-Lokmer. Nedostaje: Jasenka Zajec.

Sljedeća konferencija održat će se za vrijeme IFLA-ine konferencije u Jerusalemu 2000. godine.

Radionica: Razvoj serijskih publikacija : programi, norme i identifikacija

Radionicu je organizirao Međunarodni ured za ISSN, a sponzorirale Sekcija za serijske publikacije i Sekcija za katalogizaciju. Usredotočila se na dvije teme: usklađivanje kataložnih normi za serijske publikacije i probleme u obradi elektroničkih publikacija. Sudjelovali su: Karen Darling (SAD), Françoise Pellé (Francuska), Sally MacCalum (SAD), Ingrid Parent (Kanada), Regina Reynolds (SAD), Diann Rusch-Feja (Njemačka), Hartmut Walravens (Njemačka) i Jasenka Zajec (Hrvatska). U okviru prve teme prikazana je definicija serijske publikacije prema modelu C (*Modified Model C by Jean Hiron and Regina Reynolds*) i određivanje pojma *seriality* ("serijska priroda") te publikacija koje izlaze trajno (*continuing*) za razliku od publikacija koje izlaze u uzastopnim dijelovima. U izlaganjima su prikazane prerade kataložnih normi za serijske publikacije koji su upravo u tijeku: AACR, ISBD(S) i ISSN. Ukazano je na razlike i područja na kojima je potrebno dodatno raditi kako bi se postiglo što veće suglasje među normama.

Naglašeno je kako je ovo povijesni trenutak za sve koji se bave serijskim publikacijama jer su sve norme podvrgnute promjenama, pa smo u prilici maksimalno ih ujednačiti. Prerade uključuju ili mijenjaju postojeća pravila koja se odnose na obradu elektroničkih serijskih publikacija, prvenstveno publikacija na mreži. Takve publikacije postavljaju posebne probleme za katalogizatora jer često je teško pronaći elemente koji određuju prirodu serijske publikacije, svi uobičajeni bibliografski podaci nisu uvijek dostupni. Online publikacije se često mijenjaju, a ponekad čak niti ne ostaje trag o prethodnom naslovu. Uspoređena su pravila koja definiraju serijsku publikaciju, određuju pravila popisivanja elektroničkih publikacija te pravila koja točno određuju promjene naslova koje traže novi zapis. Prepoznati su problemi i nepodudarnosti između predstavljene tri norme. Cilj je svake od te tri prerade što je više moguće približiti se drugim normama koje se bave serijskim publika-

cijama. Prednosti usaglašavanja su: pojednostavljenje katalogizacije na svjetskoj razini, omogućavanje jednostavne razmjene podataka na međunarodnoj razini, znatno smanjenje troškova. Tri radne grupe koje se brinu za preradu ISSN-a, ISDB(S)-a i AACR-a usko i trajno surađuju, a planira se i sastanak "skupine za suglasje" kako bi se pravila što više uskladila.

U okviru druge teme prikazan je koncept metapodataka i njegovo korištenje u obradi elektroničkih serijskih publikacija, projekt CDNL-a o sustavima kodiranja elektroničkih publikacija i projekt integracije ISSN-a u URN.

J. Zajec

Odjel specijalnih knjižnica

Okuplja i međusobno povezuje knjižnice sa specifičnom vrstom fonda i usluga namijenjenih korisnicima koji imaju interes za biologiju i medicinu, zemljopis, znanost i tehnologiju, državne publikacije, društvene znanosti.

Zaključci i zadaci za naredno razdoblje:

- ostvarivanje suradnje među specijalnim knjižnicama na nacionalnom i međunarodnom planu, s posebnim naglaskom na zemlje u razvoju i istočnu Evropu.
- poticanje izobrazbe i drugih oblika obrazovanja stručnog osoblja u specijalnim knjižnicama
- poticanje i nastavak publicističkog rada (izrada vodiča i imenika)

Kontakt adresa:

Edward J. Valauskas

El. pošta: ejv@uic.edu

Sekcija za vladine informacije i službene publikacije

Vladine organizacije, ali i javne nevladine organizacije, svugdje u svijetu, produciraju veliki broj dokumenata i službenih publikacija čiji sadržaj ima važan utjecaj na društvo u kojem živimo. To je ujedno i glavni razlog što je misija ove sekcije promicanje slobodnog i za sve jednakog pristupa službenim publikacijama, vladinim informacijama i drugim dokumentima od javnog utjecaja.

Zaključci i zadaci za naredno razdoblje:

- promicanje univerzalnog pristupa službenim publikacijama i vladinim informacijama kao osnove ljudskih prava
- poticanje državnih i međunarodnih organizacija na diseminaciju njihovih informacija
- promicanje dodatne edukacije za knjižničare i ostale informacijske stručnjake u metodama pristupa službenim publikacijama i vladinim dokumentima radi boljeg snalaženja
- podrška međusobnoj razmjeni i pretraživanju javnih dokumenata među knjižnicama na međunarodnom planu (elektronički i papirnato)

Kontakt adresa:

Patricia Layzell Ward

El. pošta: layzellward@celtic.co.uk

Sekcija za upravljanje i marketing

Sekciji je prethodio Okrugli stol za upravljanje (Round Table on Management), a zbog velikog interesa novih članova 1997. godine formira se kao zasebna sekcija. Značajnu ulogu ima u promicanju marketinškog pristupa u planiranju i razvoju knjižničnih usluga, kao i poticanju u primjeni modernih upravljačkih metoda u knjižničarstvu.

Zaključci i zadaci za naredno razdoblje:

- omogućavanje što bolje primjene teorije marketinga i menadžmenta u svakodnevnoj knjižničarskoj praksi
- širenje informacija o novim kretanjima u teorijskim i praktičnim dostignućima glede marketinga i menadžmenta
- pomoć u obrazovanju i izobrazbi
- primjena marketinških metoda u radu strukovnih knjižničarskih udruženja s naročitim naglaskom na javno zalaganje (sekciji je prikjučena i *Discussion Group on Advocacy*) i lobiranje

Kontakt adresa:

Michael Koenig

El. pošta: koenigmd@email.dom.edu

Sekcija za sveučilišne knjižnice i druge opće-znanstvene knjižnice

Sekcija predstavlja međunarodni forum za sve koji u tom području

knjižničarstva nalaze polje rada i interesa. Članovi mogu razmjenjivati iskustva i ideje s kolegama iz čitavog svijeta, što je ujedno i osnova za prijeko potrebnu suradnju i koordinirane akcije u pogledu slobodnog protoka znanstvenih informacija.

Zaključci i zadaci za naredno razdoblje:

- promocija strategijskoga razvoja sveučilišnih i istraživačkih knjižnica s posebnim naglaskom na primjenu suvremenih upravljačkih metoda
- razrada pomagala za praćenja kvalitete usluga i vrednovanje poslovanja radi planiranja uspješnijeg rada akademskih knjižnica
- pronalaženje dodatnih izvora financiranja akademskih knjižnica (posebne usluge uz naplatu)
- obrazovanje i dodatna izobrazba knjižničarskog osoblja radi poticanja motivacije
- fokusiranje rada na razumijevanje knjižnica u elektroničkom okruženju
- autorska prava i zaštita intelektualnog vlasništva

Kontakt adresa:

Kirsten Engelstad

El. pošta: kirsten.engelstad@rbt.no

Okrugli stol za ženska pitanja

Sva pitanja koja se tiču problematike žena u knjižničarskoj profesiji, kao i korisničke ženske populacije, relevantna su za rad ovoga tijela. Budući programi rada osmišljeni su tako da pružaju mogućnost poboljšanja statusa za obje navedene grupacije. Značajni su naponi koji se ulažu u praćenje svih oblika diskriminacije žena.

Zaključci i zadaci:

- osigurati forume za diskusiju o pitanjima koji se tiču žena u knjižničarstvu,
- osigurati mogućnosti za istraživanje uloge žena u knjižničarstvu i širiti informacije,
- komunicirati i surađivati s drugim grupacijama i profesijama koje zanima slična problematika,
- omogućiti doživotno obrazovanje i učenje na daljinu za žene

Kontakt adresa:

Isabel Stirling

El. pošta:

stirling@darkwing.uoregon.edu

E. Bačić

Sekcija za dječje knjižnice

U IFLA-inoj složenoj organizaciji *Sekcija za dječje knjižnice* (obuhvaća knjižnice za djecu i mladež) pripada *Odjelu knjižnica za javnost*. Odjel obuhvaća uz dječje knjižnice i sve knjižnice koje su namijenjene najširoj javnosti, ali svojim uslugama odgovaraju različitim specifičnim potrebama populacije, kao što su:

- narodne knjižnice,
- školske knjižnice (osnovnih i srednjih škola),
- knjižnice za osobe s posebnim potrebama (bolesnici u bolnicama, zatvorenici, stare osobe, gluhe i nagluhe osobe, osobe s fizičkim ili mentalnim poteškoćama u razvoju),
- knjižnice za slijepe,
- knjižnice za potrebe multikulturnih zajednica (namijenjene pripadnicima kulturnih ili jezičnih manjina).

Kako su navedene skupine knjižnica povezane putem rada svojih sekcija, neka se specifična pitanja iz domene knjižnica za najširu javnost rješavaju radom tzv. okruglih stolova, koji mogu nakon izvjesnog vremena prerasti u sekcije. Zasada u ovom Odjelu knjižnica za javnost postoje tri okrugla stola za:

- velike gradske knjižnice (metropolitana) za gradove s više od 400.000 stanovnika,
- pokretne knjižnice,
- nacionalne centre za knjižnične usluge.

U obilju tema, izlaganja, otvorenih rasprava i radionica brojnih odjela, sekcija i okruglih stolova, tematika dječjih knjižnica na Konferenciji je bila redovito skromno zastupljena: radom *Sekcije za dječje knjižnice* koja je održala više izlaganja i radionica na temu rada s djecom i mlađim adolescentima u javnim knjižnicama, te prezentacijom na posterima. Od predviđena dva sklopa posvećena knjižnicama za djecu i mladež, održan je samo jedan s tri izlaganja: *Knjižnice za djecu i pismenost u Tajlandu*, *Djeca imigranata kao posrednici koji premošćuju jaz izazvan nepismenošću u imigrantskim zajednicama* i *Pismenost i nove tehnologije – razvojne tendencije u Njemačkoj*. Nažalost, te-

matski sklop vezan uz dječje knjižnice i obrazovanje knjižničara bio je otkazan. No, i ova tri izlaganja pokazala su vrlo jasno situaciju u današnjem svijetu glede dječjeg knjižničarstva. Naime, ona su odraz stanja dječjeg knjižničarstva u globalnim razmjerima – dok se jedni bave ulogom dječje knjižnice u elementarnom opismenjavanju, a drugi problemima multikulturnih zajednica, te kompleksnog multikulturnog i međuovisnog svijeta u kojem upravo djeca postaju jezični, kulturni i informacijski posrednici manjinskih zajednica, treći istražuju mjesto i ulogu novih medija u pedagoškim i edukativnim okvirima dječjih knjižnica.

Posebno je zanimljivo bilo posljednje izlaganje dviju njemačkih dječjih knjižničarki koje su skrenule pozornost na drukčije promišljanje novih medija u knjižnicama. Polazeći od hipoteze da djeca nisu samo korisnici medija, već ih i posjeduju neovisno o knjižnici (*media users & media owners*), autorice su iznijele rezultate istraživanja o posjedovanju opreme za nove medije (npr. CD čitač, video, televizor, kompjutor i sl.) naglašavajući pritom da se uloga knjižnice u promicanju usluga u slobodnom vremenu djece i mladeži ostvaruje jedino ako se promiču svi mediji. Dajući primjere rada s djecom u knjižnici u Berlinu (radionice, pričanje priča uz razna pomagala i medije i sl.), autorice su istakle bitna načela uporabe novih medija u knjižničnim programima za slobodno vrijeme:

- Knjige da, ali i još više!
- Uči se čineći!
- Djeca ne mogu čekati!
- Zabavno, a ne frustrirajuće!

Termin multimedij na Konferenciji je vrlo zanimljivo promovirala predstavica iz Velike Britanije. Njezino izlaganje na posteru bilo je posvećeno ulozi igračaka u razvoju djece i njihovom mjestu u knjižnicama. Kako dolazi iz zemlje u kojoj su igroteke (*toy libraries*) vrlo afirmirane u raznim ustanovama i djelatnostima udruga, autorica smatra da se igroteke (s igraonicama) u narodnoj knjižnici zbog specifičnosti trebaju drukčije terminološki odrediti te predlaže termin *multimedia pre-school library*, jer bi, po njezinom mišljenju, upravo ovaj naziv točno odredio što se za djecu pred-

školske dobi u knjižnicama nudi, a to su različiti mediji, dok su igračke samo jedan od medija, prijeko potreban u radu s najmlađom populacijom.

Najzanimljivijim zbivanjima na Konferenciji glede knjižnica za djecu i mladež svakako se može smatrati rad *Sekcije za dječje knjižnice*. Odbor Sekcije broji 15 članova, kandidiranih i odabranih na četverogodišnji mandat početkom ove godine. Uz predsjednika iz Velike Britanije (J. Dunne), tajnicu iz Njemačke (R. Schmitt) te predstavnicu iz naše zemlje (I. Stričević), u Odboru su predstavnici SAD-a, Danske, Francuske, Norveške, Japana, Švedske i Rusije. Sekcija je radila na sastancima otvorenima za javnost (rasprave na okruglom stolu) te zatvorenim sastancima članova Odbora. Na zatvorenim je sastancima svaki član imao obavezu izvijestiti o stanju dječjeg knjižničarstva u svojoj zemlji te predstaviti rad ustanove iz koje dolazi (materijali će biti publicirani u Biltenu Sekcije). Bila je to prilika da se u užem sastavu govori i o općim problemima dječjeg knjižničarstva te o pravcima budućeg razvoja na globalnoj razini. Naime, kako je radna verzija novog *Vodiča za narodne knjižnice* u završnoj fazi i planira se njegovo usvajanje i objavljivanje na sljedećoj IFLA-inoj konferenciji, a pratit će ga i promijenjen UNESCO-ov *Manifest za narodne knjižnice*, predloženo je da se preradi i *Vodič za dječje knjižnice* iz 1991. godine. Nakon dvogodišnjeg razdoblja u kojem bi trebao biti izrađen novi *Vodič*, Odbor Sekcije za dječje knjižnice izradit će i tekst za UNESCO-ov *Manifest za dječje knjižnice*. Od novog se *Vodiča* očekuje da bude suvremeniji i u pristupu (polazi se od dječjih prava na informaciju, edukaciju i zabavu) te da jasnije od dosadašnjeg istakne kompetencije koje su potrebne za rad dječjih knjižničara u sljedećem tisućljeću. Naime, istaknuto je da su se odgojno-obrazovni prioriteti u dosadašnjem svijetu izmijenili, jer djecu i mlade treba odgajati i obrazovati za građane svijeta, koji poznavajući i poštujući svoje naslijeđe, kulturu i svoja prava, poznaju i poštuju tuđe i drukčije. Već na sastancima Odbora predložena je radna verzija sadržaja novog *Vodiča*. Polazi se od određenja

djetinjstva, bitnog razdoblja u životu pojedinaca, od djeteta i njegovih razvojnih potreba, uloge dječje knjižnice i njezina položaja u okviru narodne knjižnice, izvora, materijala, smještaja i opreme, informacijskih i promotivnih aktivnosti, suradnje sa zajednicom, upravljanja i financiranja, praćenja i evaluacije, do osoblja i kompetencija koje su mu potrebne u radu s djecom i mladima, a u skladu s tim pripreme edukacije i cjeloživotnog obrazovanja u području dječjeg knjižničarstva.

U raspravama o izgledu *Vodiča*, kojima su prisustvovali članovi Sekcije i svi zainteresirani knjižničari, istaknuta je važnost pronalaženja optimalne mjere između uopćenosti (ono što može vrijediti za čitav svijet) i detaljnih određenja usluga, kako bi se na temelju tog materijala u svim zemljama mogli izraditi nacionalni standardi i vodiči. Svjesni da se *Vodič* izrađuje za sljedeće tisućljeće (barem njegovu prvu dekadu) članovi Odbora složili su se da on ne smije biti puki prikaz sadašnjeg stanja, opis onoga što je u razvoju dječjeg knjižničarstva već postignuto, već treba imati notu zahtjevnosti u razvojnom smislu da bi bio poticaj za postizanje optimuma razvijenosti knjižnica za djecu i mladež u svakoj pojedinačnoj zemlji u svijetu kao cjelini.

I. Stričević

Sekcija za specijalne knjižnice

Nakon više godina Sekcija za specijalne knjižnice bila je posebno aktivna. Gotovo svakoga dana bilo je predavanja iz različitih područja specijalnoga knjižničarstva, pa evo i nekih koje ocjenjujem zanimljivima.

Iz područja vladinih informacija i službenih publikacija radna tema je bila: *Vladine informacije u novom mileniju: izdavanje, pohranjivanje i razmjena službenih publikacija*. Održani su sljedeći referati: C. K. SEE (Singapur): *Government information and information about governments in Southeast Asia: a new era? An overview*; M. S. POWELL (SAD): *The U.S. federal depository library programme and U.S. government information in an electronic environment: issues for the transition and the millennium*; B. GNASSI (Kanada):

Accessing Canadian Federal Information: a depository program for the twenty-first century?; J. METZ (Njemačka): *International exchange of official publications*; J. M. WU (Italija): *Pangaea Central: the coming global access to legal, scientific and technical information through the resource networks of intergovernmental organizations*.

U raspravi je poseban naglasak stavljen na problem korištenja novih informacijskih i komunikacijskih medija i tehnologija, posebice glede pohrane dokumenata. Naglašavana je nesigurnost trajnoga pohranjivanja informacija na elektroničkim medijima. Neizvjesno je njihovo dugotrajno čuvanje zbog učestalih tehnoloških promjena i nepostojanja standarda na tom području. Zbog stupnja razvoja i pouzdanosti novih medija i tehnologija istaknuto je da službene publikacije (kao uostalom i sve druge) treba pohranjivati u klasičnom papirnatom obliku odnosno na mikrofilmu. Informacije na novim medijima su u digitaliziranom obliku i za razliku od analognog oblika koji se može direktno čitati, korištenje digitaliziranoga zapisa ovisi o aktualnosti medija i raspoložive tehnologije odnosno softvera.

Posebno zanimljiva je bila rasprava na sastanku Sekcije za specijalne knjižnice. Pokušalo se definirati pojmove *Business Intelligence* i *Knowledge Management*. U tim pojmovima se odražava srž djelovanja modernih specijalnih knjižnica. Iskristaliziralo se je mišljenje, koje je i prevladalo da *Business Intelligence* u sebi sadrži organizaciju korištenja internih i eksternih informacija tvrtke. Specijalna knjižnica mora znati organizirati korištenje svekolikih informacija i permanentno usluživati klijente knjižnice. Dakle, mora organizirati obradu interne dokumentacije, formirati odgovarajuće baze podataka, organizirati korištenje eksternih informacija kroz vlastite online dostupne kataloge, produkte profesionalnih udruženja Lexis Nexis, Microsoft, Dialog, Silver Platters, online dostupnih kataloga i sl.

Knowledge Management čini skup znanja i vještina upravljanja znanjem, a u specijalnoj knjižnici se najviše očituje u sposobnosti prikupljanja znanja od pojedinih stručnjaka i

dovođenju u interakciju. Dobra specijalna knjižnica stalno pažljivo prati što se događa u tvrtki i izvan, tj. njezome okruženju. Koristi tehnologije Interneta, Intraneta, relevantnih izvora informacija itd. u ostvarenju tih ciljeva. Dobar knjižničar u specijalnoj knjižnici tako postaje *stručnjak koji upravlja znanjem*, čime se direktno uključuje u procese odlučivanja odnosno upravljanja tvrtkom ili ustanovom.

Kartografsko-grafičke zbirke

Posebna skupina izlaganja bila je posvećena knjižnicama i zbirkama iz područja zemljopisa odnosno kartografsko – grafičkim zbirkama. Posebno su zanimljiva bila sljedeća izlaganja: W. H. LAMBLE (Zapadna Australija): *Genealogical geography: place identification in the map library*; D. L. ALLEN (SAD): *How to put your maps on the Internet*; P. McGLAMERY (SAD): *The impermanence of maps in the information age*.

Naglašeno je da je kartografska građa više nego ijedna druga izložena oštećivanju i uništavanju, prvenstveno zbog svoga najčešće velikoga formata, te otežanoga rukovanja tom građom. U korištenju te građe posebne izazove daju nove komunikacijske i informacijske tehnologije, koje omogućuju veći stupanj zaštite građe, kao i njezino korištenje na daljinu. U prilagođavanju informacija iz tih zbirki novim tehnologijama niz je teškoća od kvalitete skeniranja i digitaliziranja primarnih informacija, do kompresije podataka zbog velikih dimenzija datoteka. Sustavi za obradu te građe dobar su primjer hibridiziranih informacijskih sustava. Naime nije dovoljno samo skenirati i pohraniti grafičke dokumente, već je potrebno s njima hibridizirati pripadajuće online dostupne baze bibliografskih podataka. Kod samoga predmetnoga opisivanja posebno je istaknut problem povijesne građe, tj. neujednačenosti toponima iz raznih razdoblja.

Muzejske i galerijske knjižnice

Bavile su se temom: *Elektroničke informacije o umjetnosti: stvaranje, diseminacija i arhiviranje – je li trošak isplativ?*. Održana su sljedeća pre-

davanja: R. DURBIN (SAD): *Connecting art images and bibliographic data: creating a tool for distance education through collaboration*; H. BESSER (SAD): *Network access to visual information: a study of costs and uses*; E. BARBARENA (Meksiko): *Mexican art and architecture databases: needs, achievements, problems*.

Tim je izlaganjima zajedničko mišljenje da digitalizaciju i mrežnu dostupnost eksponata u muzejima treba riješiti kroz posebno i namjenski financirane projekte. Posebno je isticano pitanje (ne)dostatnoga financiranja. Organizacijske teškoće su prvenstveno u nestalnoj suradnji partnera u projektu prvenstveno u fazi održavanja i kontinuiteta rada. Stručni nedostaci se očituju u predmetnoj obradi zbog nepostojanja kontroliranoga rječnika pojmova, posebice u hispanoameričkom (Meksiko) okruženju. I ovdje je istaknuta potreba hibridizacije medija i tehnologija. Važno je naglasiti da se ovi projekti koriste primarno u procesima obrazovanja studenata umjetnosti.

F. Bekavac Lokmer

Knjižnica Sveučilišta BURAPHA

Sveučilište Burapha srednje je veličine, smješteno šezdesetak kilometara jugoistočno od Bangkoka, na morskoj obali i udaljeno svega tridesetak kilometara od svjetski poznatoga ljetovališta Pattaya. Osnovano je 1955. godine i sastoji se od sedam fakulteta, jedne visoke škole, pet akademskih centara i tri istraživačka instituta. Smještaj sveučilišta u blizini morske obale uvjetovao je njegovu strogu pomorsku orijentaciju i razvoj studija vezanih za more i pomorstvo, te je tu danas i nacionalni centar za izučavanje mora. Posebno se doima veliki akvarij, oceanografski muzej i laboratoriji za istraživanje mora. Istovremeno na sveučilištu se razvijaju i studiji koji su potrebni za ostvarivanje planova industrijalizacije jugoistočne tajlandske obale. Sveučilište je organizirano u tri kampusa s ukupno 9.000 studenata i 600 stalno zaposlenih nastavnika.

Sveučilišna knjižnica osnovana je kad i sveučilište, a danas se nalazi u vlastitoj zgradi (11.500 m²). Tu je smješten fond od 179.644 knjiga, od kojih je 54.000 na stranim jezicima. Knjižnica prima 812 časopisa na jeziku Thai i 655 naslova časopisa i 22 naslova novina na stranim jezicima. U fondu je na raspolaganju korisnicima 24.571 jedinica audiovizualne građe i 9 baza podataka na CD-ROM-u. Posebne zbirke čine zbirka literarnih djela princeze Maha Chakri, arhiv Sveučilišta Burapha i Centar za informacije istočnoga dijela Tajlanda.

Knjižnično poslovanje je potpuno automatizirano i primjenjuju program za knjižnično poslovanje "Horizon Automated Library System" s pet modula (OPAC, posudba, kontrola serijskih publikacija, katalogizacija i nabava). Knjižnica nudi sljedeće usluge: cirkulaciju, međuknjižničnu posudbu, rezervacije knjiga i periodike, korištenje posebnih zbirki, referentnu zbirku, informacijske usluge, korištenje audiovizualne građe i Interneta. Radno vrijeme knjižnice je dnevno od 8 do 20 sati.

Knjižnica ima isti status kao i svaki fakultet unutar Sveučilišta, a njezinim radom upravlja direktor. Organizirana je u sedam odjela, i to: tajništvo, posudba, nabava, katalogizacija, informacije, audiovizualne usluge i periodika. Svakome odjelu na čelu je iskusan diplomirani knjižničar. Ukupno je u knjižnici 54 zaposlenika od čega jedanaest diplomiranih knjižničara, tri audiovizualna tehničara, osam pomoćnih knjižničara i 32 osobe koje obavljaju administrativne poslove.

U 1998. godini knjižnica je posudila 600.000 jedinica građe. Fond knjižnice u toj je godini porastao za 7.000 svezaka knjiga, 2.500 jedinica periodičkih publikacija i 500 jedinica audiovizualne građe. Kroz studijsko razdoblje godine knjižnicu koristi svakodnevno oko 2.000 korisnika. Godišnji proračun knjižnice je nešto više od 472.000 US\$, od čega je 135.000 US\$ za plaće osoblja, a 178.000 US\$ je za nabavu nove građe, dok se 159.000 US\$ utroši za tekuće troškove poslovanja knjižnice.

Svoje je zadaće knjižnica oblikovala u posebnom programu u kojemu navodi da:

1. trajno podupire sveučilišni akademski plan s ciljem da pomogne učenju, podučavanju, jačanju akademske zajednice i promicanju kulturnih i umjetničkih aktivnosti na Sveučilištu,
2. unapređuje knjižnične mogućnosti da bi omogućila Sveučilištu da dostigne zavidnu akademsku razinu,
3. unapređuje informacijske mogućnosti s ciljem da se osigura kvaliteta i vjerodostojnost akademskoga obrazovanja,
4. procjenjuje sustave informacijskih mogućnosti da bi se povoljnije, brže i pouzdanije iskoristili konvencionalni izvori. To se može ostvariti integriranim knjižničnim sustavom i razvijanjem sustava baza podataka.
5. povezuje sustav baza podataka s vanjskim i nutarnim sveučilišnim jedinicama u cilju stvaranja što kvalitetnijega istraživačkoga sustava po mjeri korisnika,
6. razvija mogućnosti korištenja audiovizualne građe, opreme i osoblja da bi se postigla najveća učinkovitost tih usluga,
7. organizira i pronalazi najbolje izvore informacijskih usluga na različitim područjima studiranja od interesa za pojedine sveučilišne odjele, u skladu s djelovanjem i razvojem Sveučilišta.

Prigodom posjete i razgledavanja knjižnice, kao i u razgovoru s direktoricom knjižnice, uvjerali smo se u dinamičnost ove ustanove, ali i u odlučnost Knjižnice da koristeći sve mogućnosti, u prvome redu izdašnu potporu državnoga proračuna, ali i prijateljsko okruženje samoga sveučilišta gdje je knjižnica ravnopravna članica akademske zajednice, osigura sveučilišnoj akademskoj zajednici kvalitetne osnove u obrazovanju i stvaranju stručnjaka, koji će voditi zemlju u prosvijećeno, to će reći obaviješteno društvo. Prema svim iznijetim pokazateljima poslovanja i programskim opredjeljenjima kao i iskazanoj dobrodošlici, predivno umjetnički virtuozno i maštovito pripremljenim i aranžiranim kolačima i voću, spremnosti da daju što više informacija i tradicional-

nome smiješku na licima zaposlenih, očito je da se zaista radi o zadovoljnoj i uspješnoj sveučilišnoj knjižnici, koju je bilo vrijedno posjetiti, razgledati i doživjeti.

J. Lokmer

Tajland - zemlja smiješka i Bangkok - andeoski grad

Ovogodišnja, 65. konferencija IFLA-e održana je u Bangkoku, metropoli jugoistočnoazijske kraljevine Tajland, poznatijoj u starijoj tradiciji kao Siam. Narod koji u najvećem dijelu nastanjuje tu nikada koloniziranu zemlju sebe naziva Thai, a Bangkok, osammilijunski grad je zapravo najmlađa tajlandska prijestolnica, čije je službeno ime zasigurno jedno od najdužih u svijetu, jer se sastoji od 20 riječi označavajući svu tradicijsku i povijesnu predaju starih prijestolnica ovoga drevnoga 60 milijunskoga naroda. Razdoblje tajlandske državnosti i povijesti vezano uz prijestolnicu Sukhothai i Ayutthaya je vrijeme velike teritorijalne ekspanzije, bogatstva, zavidnih dosega civilizacije i kulture, što se može lijepo vidjeti u Nacionalnome povijesnome muzeju u Bangkoku ili ako se posjeti dobro ušćevane ruševine Sukhothajia i Ayutthayje koje su danas ne samo zaštićena svjetska kulturna baština, već i značajni dio bogate i raznovrsne tajlandske turističke ponude. Nakon burmanskoga razaranja Ayutthaya-e (1765.), smještene tridesetak kilometara sjeverozapadno od Bangkoka, prijestolnica se prenosi u Bang Makok ("Mjesto gdje su šljive"), luku u provinciji Thonburi, na istočnoj obali rijeke Chao Phraya, gdje su se u 17. i 18. stoljeću oko kraljevske tvrđave smjestile različite europske misije i naseobine, od kojih se je do danas sačuvala portugalska crkva Santa Cruz. To je danas istočni dio Bangkoka, grada kojega je zapravo osnovao na zapadnoj obali iste rijeke 1782. godine Rama I. prvi kralj iz današnje dinastije Chakri pod imenom "Grad anđela" (Krung Thep in Thai). Smješten na rijeci i brojnim kanalima (Klong) grad se može nazvati i "Venecijom Istoka". Brojnim budističkim hramovima (Wat) od kojih je najstariji i najveličanstveniji hram Wat Arun na istočnoj obali rijeke, najznačajniji Wat Phra Kaeo unutar kom-

pleksa kraljevske Velike palače, poznatiji kao Hram Smaragdno Bude, turistima najatraktivniji hram Wat Pho gdje se časti ležeći Buda dug 46 metara i visok 15 metara, sav pozlaćen, ovaj grad se predstavlja kao grad staroga azijskoga šarma i jako budističko središte.

Luksuzni hoteli, banke svjetskih imena, poslovne zgrade gotovo svih velikih multinacionalnih kompanija, blistave robne kuće i nadasve brojne otvorene i natkrite tržnice predstavljaju Bangkok kao jedan od najvećih, posebno, trgovačkih centara ne samo ovoga dijela Azije već i cijeloga svijeta. Bangkok je ne samo političko i poslovno već i kulturno središte Tajlanda, sveučilišni grad s dvadesetak sveučilišta od tradicijskih budističkih hramskih učilišta do onih američkih namjenjenih globalizaciji ovoga dijela Azije. To je grad gdje se trajno susreće prošlost i budućnost, prožimaju azijske i euroamerička kultura, tradicije, religije, interesi. Tajland je zemlja koja kroz svoju povijest, a posebno zadnja dva stoljeća, nastoji miroljubivom koegzistencijom, smješkom i strpljivošću, radom i andeoskom poniznom gordošću svoje komparativne prednosti trajno koristiti, svoje nedostatke ublažiti i pretvoriti u motor bržega razvoja i realnoga smještaja na pozicijama globaliziranoga svjetskoga društva. Jedan od puteva te strategije je i kulturna politika čuvanja vlastitoga identiteta uz prihvaćanje onih civilizacijskih i kulturnih vrijednosti globaliziranoga svijeta koji pridonose općem dobru zemlje. Tu kulturnu politiku Tajland ostvaruje, kao što je naglašeno i u radnome naslovu ovogodišnje IFLA-ine konferencije i kroz politiku dinamičnoga razvoja knjižničarstva i knjižnica kao značajne društvene i razvojne djelatnosti, tj. kao posebno važne prometnice kojom se dolazi u prosvijećeno društvo. Stoga su i kraljevsko pokroviteljstvo, sudjelovanje u radu konferencije princeze Maha Chakri, pokroviteljice Tajlandskoga knjižničarskoga društva, tajlandskih ministara i diplomata bili jasan znak da se radi o djelatnosti i problematici od najširega društvenoga značenja za razvoj i budućnost Tajlanda, aktivnog člana globaliziranoga svjetskoga društva.

J. Lokmer

Izvaci

Izvatke iz istraživanja korisnika koje je vodio tijekom svoga boravka u Hrvatskoj 1994. godine u staroj zgradi Nacionalne i sveučilišne knjižnice priložio je prof. Tefko Saračević odgovorima na pitanja za našu rubriku Razgovarali smo. Zbog zanimljivosti teme, objavljujemo ih kao zaseban prilog. Jezik i isticanja u tekstu autorovi su.

Po polju interesa, najveći broj anketiranih korisnika (oko 25%), bio je iz humanističkih znanosti, a zatim iz društvenih (22%), prirodnih i biotehničkih (13%) te primijenjenih i tehničkih znanosti (10%). Iz biomedicine, prava i ekonomije bilo ih je 5% u svakoj od tih oblasti. Anketirani korisnici dolazili su iz svih općih grana sveučilišta. NSK privlači korisnike iz svih grana, ne podjednako, ali ipak po široko.

Što se tiče starosti građe, najviše je bila korištena građa od 1 do 5 godina starosti (27%), pa slijedi (začudujuće) građa starija od 50 godina (17%), pa tekuća gradnja (16%). Oko 55% upotrebljavane građe mlađe je od 10 godina, a 43% mlađe je od 5 godina. To pokazuje da je oko polovice upotrebljavane građe iz bliže sadašnjosti. Suvremena se građa jako traži.

Upotrebljavajući niz karakteristika koje predstavljaju kvalitete rezultata današnjeg posjeta knjižnici, korisnici su ocijenili svoje osobne impresije i zaključke o dobivenim uslugama. To su, jasno, subjektivne refleksije, ali te refleksije odražavaju važna korisnička mišljenja i utiske. Ocjenjivanje se vršilo na skalama; sve skale su bile od 1 do 7, gdje je 1 krajnja negativna ocjena, a 7 krajnja pozitivna ocjena. Korisnici su ocijenili korisnost dobivenih materijala ili informacija sa srednjom ocjenom 5,65, a zadovoljstvo sa srednjom ocjenom 5,81. To su pozitivne i visoke ocjene. Međutim, (i to je vrlo važan međutim) za korisnost ipak je bilo oko 11% korisnika s ocjenom ispod 3, dakle na nekorisnoj strani, a 33% ispod 4. Slično je i sa zadovoljstvom. Oko 10% korisnika dalo je zadovoljstvu ocjenu ispod 3, a 30% ispod 4. Dakle negdje oko trećine korisnika nalazi se u repu koji naginje prema negativnosti u ocjeni korisnosti i zadovoljstva. Drugim riječima, ta trećina nije baš našla veću korisnost i zadovoljstvo. Neki od uzroka tomu mogu se naći u poglavlju o kvalitativnoj analizi. A smjer odluka o poslovanju i provedbe tih odluka bi mogao biti upućen prema smanjivanju tog negativnog repa. Srednje ocjene katkad znaju biti zavaravajuće pa treba gledati i u repove ocjena.

Elektroničke službe pretraživanje podataka na CD-ROM i online baza podataka, bile su ocijenjene po rezultatima dobivenih informacija. Srednja vrijednost ocjena za važnost dobivenih informacija je 5,70, za obuhvatnost je 5,05, za bitnost (relevantnost) je 5,13, za povjerenje je 6,11. Najinteresantnije su ocjene obuhvatnosti i relevantnosti. Oko 17% korisnika ocijenilo je obuhvatnost ispod 3, a 32% ispod 4, dakle mislili su da su dobiveni rezultati srazmjerno neobuhvatni, da je dosta postojećih informacija, po njihovoj procjeni, promašeno. Slično je s relevantnosti: 17% korisnika ocijenilo je relevantnost ispod 3, što se može smatrati kao irelevantno, a 37% ispod 4. Oko trećine korisnika misle da je dosta promašeno, a preko trećine da su dobili dosta irelevantnih informacija. Pretraživanje informacija i pomoć koja se pruža korisnicima mogu biti usmjereni na smanjivanje tih postotaka.

Ocjene upotrebe CROLISTA su išle u sličnom pravcu. Srednja ocjena lakoće i razumijevanje uporabe je 5,65, za uspjeh u rezultatima pronalazjenja je 5,1, a za obaviještenost o postojanju i radu CROLISTA je 2,82 - to je daleko najniža srednja ocjena od svih ocjena kvalitete. Oko 11% korisnika ocijenilo je lakoću ispod 3, a 21% ispod 4. Oko 17% ocijenilo je rezultate pretraživanja, ono što su uspjeli dobiti, ispod 3, a 30% ispod 4. Konačno, čitavih 47% korisnika je ocijenilo obaviještenost o postojanju i radu CROLISTA ispod 3, a 56% ispod 4. Oko jedna petina korisnika nije smatrala upotrebu CROLISTA lakom, oko jedne trećine nisu dobili baš dobre rezultate, preko polovice znalo je (u to doba) malo o CROLISTU. Obaviještenost o CROLISTU zahtijeva mnogo rada i napora da se poveća.

Srednja vrijednost ocjena korisnika o problemima koje su imali pri korištenju knjižnice je 6,11. Kako je ocjena 1 bila "vrlo velike probleme" a ocjena 7 "nikakve probleme" to označuje da dobar dio korisnika nisu imali problema. Srednja ocjena je visoka. Ipak 14% korisnika je imalo ocjene ispod 3, a 31% ispod 4. Blizu trećine korisnika imalo je problema. Od raznih problema koje smo ponudili da označe, na prvom mjestu s 15% bilo je "knjižnica nema traženu građu," slijedi "građa se ne može posuditi kući" s 14%, pa "tražena građa posuđena ili izgubljena" i "stručna pomagala nisu pomogla" svaki s 12%, i "problemi s gužvom" s 11%. Na suprotnom, najnižem, kraju bili su "dobivenom građom se teško koristi" i "sadržaj građe je težak i nerazumljiv," svaki s 1%. Zanimljivo je da su najviše registriranih problema povezani s građom, to jest sa srcem postojanja i usluga knjižnice. To preporuča studije o nabavci građe i pravilima o posudbi.

Korisnici koji su došli u doticaj s bibliotekarima, ocijenili su komunikacije s bibliotekarima. Srednja vrijednost ocjene o uspješnosti komunikacije s bibliotekarima je 6,53, a korisnost odgovora bibliotekara je 6,44. To su najviše srednje ocjene. Čitavih 76% odgovora je imalo najvišu ocjenu 7 za uspješnost komunikacija, 69% za korisnost odgovora. I negativni rep je malen: samo 2% je ispod ocjene 3, a 3% ispod 4%. Po ovim ocjenama bibliotekari su uspješni u komunikacijama. Međutim, razne primjedbe, pozitivne i negativne, predočene u poglavlju o kvalitativnoj analizi, gdje se obrađuju otvoreni odgovori, također se moraju uzeti u obzir.

Korisnici su ocijenili i svoje vlastito znanje. Srednja ocjena o svojem znanju korištenja knjižnice je 4,46, o poznavanju literature je 4,91, a o znanju o korištenju računala je 3,76. Očigledno, prema ovim relativno nižim srednjim ocjenama, korisnici su bili kritički (i možda iskreno kritički jer anketa je bilo anonimna) raspoloženi prema vlastitom znanju. Na negativnoj strani za znanje o korištenju knjižnice 26% ocjena su ispod 3, a čitavih 51% ispod 4; za poznavanje literature oko 17% ocjena su ispod 3, a 39% ispod 4; za znanje korištenja računalom 45% je ispod 3, a začudujućih 63% ispod 4. Po vlastitoj ocjeni, preko polovice korisnika vrlo slabo ili slabo je upoznato s korištenjem knjižnice, daleko preko trećine slabo pozna literaturu (a valjda su zato i u knjižnici), a oko dvije trećine slabo poznaju računalo. Ti pokazatelji sami po sebi govore u kojem smjeru bi trebali ići edukativni napori knjižnice.

U diskusiji o značajnim korelacijama između raznih varijabla zaključili smo sljedeće:

"Zanimljivo je da u mnogim tablicama (koje pokazuju pozitivne i negativne značajne korelacije) nalazimo iste varijable: korisnici koji su dali niske, ispod prosjeka, ocjene vrlo često su bili mlađi korisnici, ispod 30 godina, imali su slabo znanje o literaturi i o upotrebi knjižnice, bili su dodiplomci, i koristili su Veliku čitaonicu. Korisnici koji su davali iznad prosječne ili visoke ocjene bili su iznad 30 godina, imali su dobro znanje o knjižnici i literaturi, i radili su na istraživačkim radovima. Mlađi su više kritični nego stariji, ili mlađi dobivaju slabije usluge nego stariji, pa su i zato više kritični. Oni koji manje znaju, interesantno, su i više kritični, oni koji više znaju su i više pohvalni. Nisko znanje i niske ocjene su direktno proporcionalni, kako su i više znanje i više ocjene. Znanje o korištenju knjižnice je varijabla koje se ponavlja kao značajna u mnogim ocjenama. To upućuje na potrebu napora da se poveća znanje korisnika, čime se i povisuju njihove ocjene knjižnice i njenih usluga. Zanimljivo je da su niske ocjene o korisnosti odgovora bibliotekara ocijenili oni korisnici koji su koristili knjižnicu za učenje, a visoke oni koji su radili na istraživačkom radu. Učenje i komunikacije s bibliotekarima nisu išli zajedno."

RAZGOVARALI SMO: TEFKO SARAČEVIĆ

(Nastavak sa str. 2)

u odnosu na koje se knjižnice mogu ocjenjivati. Ali to ne znači da ne postoje i drugi ciljevi, niti da se ti isti ciljevi ne mogu ocjenjivati na različitim razinama i različitim mjerama. Ključ je svakog ocjenjivanja utvrditi 1) koji cilj ili ciljeve treba ocjenjivati, 2) za koju svrhu i 3) kojim mjerama. To, naravno, može dovesti i dovodi do rasprave i neslaganja oko izbora navedenoga.

U radu o vrijednosti knjižničnih i informacijskih službi, kolega Paul Kantor i ja napisali smo: "Vrednovanju knjižničnih i informacijskih službi može se pristupiti s više razina. Možemo ih podijeliti na društvenu razinu, institucionalnu/organizacijsku razinu i razinu pojedinca. Svaka ima različite vrijednosne dimenzije i traži različit pristup." (Istaknuto u izvorniku.) Taj argument vrijedi i za procjenjivanje knjižnica.

Društvena razina bavi se vrijednošću koju knjižnica (ili knjižnična služba) pruža društvu ili zajednici. Zato se može pitati kolika je vrijednost nacionalne knjižnice, na primjer NSK, za djelatnosti vezane uz kulturni aspekt, poput zaštite nacionalnih zapisa znanja, ili koju vrijednost ima narodna knjižnica za svoju zajednicu. Opće je prihvaćeno da knjižnice čuvaju, organiziraju i daju na korištenje zapise o kulturi i društvu, pa tako imaju društvenu, kulturnu i obrazovnu vrijednost, dokazanu tijekom ti-sućljeća. U prirodnim se znanostima dobre knjižnične i informacijske službe smatraju prijeko potrebnima za znanstveno istraživanje. Primijećena je i dugotrajnim iskustvom opravdana društvena vrijednost i s njom povezana kulturna i društvena postignuća. Odnedavno se, međutim, traga za specifičnijim pristupom istraživanju društvene vrijednosti proučavanjem utjecaja knjižnica u tim područjima s aspekta korisnika.

Na institucionalnoj/organizacijskoj razini može se istraživati vrijednost knjižnice ili knjižnične službe (unutarnje ili vanjske) za instituciju ili organizaciju koja je financira ili u kojoj je smještena ili koja je na neki drugi način pomaže. Vrijednost se mora vezati uz zadaću ili napredak institucije (poput obrazovanja, istraživanja, stjecanja profita kroz neki proizvod ili službu itd.). Na primjer, akademske knjižnice smatraju se prijeko potrebnima za znanstveno istraživanje i obrazovanje na sveučilištima, pa su tako vrijedne za sveučilište. NSK, kao i svaka akademska knjižnica, može se vrednovati u odnosu na postignuća u

kontekstu sveučilišta. Informacijski centri u poduzećima ili specijalne knjižnice pružaju informacije koje se smatraju bitnima za istraživanje, upravljanje, vođenje poslova, takmičenje itsl. Zato su vrijedne za cijelu organizaciju i ta se njihova zadaća mora ocjenjivati.

Na razini pojedinca korisnici i moćni korisnici iskazuju svoje vrijednosne sudove u odnosu na pružene službe koje su koristili ili dobili. Pristupi obuhvaćaju analizu kritičnog slučaja, istraživanja i traženje korisnika da procijene primljenu vrijednost u trenutku kad se službom koriste. Primjer je za to naše istraživanje u NSK.

Ali postoji i veza. Razine nisu odvojene - one su međusobno ovisne. Postoji veza između društvenog ili institucijskog/organizacijskog vrijednosnog konteksta i konteksta pojedinca. Na kraju knjižnice dobijaju društvenu ili institucijsku vrijednost kroz pojedince kojima služe. Taj je unutarnji odnos opisao Jesse H. Shera u svom nezaobilaznom djelu o knjižničar-skom obrazovanju iz 1972.

"Knjižnica doprinosi cjelokupnom komunikacijskom sustavu u društvu... Iako je stvorena da bi povećala korisnost grafičkih zapisa za dobrobit društva, knjižnica taj cilj postiže u radu s pojedincem i kroz pojedinca dopire u društvo."

Shera govori o vrijednosti knjižnice iz perspektive dobiti za društvo, ali istodobno izričito ističe perspektivu pojedinca, a neizravno institucije. Ta su tri konteksta međusobno ovisna, ali počinju s razinom pojedinca. Ako knjižnica ili informacijska služba ne pruža vrijednost pojedincima, čak i nekim povijesnim razdobljima ili kontekstu, ona ne može ni pružiti vrijednost na institucijskoj ili društvenoj razini. Vrlo je teško ili gotovo nemoguće biti specifičan u odgovoru na pitanje: Koliko knjižnica doprinosi društvu ili sveučilištu? Kolikogod to bilo poželjno, vjerujem da se specifični odgovori ne mogu dobiti na društvenoj ili institucijskoj razini.

Vjerujem, međutim, da se pitanja vrijednosti i ocjenjivanja mogu uspješno istraživati na razini pojedinca. Tada se mogu pokušati proširiti i na institucionalni kontekst. U istraživanju provedenom u NSK, kao i u spomenutom istraživanju vrijednosti knjižničnih usluga, odlučili smo se usredotočiti samo na viđenje pojedinca. Napose, mislimo da je najdjelotvorniji pristup procjenjivanju knjižničnih službi, a njega smo primijenili u tom istraživanju, da se:

- pažnja usmjeri na specifične zadatke ili razloge koji su korisnika doveli do službe;

- traže korisničke ocjene u specifičnom kontekstu uporabe; i

- ocjenjivanje izrazi jezikom korisnika.

3. Jeste li zadovoljni međunarodnom konferencijom COLIS3 koju ste inicirali i koja je održana u svibnju u Dubrovniku? Možete li reći što smatrate najznačajnijim doprinosom Konferencije?

Samo da razjasnim: nisam bio jedini inicijator konferencije, koja je organizirana u suradnji s predstavnicima četiri ustanove, Tatjanom Aparac (Sveučilište u Zagrebu), Perttijem Vakkarijem (Sveučilište Tampere u Finskoj), Peterom Ingwersenom (Kraljevska škola knjižnične i informacijske znanosti u Danskoj) i sa mnom (Sveučilište Rutgers u SAD-u). Pomoć tih ustanova bila je značajna. Pomogao nam je i čitav niz pojedinaca i ustanova iz Hrvatske i drugih zemalja. Uspjeli smo osigurati jaku i veoma uspješnu međunarodnu suradnju u organizaciji i vođenju konferencije.

Bila je to treća u nizu međunarodnih konferencija čiji je opći cilj stvoriti široki forum za kritičko istraživanje i analiziranje knjižnične i informacijske znanosti kao discipline i kao istraživačkog područja iz povijesne, teoretske i empirijske perspektive. Raspravljalo se o različitim temeljnim i primijenjenim problemima, koji se tiču ne samo knjižnične i informacijske znanosti, već i srodnih disciplina. CoLIS1 održan je 1991. na Sveučilištu Tampere u Finskoj, a CoLIS2 1996. u Kraljevskoj školi bibliotekarstva u Kopenhagenu u Danskoj. CoLIS4 održat će se 2002. na Sveučilištu Washington u Seattleu u državi Washington u SAD-u.

Na konferenciji je sudjelovalo 120 predstavnika iz 19 zemalja. Već su i same brojke znak uspjeha skupa i zanimanja za temu, a posebno i zbog toga što je skup održan u vrijeme NATO-ovih napada na susjednu Jugoslaviju. U to su vrijeme zbog sukoba otkazane brojne međunarodne, pa čak i domaće konferencije u Hrvatskoj. CoLIS3 nije bio otkazan. U to su vrijeme mnogi stranci, pa čak i domaći ljudi oklijevali uputiti se u Dubrovnik, ali samo je nekolicina otkazala sudjelovanje na CoLIS-u. Na kraju su sudionici hvalili i sadržaj konferencije i Dubrovnik kao idealno mjesto.

Tema CoLIS-a3 bila je *Digitalne knjižnice: interdisciplinarni pojmovi, izazovi i mogućnosti*. Ta tema određuje budućnost knjižnica, knjižničarske struke i obrazovanja. Ali što je *digitalna knjižnica*? Konceptije se razlikuju. Pristupi također. Ostvarenja se razlikuju. Postoje zajednice koje se aktivno bave digitalnim knjižnicama, svaka iz vlastite perspektive. Navest ću tri takve zajednice koje su pred-

stavljene u Zborniku radova i o kojima se govorilo na konferenciji.

- Zajednica koja je usmjerena na financirano istraživanje digitalnih knjižnica uglavnom (ali ne isključivo) zajednica je znanstvenika koji se bave računarskom znanosti. Nije čudno da u tom istraživanju prevladavaju složena i značajna tehnička pitanja i koncepti. Uopće, znanstveni rad u području digitalnih knjižnica uglavnom je eksperimentalan ili istraživački.

- Zajednica koja se bavi izgradnjom i razvijanjem digitalnih knjižnica kao radnih ustanova uglavnom dolazi iz knjižnica ili profesionalnih grana knjižnične i informacijske znanosti. Nije čudno da je koncentrirana na praksu i realizaciju u sklopu nekog od ciljeva ustanove. Kao i u svim takvim razvojnim projektima, pristup je pragmatičan i usmjeren prema aktivnim sustavima.

- Zajednica koja se bavi razmatranjem temeljnih pojmova, istraživanjem i raspravom o pitanjima koja su izravno ili neizravno vezana uz digitalne knjižnice, pripada pretežno znanstvenoj ili akademskoj grani knjižnične i informacijske znanosti. Nije čudno da se bavi širokim rasponom pitanja, od filozofskih do gospodarskih, pitanjima vezanim uz korisnike i korištenje, i kako ih smjestiti u strukturu, u obrazovanje, u niz različitih odnosa te u istraživanje primjena u različitim područjima.

Mnogobrojne konferencije o digitalnim knjižnicama održavaju se diljem svijeta, ali obično ih održava samo jedna zajednica. Na nesreću, zajednice djeluju izolirano. Smatram da je značajno postignuće CoLIS-a 3 da je okupio sve tri zajednice da razmijene zamisli i postignuća. Bio je to početak. Treba nam više suradnje među zajednicama koje se bave digitalnim knjižnicama.

Junačkim je naporom Tatjane Aparac cjeloviti Zbornik radova bio dostupan sudionicima konferencije. Evo i statističkih podataka: objavljena su 23 znanstvena rada, 12 kraćih priloga, uvod, predgovor i razna kazala na 416 stranica. Zbornik je još uvijek moguće kupiti. Smatram da Zbornik radova izvršno ilustrira suvremeni rad i razmišljanje o digitalnim knjižnicama.

Velik broj studenata sudjelovao je na konferenciji. Pružili su značajnu pomoć u vođenju konferencije, i u tišuću pojedinosti učinili su je uspješnom. Ali njihova je nazočnost na konferenciji bila i obrazovno iskustvo. I to je važan uspjeh.

4. *Imali ste prilike susresti se, razgovarati i surađivati s našim stu-*

dentima bibliotekarstva. Postoje li po Vašem mišljenju razlike između studenata bibliotekarstva ovdje i u SAD i koje su?

Bilo mi je jako drago kontaktirati sa studentima Odsjeka za informacijske znanosti. Uživao sam u tim kontaktima. U našoj Školi za komunikacijske, informacijske i knjižničarske studije na Sveučilištu Rutgers postoje tri odsjeka: Komunikacije, Novinarstvo i mediji javnog priopćavanja i Knjižnična i informacijska znanost. Prva dva imaju dodiplomske programe. Naš Odsjek za knjižničnu i informacijsku znanost organizira samo programe poslijediplomskog i doktorskog studija. Nemamo dodiplomski program. Moji su studenti samo magistrandi i doktorandi, pa i moje usporedbe mogu biti samo na toj razini.

Po svojim interesima, ponašanju, čak i po odijevanju i ukusima, moji su studenti na Rutgersu i zagrebački studenti prilično slični. Zadivljujuće je kako su neke kulturne stvari postale sada opće, bilo to dobro ili loše. Studenti se, međutim, jako razlikuju po načinu studiranja i sudjelovanju u predmetima i programima. Posljedica je to različitog nastavnog sustava koji postoji u SAD-u. Naime, zagrebački model slijedi opći model većine europskih sveučilišta, gdje studenti pohađaju predavanja i eventualno laboratorije iz nekog predmeta i zatim, nakon što su odslušali predavanja, pristupaju ispitima, ponekad i dosta vremena nakon predavanja. U Sjedinjenim Državama studenti imaju vježbe, zadanu literaturu i zadaće vezane uz pojedine teme o kojima se govori na predavanjima, od početka nastave i tijekom cijeloga semestra. U nekim predmetima postoje i ispiti sredinom semestra. Na kraju semestra polaže se ispit ili student mora predati pisani izvještaj o predmetu ili temi i dobija ocjenu iz predmeta. To je kraj. Ne postoje ispitni rokovi nakon održanih predavanja. Ako je student prošao predmet, nastavlja studij. Studenti koji nisu prošli moraju ponovno slušati predmet od početka. Drugim riječima studenti intenzivno studiraju tijekom nastave i završavaju nastavu s njezinim završetkom na kraju semestra. Taj je način studiranja sličan srednjoj školi.

Na primjer: u svim mojim predmetima zadajem tjedne zadaće koje ocjenjujem svaki tjedan i student odmah ima povratnu informaciju. Studenti često moraju pročitati nešto o temi prije predavanja, tako da na predavanje dođu već pripremljeni za raspravu o pročitanom i svojim zadaćama. To vrijedi i za poslijediplomski i za doktorski program. Naime, studenti doktorskog studija također moraju odslušati neke predmete prije pisanja disertacije.

Primijetio sam da zbog različitih sustava, studenti različito reaguju na predavanjima, prezentacijama i posebno u razgovoru. U SAD-u studenti su aktivniji i mnogo zahtjevniji. Što se pak tiče ponašanja, u Hrvatskoj su mnogo pristojniji. U Hrvatskoj me smatraju autoritetom. U SAD-u obraćaju mi se s više neformalne prisnosti. Na primjer, u SAD-u svi me zovu Tefko. Iako sam neprestano pokušavao, nisam uspio uvjeriti nikoga u Hrvatskoj da mi se tako obraća. Najbliže tome bilo je "profesore".

Bio sam zadovoljan da je nekoliko studenata radilo na korisničkom istraživanju u NSK. Bio sam još zadovoljniji s njihovim radom. Bili su marljivi, obrazovani i pouzdani i bilo je zadovoljstvo raditi s njima. Mogli su se mjeriti s mojim najboljim studentima u SAD-u. Ako budu imali prilike, postat će veliki stručnjaci. Mogu upotrijebiti moje ime za preporuku, kad god im zatreba. Zahvaljujem im!

5. *Dolazite u Hrvatsku već cijeli niz godina i pratite što se događa u bibliotekarstvu. Čini li Vam se da ima promjena, a ako ih ima, koje su?*

Želio bih spomenuti nekoliko razlika koje sam primijetio tijekom dva svoja duža boravka kao Fulbrightov stipendist 1994. i 1999. Najveća je razlika u tehnologiji.

Godine 1994. bilo je računala u knjižnicama, ali ne previše. Za većinom su računala radili knjižničari. Sjećam se da mi je 1994. godine bilo teško uvjeriti upravu i knjižničare u NSK da izvedu pokus i dopuste korisnicima da sami pretražuju CROLIST, umjesto da to rade knjižničari. Računala tada nisu bila za korisnike. Kako su se stvari promijenile! Sada su u novoj zgradi NSK računala posvuda, a slično je i u velikom broju drugih knjižnica. Korisnici u gomilama sjede za računalima. Tehnologija mijenja knjižnice u Hrvatskoj, kao i diljem svijeta.

Ekonomska je situacija za knjižnice bila teška onda, a i sada je. Uvijek sam bio zadivljen kako mnogo knjižnice i knjižničari mogu postići s malo novaca. Veći su problemi koje sam primijetio vezani uz djelotvornu organizaciju i vođenje knjižnica i knjižničkog posla, što uključuje izvedbu i djelotvornu suradnju među knjižnicama. Taj je problem još akutniji zbog primjene tehnologije i mreža. Ali primijetio sam i da u Hrvatskoj ima mnogo vrlo sposobnih knjižničara i, kao što sam već spomenuo, studenata koji mnogo obećavaju.

*Pitala i odgovore s engleskoga prevela
A. Horvat*

UNESCOv Manifest za školske knjižnice

Školska knjižnica pruža obavijesti i spoznaje bitne za uspješno uključivanje u suvremeno društvo koje se temelji na znanju i informaciji. Školska knjižnica opskrbljuje učenike vještinama za učenje kroz cijeli život, razvija njihovu maštu i osposobljava ih za život odgovornih građana.

Zadaća školske knjižnice

Školska knjižnica daje potporu učenju, nudi knjige i izvore koji omogućavaju svim članovima škole da razvijaju kritičko mišljenje, te da postanu stvarni korisnici obavijesti u svim oblicima i medijima. Školska knjižnica povezuje se s drugim knjižnicama i obavjesnim mrežama, poštujući načela UNESCOvog *Manifesta za narodne knjižnice*.

Knjižnično osoblje potiče upotrebu knjiga i drugih informacijskih izvora od umjetničkih do dokumentarnih, od tiskanih do elektroničkih, u knjižnici ili izvan nje. Ovi izvori obogaćuju i dopunjuju knjige, nastavnu građu i metodologije.

Dokazano je da suradnja knjižničara i učitelja utječe na postizanje više razine pismenosti, čitanja, učenja, rješavanja problema i svladavanja informacijskih i komunikacijskih vještina učenika.

Usluge školske knjižnice moraju biti pružene svim članovima škole, bez obzira na dob, rasu, spol, vjeru, nacionalnost, jezik, profesionalni i društveni položaj. Posebne usluge i građa moraju biti osigurani za one koji nisu u mogućnosti koristiti redovite knjižnične usluge i građu.

Pristup knjižničnim uslugama i zbirkama mora se temeljiti na Općoj deklaraciji UN-a o pravima čovjeka i ne smije biti izložen bilo kakvom obliku ideološke, političke ili vjerske cenzure niti trgovačkim pritiscima.

Financiranje, pravni propisi i mreže

Školska knjižnica je bitna za svaku dugoročniju strategiju razvoja pismenosti, obrazovanja, pružanja informacija, gospodarskog, društvenog i kulturnog razvoja. Odgovornost je za školsku knjižnicu na lokalnim, regionalnim i nacionalnim vlastima, te za nju moraju biti iznuđeni posebni pravni propisi i razvojni planovi. Školske knjižnice moraju imati stalno i odgovarajuće financiranje za obrazovanje osoblja, nabavu građe i novih tehnologija, a njihove usluge moraju biti besplatne.

Školska knjižnica surađuje s lokalnim, regionalnim i knjižnicama na nacionalnoj razini i dio je njihove mreže.

Kada školska knjižnica dijeli sredstva i izvore s drugim vrstama knjižnica kao, na primjer, s narodnom knjižnicom, jedinstveni ciljevi školske knjižnice moraju biti priznati i potvrđeni.

Ciljevi školske knjižnice

Školska knjižnica je sastavni dio obrazovnog procesa.

Srž njezina djelovanja čine sljedeći ciljevi bitni za razvijanje pismenosti, poučavanja, učenja i kulture, koji su ujedno i temeljne službe školske knjižnice:

- podržavanje obrazovnih ciljeva onako kako su zacrtani u nastavnom planu i programu škole i njenim zadaćama,
- razvijanje navike korištenja knjižnice kroz cijeli život, potičući u djece naviku i užitek u čitanju i učenju,

- pružanje mogućnosti za stvaralačko iskustvo u potrebi i kreiranju informacija za poticanje učenja, razumijevanja, mašte i užitka,
- poticanje svih učenika na usvajanje vještina procjene i upotrebe informacija, bez obzira na sve oblike komuniciranja unutar društva,
- osiguravanje pristupa lokalnim, regionalnim, nacionalnim i globalnim izvorima i mogućnostima, koji učenicima omogućavaju doticaj s različitim idejama, iskustvima i stavovima,
- organiziranje aktivnosti koje potiču kulturnu i društvenu svijest i osjetljivost,
- suradnja s učenicima, učiteljima, administracijom i roditeljima u postizanju zadaća škole,
- isticanje načela da su sloboda mišljenja i slobodan pristup informacijama preduvjeti za uspješno i odgovorno sudjelovanje u građanskom demokratskom društvu,
- promicanje čitanja, izvora i službi školske knjižnice u školi i izvan nje,

Školska knjižnica ispunjava te ciljeve tako što razvija politiku i službe, odabire i prikuplja izvore, osigurava fizički i intelektualni pristup odgovarajućim izvorima informacija, osigurava podučavanje i zapošljava stručno osoblje.

Osoblje

Školski knjižničar je član stručnog osoblja odgovoran za planiranje i vođenje školske knjižnice, a pomaže mu prikladno osoblje gdje je i koliko je to moguće, radeći zajedno s članovima školske zajednice i povezujući se s narodnim i drugim knjižnicama.

Uloga školskog knjižničara razlikuje se prema materijalnim mogućnostima, nastavnom planu i programu škole, unutar nacionalnog pravnog i financijskog okvira. Unutar tog specifičnog konteksta, postoje opća područja znanja koja su prijeko potrebna za razvitak učinkovitih usluga školske knjižnice: izvori, poučavanje, upravljanje informacijama i knjižnicom.

Rad i upravljanje

- Za osiguravanje učinkovitog i odgovornog rada
- politika službi školske knjižnice mora biti oblikovana tako da se definiraju ciljevi, prioriteti i usluge u odnosu na nastavni plan i program škole,
  - školska knjižnica mora biti organizirana i vođena prema stručnim standardima,
  - usluge knjižnice moraju biti dostupne svim članovima škole, a rad se odvija unutar lokalne zajednice,
  - mora se poticati suradnja s nastavnicima, upravom škole, administrativnim osobljem, roditeljima, ostalim knjižničarima i informacijskim stručnjacima i društvenim grupama.

Provođenje Manifesta

Pozivaju se vlade da, kroz svoja ministarstva odgovorna za obrazovanje, razvijaju strategije, politiku i planove u koje su ugrađena načela ovog *Manifesta*. Planovi trebaju uključivati širenje *Manifesta* u osnovnim programima školovanja učitelja i knjižničara, kao i u programima stalnog stručnog usavršavanja.

Prev. V. Kranjec-Čižmek

SKUPOVI, STIPENDIJE, PREDAVANJA

■ Na poziv predsjednice austrijskog udruženja knjižničara i direktorice knjižnice Sveučilišta Karl-Franzens u Grazu Sigrid Reinitzer sudjelovala sam na dvodnevnom savjetovanju o temama *Elektronički časopisi - licence i konzorciji*, te *Konverzija medija i međunarodni projekti*. Savjetovanje je organiziralo Udruženje austrijskih knjižničara i Sveučilišna knjižnica u Grazu u sklopu 3. austrijskog sajma knjiga koji je održan od 20. do 22. travnja 1999.

Prvog dana predstavnici najuglednijih izdavača elektroničkih časopisa Academic Press, Springer Verlag, Swets & Zeitlinger, te Elsevier predstavili su svoje izdavačke programe, obrazložili cjenovnu politiku koju nude konzorciju austrijskih knjižnica.

U diskusiji koja se potom razvila, predstavnici navedenih izdavača branili su prednosti elektroničkog izdavaštva.

Izlaganje o konzorcijima i elektroničkim časopisima održala je Isolde Müller, predsjedavajuća komisije austrijskog društva knjižničara za autorska prava i predstavnica Austrije u EB-LIDA-inoj ekspertnoj grupi za autorska prava. Predstavila je i brošuru Njemačkog instituta za knjižničarstvo *Licence za digitalne izvore: kako izbjeći pravne smicalice?* (Berlin : DBI, 1999.) O konzorciju za elektroničke časopise govorio je i Heinz Hauffe iz Sveučilišne knjižnice u Innsbrucku (Tiro).

U poslijepodnevnom dijelu savjetovanja knjižničari iz Sveučilišne knjižnice Graz, Werner Schlacher i Helmut Hartmann, govorili su o svom iskustvu s elektroničkim časopisima, osvrćući se na postojeće mrežne stranice pojedinih knjižnica na kojima je moguće korištenje elektroničkih časopisa. Tvrtka R&R Messtechnik iz Graza koja uspješno surađuje sa sveučilišnim knjižnicama u Austriji i izvan nje, predstavila je programski paket za upravljanje elektroničkim medijima u mreži. Direktor sveučilišne knjižnice iz Regensburga vodio je u kasnim poslijepodnevnim satima okrugli stol na temu budućnosti podrške istraživanju i nastavi uz primjenu elektroničkih informacija sa cjelovitim tekstom.

Drugog dana tematski su razmatrani konverzija medija i međunarodni projekti.

U prvom dijelu predstavio se Norbert Lossau, voditelj centra za digitalizaciju iz Zemaljske i sveučilišne

knjižnice iz Göttingena. Opisao je potrebnu opremu za digitalizaciju, te sve faze od izbora građe, njezine pripreme, samog procesa digitalizacije, kontrole digitalizirane građe i njezina korištenja. Istu temu razložio je prema iskustvu Nacionalne knjižnice u Beču direktor zbirke rukopisa, Ernst Gamillscheg. U drugom dijelu svoja iskustva izlagali su Hans Zotter: *Tipologija projekata digitalizacije*, Bruno Sperl, voditelj međunarodnih projekata u Sveučilišnoj knjižnici u Grazu: *Digitalizacija u okvirima europskih projekata*, te Bruno Sperl s M. Koettstorfer: *DIEPER - Digitised European Periodicals*, te ALO (Austrijska književnost online)-projekt. Popodne je tema okruglog stola bila: *Konverzija medija: oblici izdavaštva u knjižnicama na prijelazu u treće tisućljeće-aktualni nacionalni i međunarodni planovi*, na kojem su sudionici mogli postavljati pitanja kolegama koji već imaju iskustva s digitalizacijom.

Savjetovanju je prisustvovao 91 sudionik iz Austrije, Njemačke, Nizozemske i Engleske, te autorica teksta kao gost iz Hrvatske. Cijeli se program odvijao u velikoj dvorani novoizgrađene zgrade ReSO-Wi- Fakulteta u Grazu (osn. 1996. godine), u sklopu kojega je moderna knjižnica s medijatekom.

Treći po redu austrijski sajam knjiga, koji se pod motom *Čitanje stvara znanje*, paralelno odvijao cijeli tjedan u prvom katu velike aule zgrade sveučilišta Karl-Franzens, predstavio je 89 izdavača, od kojih su neki posvetili svoje izdavačke programe J. W. Goetheu. Od uglednih gostiju austrijski sajam knjiga ugostio je Carla Djerassija, rođenog Austrijanca, profesora kemije na Sveučilištu u Stanfordu, dobitnika 15 počasnih doktorata, poznatog kao tvorca "antibaby pilule" no na sajam pozvanog kao autora romana znanstvene fantastike. Na sajmu su nakladnici predstavili pregled svoje prošlogodišnje znanstvene produkcije pretežito na njemačkom jeziku. Znanstvene knjižnice su se također predstavile kao izdavači, te su svoja izdanja nudile po vrlo povoljnim cijenama.

Druge večeri priređeno je primanje u gotičkoj dvorani Gradskog muzeja, uz prigodnu ranu glazbu, gdje su se domaćini još jednom potvrdili kao jednostavni, ali srdačni domaćini.

M. Mihalić

■ Krajem 1998. godine natjecala sam se za stipendiju Otvorenog društva i Kongresne knjižnice za tromjesečni studijski boravak u Washingtonu D.C. i imala sreću postati petom knjižničarkom iz Hrvatske koja je stipendiju dobila. Program stipendiranja postoji od 1992. godine, a osmišljen je za knjižničare i informacijske stručnjake iz zemalja Srednje i Istočne Europe, sa zadatkom promicanja i širenja demokracije i otvorenog načina razmišljanja i komuniciranja u tom dijelu svijeta. Ovogodišnje stipendistice bile su iz Bugarske, Češke, Estonije, Hrvatske, Latvije, Litve, Mađarske, Poljske, Rusije, Slovačke i Slovenije.

Stipendiju sam koristila u razdoblju od ožujka do lipnja 1999. Prvih mjesec dana sve smo stipendistice provele u Kongresnoj knjižnici u Washingtonu D.C., gdje smo imale predavanja, vježbe i posjete pojedinim odjelima. Najveća knjižnica na svijetu fascinirala nas je od prvog dana. Tri zgrade, od kojih je svaka veća od zgrade naše NSK; više od 4.500 zaposlenih; 117,000.000 primjeraka građe. Najveća zbirka rukopisa (50,000.000), najveća zbirka zemljopisnih karata i atlasa (4,500.000), najveća zbirka pravne građe (2,000.000), najveća zbirka nota, audio i video zapisa (6,500.000), 17,000.000 tiskanih knjiga i još mnogo toga najvećeg (na svijetu, naravno!). U svojih 200 godina postojanja uspjeli su ostvariti glavni cilj – biti najbolji. Osnovna je zadaća Kongresne knjižnice služiti potrebama Kongresa SAD-a. Za to postoji posebna služba – Congressional Research Service. Na nju se nadovezuje Pravna knjižnica s jednom od dvadeset velikih čitaonica Knjižnice; zatim digitalna knjižnica s više od milijun digitaliziranih jedinica građe dostupnih preko Interneta, Centar za knjigu, Služba za slijepe i fizički hendikepirane te odjel katalogizacije, gdje se katalogizira na više od 100 jezika. Nezaobilazno je spomenuti Centar za edukaciju, u kojem smo i mi, Soros stipendistice, provele mjesec dana. Sve su te službe i brojke impozantne, a još je impozantnija organizacija ljudi, prostora, vremena i građe.

Moj opći dojam o Kongresnoj knjižnici jest da je ona svijet u malom. Ljudi svih boja kože, na svakom koraku drugi jezik. Mnoštvo hodnika, ureda, računala, ali nigdje knjiga! Knjige su uglavnom u spremištima, u koje ima pristup vrlo malen broj ljudi, ali sustav dostave između spremišta i po-

jedinih odjela i čitaonica je besprijekoran i vrlo brz. Brze i dobre komunikacije odlika su i velika prednost života u Americi. U Kongresnoj knjižnici velika se većina komunikacija odvija putem elektroničke pošte, te je potrebno najmanje sat vremena dnevno za čitanje i pisanje poruka. Za sve nas najveći je šok bilo mnoštvo informacija u kratkom razdoblju. Osim predavanja i vježbi u Kongresnoj smo knjižnici sudjelovale u radionici iz menadžmenta, koja je bila izuzetno korisna, a sudjelovale smo i u radu konferencije *Computers in Libraries*, koja se održavala u susjednom Arlingtonu.

Nakon četiri tjedna provedena u Kongresnoj knjižnici bile smo raspoređene po raznim knjižnicama u Washingtonu i okolici, gdje smo provele više od sedam tjedana praktičnog rada. Moja knjižnica-domaćin bila je DC Public Library – gradska knjižnica Washingtona, D.C. To je zapravo sustav knjižnica, koji osim centralne zgrade, ima 26 ogranaka u gradu. Fond knjižnice broji oko 2,200.000 knjiga, 4.370 naslova periodike, pozamašne zbirke audio i video zapisa, te oko 1,000.000 fotografija iz povijesti Washingtona. Zanimljiva WEB stranica knjižnice dostupna je na adresi: <http://www.dclibrary.org>

Narodne knjižnice u SAD-u imaju financijske probleme slične našima, samo u drugim razmjerima. Tako je i DC Public Library teško dobila novac od gradskih vlasti za uvođenje novog informacijskog sustava, koji je bio prijeko potreban, jer većina ogranaka do lipnja ove godine nije imala pristup Internetu za korisnike, a dosadašnji sustav komunikacija i online kataloga bio je star 20 godina. Za korisnike, velika je prednost svih američkih knjižnica što nema naplate članarine, a besplatne su i brojne druge usluge (informacije o zajednici, usluge za slijepe i fizički hendikepirane, tečajevi iz rada na računalu, pristup Internetu i brojnim bazama podataka, korištenje knjižničnih dvorana i dr.). Za narodne je knjižnice, pak, najveća prednost *Fundacija Bill Gates* od koje često pristižu donacije hardwarea i softwarea. Dobrovoljnim radom za razne potrebe knjižnica, svoj doprinos daju i članovi klubova prijatelja knjižnica, kao i brojni dobrovoljci, kako u DC Public Library, tako i u Kongresnoj knjižnici.

Posljednji tjedan boravka u SAD-u provele smo u Urbani-Champaign (Illinois), na Sveučilištu Illinois. Tamo smo učile i radile u Mortenson Centru, međunarodnom centru za obrazovanje knjižničara, pripremajući se

za prezentacije stečenog znanja i iskustva knjižničarima u našim zemljama.

Uspoređujući brojne knjižnice koje smo posjetile za boravka u SAD-u, s hrvatskim knjižnicama, moram reći da sam ponosna na naša dostignuća i brzi tempo kojim naše knjižničarstvo ide naprijed. Mnogo je usluga i programa u američkim knjižnicama koji bi se mogli primijeniti kod nas, i vjerujem da će se, s odrastanjem naše demokracije i svijesti o važnosti informacija, znanja i knjižnica, to postepeno i ostvarivati.

J. Slobodanac

■ Institut Otvoreno društvo, Regionalni program za knjižnice iz Budimpešte raspisao je u studenom 1998. godine natječaj za stipendije za knjižničare srednje i istočne Europe.

Između ostalih, bila je raspisana i stipendija za petomjesečni boravak u The Queens Borough Public Library, New York, SAD, namijenjena knjižničarima koji rade u narodnim, školskim ili dječjim knjižnicama. Uvjeti su bili dobro poznavanje engleskog jezika, iskazan interes za narodno knjižničarstvo, iskazane sposobnosti za timski rad i rad na projektima, iskustvo u radu s korisnicima različitih dobi i interesa, sposobnost ispunjavanja rokova u radu i iskustvo u vođenju neke od djelatnosti u narodnoj, školskoj ili dječjoj knjižnici. Zadovoljavanje uvjeta provjereno je kroz intervjue koji su provedeni s kandidatima, a stipendija je trajala od 1. travnja do 1. rujna 1999.

To je ujedno bilo i prvi put u povijesti američkog narodnog knjižničarstva da je neka od američkih narodnih knjižnica ugostila knjižničare iz drugih zemalja, a ja sam imala sreću da koristim tu stipendiju.

Glavni cilj stipendije bio je pokazati stipendistima kako narodna knjižnica može postati središnja točka u lokalnoj zajednici pružajući svim stanovnicima (korisnicima i potencijalnim korisnicima) one programe i onu građu koju oni trebaju i traže, tj. pokazati da narodna knjižnica mora kao imperativ svoje ukupne djelatnosti postaviti potrebe korisnika.

Program je bio dvojak, s jedne strane pružio je mogućnost stipendistima da upoznaju sveukupnu djelatnost Knjižnice, sve odjele, programe i građu (kroz sudjelovanje u radu), a s druge strane ostavljena je mogućnost da stipendist provede najviše vremena u onim odjelima ili u radu na onim programima za koje iskaže poseban interes i zanimanje.

The Queens Borough Public Library jedna je od tri mreže narodnih

knjižnica u New Yorku, gradu s 8,5 milijuna stanovnika. The Queens Borough Public Library sastoji se od 63 narodne knjižnice na području Queensa, dijela New Yorka u kojem živi 2 milijuna stanovnika. Godišnje se u Knjižnicu učlani oko 1 milijun korisnika, posjeti je više od 16 milijuna ljudi koji posude preko 17 milijuna jedinica iz bogatih fondova od 8,8 milijuna na 65 različitih jezika. Djelatnici Knjižnice za svoje korisnike u toku godine prirede više od 22.000 različitih programa kojima prisustvuje 450.000 ljudi.

Ti podaci smještaju The Queens Borough Public Library na prvo mjesto na ljestvici svih narodnih knjižnica u SAD, iako nije mreža s najvećim brojem knjižnica.

Sve što se u Knjižnici radi, od izbora građe do programa, je "customer oriented" (usmjereno korisnicima), a ne "institutional oriented" (usmjereno instituciji samoj). Osnovna "filozofija" rada je da u knjižnici mora biti ponešto za svakoga i ponešto što će "uzrujati" svakoga. Knjižnica mora biti mjesto za informaciju, rekreaciju i edukaciju i to onako kako korisnici traže i žele, a ne kako knjižničari misle da bi trebalo biti.

Pa, stoga The Queens Borough Public Library pruža svojim korisnicima InfoLinQ, online katalog s odabirom pretraživanja na engleskom ili španjolskom jeziku, s bazama podataka ne samo o cjelokupnoj građi 63 knjižnice već i s pristupom raznim bazama podataka vezanim uz zdravlje, zapošljavanje i sl. Nadalje korisnici imaju pristup Internetu na više od 700 računala instaliranih u knjižnicama, a preko WordLinQ-a, posebnog programa izrađenog u Knjižnici, korisnici koji ne vladaju dobro engleskim (a u Queensu ih ima mnogo) mogu pretraživati razne baze podataka u Aziji (Kini i Koreji), Francuskoj, Rusiji i Španjolskoj. Korisnicima je na raspolaganju CALL program (Customer Account Library Line) koji im omogućuje 24 satni pristup katalogima, mogućnost rezervacije knjiga ili produženje roka vraćanja putem touch-tone telefona. KidsLinQ je specijalna web stranica, izrađena također u Knjižnici, a namijenjena djeci i mladima za korištenje Interneta.

U fondovima The Queens Borough Public Library nalaze se uz knjige, novine i časopisi, ploče, CD, audio i videokasete, CD-ROM-ovi, zvučne knjige, fotografije, plakati. Kako je Queens najmultikulturalnija zajednica u SAD, Knjižnica sve te vrste građe nabavlja na 65 jezika (među kojima je i hrvatski), kako bi zadovoljila potrebe svih svojih korisnika.

Mail-A-Book program namijenjen je korisnicima koji nisu u mogućnosti zbog bolesti doći sami u Knjižnicu, pa telefonom mogu naručiti knjige ili neku drugu građu koja im se dostavlja poštom. Telefonski i faks servis namijenjen je poslovnim ljudima, koji trebaju brzu informaciju. Literacy Center nudi besplatne tečajeve engleskog jezika za mnogobrojne imigrante Queensa. New Americans Program brine da se za te iste imigrante organiziraju programi koji će im pomoći u snalaženju u novoj sredini (od savjeta kako postati američki državljanin, do toga kako naći adekvatan smještaj).

Special Services brine za ljude s povećanim potrebama bilo da se radi o fondovima za slijepu i slabovidnu, bilo da se radi o nezaposlenima (Job Information Center), bilo da se radi o organiziranju programa za nemoćne, beskućnike ili zatvorenike.

Programi za djecu čine Mother Goose Time (za dob od 18 do 30 mjeseci) koji uključuje zajedničke igraonice za djecu, roditelje, bake i djedove, Toddler Time Stories (za dob od 30 do 42 mjeseca), Picture Book Time (za dob od tri do 5 i od 5 do 7 godina), Summer Reading Club (za školsku djecu) i još cijeli niz raznih programa.

Programi za odrasle čine "zabavni" programi (nastupi pjevača, plesača i sl.), "korisni" programi (npr. Kako njegovati novorođenu bebu) i "kulturni" programi (razgovori s piscima ili razne tribine). Svi ti programi odvijaju se na brojnim svjetskim jezicima.

The Queens Borough Public Library ima i galeriju, koja priređuje izložbe i za djecu i za mlade i za odrasle korisnike.

Govoreći o Knjižnici koja je prije 3 godine proslavila svoje 100-godišnje postojanje ne smije se napraviti greška i pomisliti da je sve tako zato što su dobro financirani. Pet mjeseci rada u The Queens Borough Public Library dovoljno je da se uoči da se mnogi programi i aktivnosti realiziraju bez financijske potpore, zahvaljujući dobroj organizaciji, visokoj motiviranosti i zalaganju svih djelatnika koji svoju Knjižnicu nazivaju "place where the fun never ends" (mjesto na kojem zabava nikada ne prestaje). Većina djelatnika Knjižnice takvim i vidi svoj posao.

A nezavisan promatrač vidi zadovoljne korisnike, jer ako i ne pronađu istoga trena ono što traže, sigurni su da će Knjižnica, ovako ili onako pronaći načina da to učini za njih, jer znaju da su oni imperativ te Knjižnice.

I za kraj, informacija da su The Queens Borough Public Library i Knjižnice grada Zagreba u lipnju 1999. godine postale "sestre knjižnice" u okviru Millennium projekta Bijeke kuće. Vjerujemo da će naša buduća suradnja biti na obostrano zadovoljstvo i korist našim korisnicima.

I. Soljačić Richter

■ U mjestu La Chaux-de-Fonds, u Švicarskoj, održana je od 4. do 5. svibnja 1999. godine skupština SAB-a (Švicarske radne zajednice javnih knjižnica). Skupu je prisustvovalo oko 100 sudionika – uglavnom predstavnika švicarskih javnih knjižnica (narodnih i školskih) i gostiju iz knjižničarskih udruženja: Austrije, Francuske, Njemačke i Hrvatske.

Nakon pozdravne riječi i uvodnog izlaganja predsjednika SAB-a Christiana Relyja, održan je radni dio skupštine na kojem su usvojene smjernice razvoja javnih knjižnica do 2001. godine. Između ostalog, istaknuto je da je prijeko potrebno:

- razvijati suradnju javnih knjižnica (narodnih i školskih)
- preurediti standarde za školske i narodne knjižnice
- donijeti jedinstvene statističke norme za švicarske javne knjižnice
- raditi na razvoju mreže i usluga javnih knjižnica
- nastojati i dalje raditi na umrežavanju javnih knjižnica i uvođenju Interneta u svaku knjižnicu
- donijeti standarde za obrazovanje
- razvijati međuknjižničnu elektro-ničku posudbu

U okviru pozvanih izlaganja na temu *Kompjutorizirane i nekompjutorizirane knjižnične mreže* istaknuto je da je prijeko potrebno razvijati suradnju javnih i ostalih vrsta knjižnica (pa i institucija) da bi se moglo odgovoriti izazovima informacijskog društva.

U prilog ovoj tezi govorio je direktor Gradske i sveučilišne knjižnice grada Ženeve, Alain Jacquesson, dok je Héléne Richard (Francuska) u svom izlaganju istakla prednosti udruživanja na stručnom i financijskom planu mreže gradskih knjižnica i Sveučilišne knjižnice u Besançonu.

Glavna tema drugog dijela skupštine bila je *Mreža javnih švicarskih knjižnica: potrebe, suradnja, centralizacija i perspektive*. Kolege Marianne Tshappat, Laurent Voisard i Peter Wille održali su uvodno izlaganje, a

nakon toga rad se odvijao u radionici. U jednoj od radionica predstavljen je projekt BBS-a (Udruženja knjižnica i knjižničara Švicarske) *Međuknjižnična elektronička posudba (ILL 99)*.

Organiziran je i stručni obilazak Gradske knjižnice La Chaux-de-Fonds, osnovane 1838. godine. U dvorani gimnazije gdje se održavala skupština predstavljena su dva švicarska knjižnična kompjutorska programa kao i stvorena knjižnična oprema, a sudionici su mogli razgledati i školsku knjižnicu.

D. Bastić

■ U Dvorcu Mihanović u Tuheljskim toplicama, 24. i 25. srpnja 1999. godine, održani su 3. *Težakovi dani*, koje su zajednički organizirali Odsjek za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Institut za informacijske znanosti iz Maribora i Leksikografski zavod Miroslav Krleža iz Zagreba. Tema ovogodišnjih Dana bila je *Obrazovanje informacijskih stručnjaka*.

Dani su otvoreni prigodnim pozdravnim govorima Jadranke Lasić-Lazić u ime Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta, Tvrtka Šercara, u ime Instituta za informacijske znanosti iz Maribora, i Nenada Preloga, u ime Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža. Nakon uvodnih izlaganja Ivanke Reberski i Tvrtka Šercara o doprinosu pokojnog profesora Bože Težaka osnivanju postdiplomskog studija informacijskih znanosti i uvođenju tog područja znanstveno-nastavne djelatnosti na ovim prostorima, održan je okrugli stol pod nazivom *Informacijsko nazivlje*. U radu okruglog stola sudjelovali su, između ostalih, Igor Gosti, Tomislav Ladan, Bulcsú László i Milica Mihaljević. Zanimljiva, pa povremeno čak i burna, rasprava je iznjedrila nekoliko opće prihvaćenih stavova: a) ne smije se odustati od pronalaženja hrvatskih izraza za informacijsko nazivlje, prije svega zato što "ovladati nazivljem znači ovladati tehnologijom"; b) prijedloge bi trebali davati stručnjaci u području informacijske znanosti, a jezikoslovci bi te prijedloge trebali preispitati i dati savjete ukoliko predloženi izrazi ne zadovoljavaju standarde hrvatskog jezika; c) po svaku cijenu bi se trebalo izbjegavati nasilno nametanje novog nazivlja.

Poslijepodne su održana dva, od ukupno četiri, zasjedanja na temu *Obrazovanje informacijskih stručnjaka*, koja su se sastojala od kratkih, petnaestminutnih izlaganja i diskusija

o pojedinim temama koje su u tim izlaganjima obrađene. Najveću pozornost na prvom zasjedanju je dobilo izlaganje Tefka Saračevića, redovnog profesora na Sveučilištu Rutgers u SAD-u. On je predstavio studij informacijskih znanosti na svom sveučilištu. Tom prilikom je naglasio da osnova svakog studija, pa tako i informacijskih znanosti, mora odgovarati na pitanje "Što mi koji pripadamo određenom području znamo, a drugi ne znaju?" Odgovor koji daju kolege sa Sveučilišta Rutgers je sljedeći: studij informacijske znanosti ima četiri osnovna područja proučavanja i poučavanja: a) pristup informacijama; b) ljudsko informacijsko ponašanje; c) organizacija informacija; d) uporaba informacija. Osim ovog izlaganja, Bulcsú László je predstavio studij informatologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, Aleksandra Horvat je predstavila studij bibliotekarstva pri istoj ustanovi, Maria Sliwinska, gošća iz Poljske, predstavila je International Center for Information Management Systems and Services na Sveučilištu u Torunu, koji je osnovan kada je ustanovljeno da stručnost osoblja u poljskim knjižnicama daleko zaostaje za osuvremenjivanjem samih knjižnica, koje je u Poljskoj provedeno uz pomoć Zaklade Mellon. Miroslav Tuđman govorio je o zastarijevanju informacijske znanosti, odnosno o sve manjem značenju informacijske znanosti u odnosu na informacijsku tehnologiju. Na drugom poslijepodnevnom zasjedanju Gajo Peleš je govorio o nastanku studija bibliotekarstva na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, Slavko Tkalac je predstavio studij društveno humanističke informatike, Ivo Maroević studij muzeologije, Miroslav Kržak studij arhivistike, a Nenad Prelog je govorio o razlikama između općeg i posebnog informacijskog obrazovanja.

Na prijednevnom zasjedanju drugog dana znanstvenog skupa Petar Šobot je predstavio sustav izobrazbe za COBISS, Vera Erl novoosnovani studij bibliotekarstva u Osijeku, Ivo Škarić je izložio model učenja do komunikacijske isplativosti, Damir Boras je govorio o budućnosti studija informacijskih znanosti, a Martina Primorac je izložila rad Božidara Tepeša o računarskoj lingvistici u programu studija informacijskih znanosti. Na poslijepodnevnom zasjedanju Zdravko Dovedan je govorio o budućnosti programiranja, a Leo Pavičić o multiaгентnim sustavima. Vitomir Grbavac je izložio prijedlog o uključenju studija komunikologije u studij informacijskih znanosti, Dubravka Stančin-Rošić je predstavila stalno stručno

usavršavanje informacijskih stručnjaka u Hrvatskoj, a Jadranka Lasić-Lazić je predstavila ECTS, europski sustav prijenosa bodova na dodiplomskim studijima.

Nakon zatvaranja znanstvenog skupa organiziran je okrugli stol s istom temom. Zaključeno je da je nužno izvršiti određene preinake u radu Odsjeka za informacijske znanosti, u sklopu kojega postoje četiri studija: arhivistike, bibliotekarstva, muzeologije i opće informatologije. Studij će ubuduće biti strukturiran kroz tri skupine predmeta: a) zajednička jezgra za sve informacijske stručnjake; b) osnove pojedinih informacijskih područja; c) izborni predmeti, koji određuju užu specijalizaciju unutar područja. Sudionici su se složili da bi studij organiziran na ovaj način trebao omogućiti maksimalnu stručnost, fleksibilnost i interdisciplinarnost, kako samog studija, tako i informacijskih stručnjaka.

K. Pintarić

■ U Zagrebu je 16. i 17. rujna 1999. održan seminar pod nazivom "Library management: how to run library on a shoe string" u organizaciji Deutsches Bibliotheksinstituta iz Berlina, Sveučilišne knjižnice Bochum, Knjižnice Instituta "Ruđer Bošković" i Knjižnice Fakulteta elektrotehnike i računarstva u Zagrebu. Seminar je održan na Fakultetu elektrotehnike i računarstva, a predavači su bili: Elisabeth Simon, voditeljica Odjela za međunarodne veze Deutsches Bibliotheksinstituta iz Berlina; Erda Lapp, voditeljica Sveučilišne knjižnice Bochum; Hartmut Walravens iz Državne knjižnice u Berlinu, voditelj Međunarodnog ureda za ISBN; Bernd Hess, iz tvrtke Swets & Zeitlinger u Frankfurtu na Maini, koordinator nabave časopisa za Hrvatsku i Sloveniju i Jadranka Stojanovski, voditeljica Knjižnice Instituta "Ruđer Bošković".

Prvi dan seminara govorilo se o međuknjižničnoj posudbi putem mreže (Electronic Document Delivery Services). Predstavljene su njemačke službe za međuknjižničnu posudbu SUBITO i JASON. To su baze časopisa dostupne putem mreže, koje omogućavaju narudžbu i dostavu dokumenata elektroničkim putem. SUBITO je služba koja djeluje na državnoj razini. U nju je uključeno oko 1.000 knjižnica koje sudjeluju u izradi baze podataka s više od milijun naslova časopisa. JASON je slična služba, organizirana na regionalnoj razini (Nordrhein Westfalen). Knjižnice izvan Njemačke mogu koristiti usluge pretraživanja, a usluge narudžbe i dostave isključivo u

okviru projekata. Knjižnica Instituta "Ruđer Bošković" surađuje već treću godinu na projektu *Kooperation von deutschen Bibliotheken in Mittel und Ostereuropa sowie der fruheren Sowjetunion*, koji na žalost završava ove godine. U sklopu projekta partner joj je Sveučilišna knjižnica Bochum, a više se o samom projektu može saznati na adresi :

<http://nippur.irb.br/bvu/bochum.html>. Zbog nedostatka znanstvenih časopisa u Hrvatskoj, posudba putem službe JASON je tijekom 1999. godine imala izuzetno značajnu ulogu za korisnike knjižnice Instituta "Ruđer Bošković", koji su na taj način dolazili do potrebnih dokumenata. Predstavljani su i projekti dobavljača časopisa Swets & Zeitlinger, s posebnim osvrtom na SwetsNet. Ta služba omogućuje pristup elektroničkim verzijama časopisa. Sudionicima seminara omogućeno je besplatno probno korištenje službe do kraja rujna. U okviru radionice "Prednosti i izazovi dostave dokumenata u Hrvatskoj" sudionici iz različitih hrvatskih knjižnica, potaknuti su na razmišljanje o poboljšanju međuknjižnične posudbe u Hrvatskoj.

Tema drugog dana seminara bio je skupni katalog. Predstavljen je centralni njemački katalog časopisa ZDB (*Zeitschriftendatenbank*), kao i kooperativni katalozi u Hrvatskoj, izrađeni u okviru projekta *Sustav znanstvenih informacija (SZI)* Ministarstva znanosti i tehnologije. Istaknut je velik značaj i uloga suradnje među knjižnicama. Stoga je naznačena i mogućnost korištenja ZDB-a kao polazišne osnove za izradu hrvatskog skupnog kataloga periodike. Kako postoji velika zainteresiranost za takvu suradnju, potaknuta je inicijativa koja bi uskoro trebala prerasti u službeni zahtjev za suradnju na nivou HKD-a.

Seminar je bio usmjeren na praktične aspekte knjižničarstva, te je osobito bio zanimljiv rad u grupama u kojima su sudionici potaknuti da osmisle projekte koji bi riješili probleme vezane uz nepostojanje skupnog kataloga periodike u Hrvatskoj. Rezultati rada u grupama su pokazali da hrvatski knjižničari imaju dobre zamisli koje bi mogli realizirati, bez obzira na nedostatak sredstava. Istaknuto je da knjižnice trebaju nastaviti i poboljšati suradnju, kako na nacionalnom tako i na internacionalnom nivou. Predložena je i organizacija novih seminara koji bi pomogli da hrvatsko knjižničarstvo pronađe svoje mjesto u međunarodnim projektima.

Na dvodnevnom seminaru sudjelovalo je osamdesetak bibliotekara iz više od pedeset knjižnica. Dodatne in-

formacije kao i materijali sa seminara mogu se naći na adresi
<http://nippur.irb.hr/brv/kolokviji.html>

S. Konjević i M. Mibalić

■ Fakultet za komunikologiju Sveučilišta u Vilniusu u Litvi organizirao je 23. i 24. rujna 1999. godine međunarodnu znanstvenu konferenciju pod nazivom *Bibliotečna i informacijska znanost na raskršću tradicije i suvremenosti*. Konferencija je održana u sklopu proslave pedesete obljetnice studija bibliotekarstva na tom litvanskom Sveučilištu. Od 180 sudionika tridesetak su bili strani gosti, pretežno nastavnici bibliotekarstva i organizatori stalne stručne izobrazbe u knjižnicama. Uz litvanske kolege sa Sveučilišta u Vilniusu, Klaipėdi i Kaunasu, s izlaganjima su sudjelovali i nastavnici bibliotekarstva i organizatori stručne izobrazbe iz Estonije, Hrvatske, Islanda, Latvije, Njemačke, Poljske, SAD-a, Slovenije, Švedske i Velike Britanije. U izlaganjima na skupu istaknuto je da se bibliotekarski nastavni programi pokušavaju uskladiti s različitim potrebama polaznika, pa ih zato karakterizira heterogenost. Velik broj bibliotekarskih fakulteta udružuje se organizacijski ili izradom zajedničkih programa s ostalim komunikološkim studijima, posebno novinarstvom. Smatra se da je to posljedica konvergencije komunikoloških sustava, kojima pripadaju i informacijski sustavi. Izlaganja su objavljena već uoči skupa u časopisu *Informacijos mokslai*, koji izdaje Sveučilište u Vilniusu, a dostupna su i na adresi: <http://www.vu.lt/menu/reseal/leidi.htm>. Sudionici konferencije razgledali su i preuređenu knjižnicu Sveučilišta u Vilniusu, te prisustvovali otvorenju izložbe ex-librisa u knjižnici.

A. Horvat

■ Od 28. do 30. rujna 1999. godine u organizaciji CARNet-a (Hrvatske akademske i istraživačke mreže) na Fakultetu elektrotehnike i računarstva u Zagrebu održana je prva konferencija posvećena korisnicima: CUC'99 (CARNet User Conference). Iako su hrvatski knjižničari konferenciji prisustvovali u zanemarivom broju, teme koje su bile zastupljene tijekom dva dana predavanja, radionica i okruglih stolova bile su više nego zanimljive, posebno za knjižničare i informacijske stručnjake:

- Internet u obrazovanju
- učenje na daljinu
- podrška korisnicima
- training the trainers

Otvorenju konferencije prisustvovali je pomoćnik ministrice znanosti i tehnologije Predrag Pale, koji je dojmljivo prikazao svoju viziju uloge Interneta u obrazovanju. Pozvana predavačica Jill Foster, iz Netskillsa u Newcastleu, u Velikoj Britaniji drugog je dana u dvosatnom izlaganju *Učenje na Internetu* dala cjelovitu sliku mogućnosti koje Internet pruža u procesu izobrazbe na svim razinama, protkanu brojnim primjerima iz raznih područja. Dolazeći iz ustanove kojoj je primarni zadatak obrazovati članove akademske zajednice Velike Britanije, Jill Foster obuhvatila je u svom izlaganju sve vidove procesa učenja. Nakon plenarnog dijela konferencija je nastavila raditi u dvije sekcije, i to:

- a) *Internet u obrazovanju*, tijekom koje su predstavljeni hrvatski materijali namijenjeni izobrazbi i dostupni putem mreže, i
- b) *podrška korisnicima*, tijekom koje je između ostalog predstavljen i CARNetov Centar za online baze podataka koji vodi Knjižnica Instituta Ruđer Bošković (<http://baze.irb.hr>).

Poslijepodne je nastavljen rad u dvije sekcije,

- a) *Internet u obrazovanju*, i
- b) *učenje na daljinu*, u kojoj je u cijelosti predstavljen projekt *E-škola Hrvatskog prirodoslovnog društva*, kao i njegovi dijelovi: *E-škola Fizika*, *E-škola za mlade znanstvenike – Biologija* i *E-škola Astronomija*.

Navečer je rad konferencije nastavljen u okviru dva zanimljiva okrugla stola: *Udaljeno učenje – moda ili rješenje?* i *Efikasna izobrazba korisnika*. Autorica ovog prikaza sudjelovala je u radu okruglog stola *Efikasna izobrazba korisnika* na kojem su razmijenjena iskustva sudionika, uspoređeni besplatni i komercijalni tečajevi, te dane preporuke za kvalitetno obrazovanje korisnika za korištenje novih informacijskih tehnologija. Posebno je istaknut problem izobrazbe i osveščivanja knjižničara (*lifelong learning*), koji bi svakako trebali biti ispred svojih korisnika, te usvajati znanja koja će im omogućiti da korisniku osiguraju potreban i odgovarajući informacijski izvor. Drugi dan konferencije završen je svečanom večerom u auli Nacionalne i sveučilišne knjižnice uz ugodnu muziku, ukusna jela i prigodnu nagradnu igru jednog od pokrovitelja konferencije.

Treći je dan započeo plenarnom sekcijom na kojoj je pozvani predavač George Munroe, iz UNITE Discovery

u Sjevernoj Irskoj, održao izuzetno složeno predavanje *Okoliš za poticanje korisnika mreže*, razlažući kako se osigurava podrška korisnicima putem mreže. Predavanje, koje je bilo školski primjer kako treba izgledati savršeno predavanje, može poslužiti kao osnova svima koji se na bilo koji način bave ili namjeravaju baviti izobrazbom korisnika na bilo kojem stupnju obrazovnog procesa. Dan je nastavljen Otvorenim forumom na kojem se diskutiralo o Internetu u obrazovanju i sustavima za podršku korisnika, duhovito podijeljenim na dobre, loše i ružne. Mnogobrojni primjeri pomogli su sudionicima foruma pri sagledavanju mogućnosti, kao i prisutnih problema.

Usporedo s Otvorenim forumom održavale su se dvije radionice: radionica za učenje na daljinu i radionica *Training the Trainers*, a obje su izazvale veliko zanimanje sudionika konferencije koji su diskutirajući zaboravili i originalnu voćnu pauzu.

Poslijepodne je rad nastavljen predavanjem Valentina Cavallija, iz TERENA-e u Italiji, koji je predstavio europski projekt TERENA, nakon čega je rad nastavljen u dvije sekcije: *Učenje na daljinu* i *Training the Trainers*. Potonja je bila vrlo zanimljiva, a pregledno izlaganje kolege Mladena Vedriša iz SRC-a i njegovih suradnika izazvalo je živu diskusiju među slušateljima započetu još tijekom prijepodneve radionice.

U nastavku dana predstavljeni su zaključci održanih radionica, a zatim se pristupilo proglašenju pobjednika Web festivala: kao najbolji Web poslužilac posvećen izobrazbi proglašena je od strane žirija festivala *E-škola Fizika* (<http://eskola.hfd.hr>), a od strane korisnika koji su glasali putem mreže poslužilac *Periodni sustav elemenata* (<http://www.ktf-split.hr/periodni/>). Podijeljene su i brojne druge nagrade, nakon čega je konferencija zatvorena efektom video prezentacijom.

CUC'99 (<http://www.carnet.hr/cuc>) ostat će nam u lijepoj uspomeni po svojoj izuzetnoj organizaciji, pozvanim predavačima, predstavljenim kvalitetnim domaćim projektima za koje se do sada možda nije dovoljno znalo, druženju s kolegama, korisnim diskusijama, zanimljivom Web festivalu, šarenim i sjajnim nagradama i voćnim pauzama. Najavljena je i sljedeća CUC'2000 konferencija, na kojoj će hrvatski knjižničari biti zacijelo značajnije zastupljeni dokazujući da su nezaobilazni i ravnopravni igrači u sustavu koji brine o izobrazbi korisni-

ka i pruža im prijeko potrebnu podršku.

J. Stojanovski

■ Seminar i radionica *Building national and large-scale Internet information gateways* i radionica DESIRE (Development of European Service for Information on Research and Education) održani su 14. i 15. rujna 1999. u Kraljevskoj knjižnici u Hagu. DESIRE je međunarodni projekt koji financira Europska unija u razdoblju 1996.-1999., a čiji je cilj omogućiti i povećati pristup velikim informacijskim mrežama za akademsku i znanstvenoistraživačku zajednicu. Iako WWW pruža istraživačima velike mogućnosti da pronađu i distribuiraju rezultate istraživanja, povećani rast online informacija stvara probleme korisnicima i stvaraocima informacija.

Organizatori seminara bili su Kraljevska knjižnica u Hagu (<http://www.konbib.nl>) i DutchESS (<http://www.konbib.nl/dutchess/>). DutchESS (Dutch Electronic Subject Service), je predmetno orijentirana elektronička služba, koja označava izvore na Internetu i odabire ih prema kriterijima kvalitete i relevantnosti za akademsku zajednicu, studente i istraživače. DutchESS je suradnički projekt sedam nizozemskih sveučilišnih knjižnica. Izvori se klasificiraju prema Nizozemskoj osnovnoj klasifikaciji. Kako bi se zajamčila kvaliteta DutchESS je razvio načela obuhvata i razradio kriterije za ocjenjivanje kvalitete sadržaja, oblika i procesa. Načela obuhvata opisuju vrstu izvora prihvatljivu za DutchESS, te kriterije korištene za procjenu izvora. Na temelju tih osnovnih načela, razvijene su smjernice za knjižničare specijaliste, urednike, te osoblje koje održava bazu. Priručnik o načelima obuhvata i smjernicama je samo na holandskom.

U projektu sudjeluje i Institute for Learning and Research Technology (ILRT) Sveučilišta u Bristolu. Institut se bavi razvojem korištenja tehnologije u nastavi, učenju i istraživanju.

Uključen je u brojne projekte na Internetu uključujući i DESIRE i SOSIG (Social Science Information Gateway). SOSIG je počeo 1994. i korišten je kao prvi model za druge "gateway" sustave. SOSIG Internet katalog nudi pristup tisućama visoko kvalitetnih izvora na Internetu koje su odabrali i opisali sveučilišni knjižničari i knjižničari specijalisti.

SOSIG je pionirski pokušaj koji je potaknuo razvoj "gatewaya" kao što je ROADS (Resource Organisation and Discovery in Subject Based Services), decentraliziranu katalogizaciju, razvoj politike odabira za izvore na Internetu i poprečno traženje decentraliziranih "gatewaya". Institut je razvio softverski standard ROADS za izgradnju informacijskih "gatewaya".

Sudionik je i UK Office for Library and Information Networking Sveučilišta u Bathu (<http://www.rdn.ac.uk/>). UKOLN je nacionalno orijentirana organizacija za menadžment informacijskih mreža. Pruža usluge razvoja politike istraživanja i osobnih profila za knjižnice i informacijske institucije. Mreža za otkrivanje izvora (RDN) namijenjena je brzom pristupu visoko kvalitetnim digitalnim izvorima za istraživače i akademsku zajednicu. To je kooperativna mreža koja se sastoji od središnje organizacije, RDNC, te brojnih nezavisnih opskrbljivača informacijama.

NetLab Sveučilišta u Lundu (<http://www.lub.lu.se/netlab/>) je odjel za razvoj i istraživanje na Sveučilištu u Lundu. Vodi razvojne projekte koji su usredotočeni na digitalne knjižnice te na otkrivanje i pretraživanje mrežnih informacija, uglavnom na Internetu odnosno u WWW okruženju. NetLab je razvio nekoliko informacijskih "gatewaya", uključujući i EELS (specijalistička služba za inženjerstvo). EELS je pionirski pokušaj integracije robota pretraživača s informacijskim "gatewayom" stvarajući tako cjelovitu bazu podataka za inženjere.

"Gateway" je online informacijska služba koja pruža poveznice (linkove)

na Internet izvore koristeći se semantičkom selekcijom, semantičkom deskripcijom, semantičkom klasifikacijom te barem djelomično semantičkom katalogizacijom. "Gateway" može biti virtualna knjižnica s decentraliziranim timovima knjižničara i decentraliziranim bazama podataka koje se mogu poprečno pretraživati. Spomenut ću neke od značajnijih nacionalnih "gatewaya" u Europi: UK Resource Discovery Network, DutchESS, Finish Virtual Library Project, Virtual Library Subject (Njemačka) i Les Sig-net (Francuska).

Seminar je bio na visokoj stručnoj razini. Svi sudionici projekta DESIRE

Ovaj su broj uredili

Aleksandra Horvat
Tatjana Nebesny
Krešimir Pintarić
Dubravka Stančin-Rošić
Mate Šikić
Daniela Živković

Glavna urednica

Aleksandra Horvat

*Adresa uredništva
i adresa za narudžbu
društvenih izdanja*

HKD,
c/o Nacionalna i sveučilišna
knjižnica
Hrvatske bratske zajednice bb.
10000 Zagreb
tel.: 01-6159-320
faks: 01-6164-186

Rukopise molimo slati po mogućnosti na disketi (u priredniku Word), faksom ili poštom na adresu uredništva. Za točnost podataka u tekstovima odgovaraju autori.

Za članove HKDa
NOVOSTI su besplatne

Društvo bivših studenata i prijatelja hrvatskih sveučilišta (AMCA) iz Québeca u Kanadi dodijelilo je četiri godišnje nagrade u ukupnom iznosu od 1470 kanadskih dolara izvrsnim studenticama bibliotekarstva. Nagrade su primile studentice Mihaela Banek, Kristina Lovrić, Samanta Matejčić i Mirela Menges. Nagrade je uručila predsjednica AMCA Québec, gospođa Vesna Blažina, na skromnoj svečanosti održanoj u vijećnici Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, 1. srpnja 1999., na dan kad Kanada slavi svoj nacionalni praznik. Uz kanadskog konzula u Zagrebu, gospodina Percy Abelsa, svečanosti dodjele nagrada prisustvovali su nagrađene studentice i njihove kolege, dekan Filozofskoga fakulteta profesor Mirko Gojmerac, prodekanica za nastavu profesorica Vlasta Vizek-Vidović, pročelnica Odsjeka za informacijske znanosti profesorica Jadranka Lasić-Lazić i šefica Katedre za bibliotekarstvo profesorica Aleksandra Horvat.

strpljivo su objašnjavali svoja iskustva i način rada. Kao zaključak nametnulo se je pitanje strateške odluke o važnosti za svaku nacionalnu knjižnicu da što prije utvrdi svoj udjel u tim projektima. Iskustva radionice i seminara DESIRE svakako će biti nedvojbeno korisna u takvim nastojanjima.

M. Mibalić

■ Krajem 1998. godine Institut Otvoreno društvo ponudio je u sklopu Network Library Programme, uz već uobičajene stipendije za Kongresnu knjižnicu, i nekoliko mogućnosti za studentski boravak bibliotekara iz Srednje i Istočne Europe te iz zemalja bivšeg Sovjetskog Saveza u knjižnicama i srodnim ustanovama u Austriji (Sveučilišna knjižnica Graz), Kanadi (Nacionalna knjižnica, IFLA-inom Međunarodnom uredu za UDT), Velikoj Britaniji (Knjižnične službe Sveučilišta Oxford Knjižnice Bodleiana i City University London, Department of Information Science) i Sjedinjenim Američkim Državama (Queens Borough Public Library, New York i Yale University Library, New Haven). Stipendije su dodjeljivane za dvo-, tro-, četvero- i petomjesečni boravak tijekom 1999., za jednog, dva ili četiri stipendista, a bile su i selektivne, tj. namijenjene bibliotekarima iz nacionalnih, sveučilišnih, akademskih, narodnih ili školskih knjižnica ili pak nastavnica knjižničarstva.

Knjižnične službe Sveučilišta Oxford ugostile su četiri bibliotekara na tri mjeseca: u Bodleiani su boravile Edita Lichtenbergova iz praške Nacionalne knjižnice (Odjel obrade) i Tinka Katić iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Katalin Marton iz Nacionalnog centra za tehničke informacije iz Budimpešte te Irakli Garibashvili iz Središnje znanstvene knjižnice gruzijske Akademije znanosti radile su u Radcliffe Science Library. Stipendisti su stjecali nova iskustva radeći u različitim odjelima odabranim prema njihovom području i interesu, dok su izobrazba, predavanja i posjete knjižnicama i ustanovama u Oxfordu i izvan Oxforda pripadali zajedničkom, vrlo bogatom programu. Program je sastavila, njegovo izvođenje nadgledala i u dogovoru sa stipendistima po potrebi modificirala, Wilma Minty, voditeljica odjela kataloga, i ključna osoba, uz Petera Burnetta, voditelja obrade, u osmišljavanju i realizaciji elektroničkog knjižničkog sustava u Oxfordu.

Prva su nas predavanja uvela u složenu organizaciju oksfordskog sveučilišta i objasnila ulogu knjižničkog sustava u tom kontekstu. Taj sustav čini preko 100 knjižnica, Sveučilišne računalne službe i Središte za jezičnu poduku. Uz Bodleianu, kao središnju sveučilišnu knjižnicu s osam pridruženih knjižnica, u sustavu je još 40 nezavisnih knjižnica u koledžima, 46 znanstvenih knjižnica na fakultetskim

odsjecima, šest fakultetskih knjižnica te knjižnice instituta Ashmolean i Taylorian. Te su knjižnice povezane integriranim elektroničkim knjižničnim i informacijskim sustavom (OLIS: Oxford Library Information System) koji uključuje on-line skupni katalog s pristupom lokalnim i vanjskim bazama podataka. Detaljno smo upoznali i organizacijsku strukturu sustava Bodleiane, napose odjela središnje Bodleiane (tehničke službe - akcesija, katalogizacija, održavanje; čitaoničke službe; odjel zaštite građe; zbirke stare i rijetke građe, rukopisa, sitnog tiska, istočnoeuropske i orijentalne građe). Slušali smo i tematska predavanja o obaveznom primjerku, autorskom pravu, kooperativnoj katalogizaciji te o zaštiti i pristupu građi. Širi uvid u stanje suvremenog britanskog knjižničarstva, ali i prigode za usporedbu s već iskušanim i viđenim, stekli smo obilaskom knjižnica izvan Oxforda, od kojih bih istaknula posjet Britanskoj knjižnici u Londonu i njenim odjelima u Boston Spa, Cambridge University Library i Trinity College Library u Dublinu.

Svakako je dragocjeno i radno iskustvo stečeno na konkretnim zadacima u specijalističkim odjelima u tradicionalno ugodnoj atmosferi internacionalne sredine ne samo u Bodleiani već i u sveučilišnom gradu Oxfordu.

NOVI NASLOVI

DIGITAL libraries : interdisciplinary concepts, challenges and opportunities : proceedings of the Third International Conference on the Conceptions of the Library and Information Science, Dubrovnik, Croatia, May 23-26, 1999 / editors Tatjana Aparac ... [et al.]. Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti : Filozofski fakultet ; Lokve : Naklada Benja, 1999. XVI, 400 str. ; 24 cm

ISBN 953-6003-37-6 (Naklada Benja)

DOLLAR, Charles M. Arhivistika i informacijske tehnologije : utjecaj informacijske tehnologije na arhivsku teoriju i praksu. Zagreb : Hrvatski državni arhiv, 1999. 113 str. ; 24 cm

ISBN 953-6005-29-8

KAKO razvijati kulturu čitanja : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb :

reb : Knjižnice grada Zagreba, 1999. 92 str. : ilustr. ; 24 cm

ISBN 953-6499-08-8

100,00 kn

ZBORNİK radova / Međunarodni stručni skup Mladi i čitanje u multimedijskom okruženju, Koprivnica, 20. veljače 1998. Koprivnica : Hrvatsko čitateljsko društvo, 1999. 48 str. ; 28 cm. (Biblioteka Hrčak)

ISBN 953-97433-1-1

SMJERNICE za korištenje elektroničkih publikacija : kako postupati sa strojno čitljivim podacima i elektroničkim dokumentima. Revidirano i dopunjeno izd. Zagreb : Hrvatski državni arhiv, 1999. 60 str. ; 30 cm

ISBN 953-6005-28-X

SVEZAK : glasnik Društva knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog Prigorja. God. 1, br. 1(1999) - Bjelovar : Društvo knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog Prigorja, 1999. 28 cm

VEGH, Željko. Slavonska i bunjevačka ručna knjižica: djela tiskana na hrvatskoj ikavici (slavonskoj i bunjevačkoj) u Zbirci Rara. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, Gradska knjižnica, 1999. 86 str. : ilustr. ; 21 cm

Umnoženo.

VODIČ za upravljanje elektroničkim gradivom s arhivskog stajališta / [prijevod s engleskog jezika Živana Hedbeli]. Zagreb : Hrvatski državni arhiv, 1999. 66 str. ; 24 cm

ISBN 953-6005-26-3

56625